

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
VIEŠOJO VALDYMO IR VERSLO FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

INGRIDA MATELIONIENĖ

NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ
BENDRADARBIAVIMO SU UTENOS MIESTO
SAVIVALDYBE, TEIKIANT SOCIALINES PASLAUGAS,
ANALIZĖ

Viešojo administravimo magistro baigiamasis darbas

Vadovas

Dr. Aušra Šukvietienė

UTENA 2021

TURINYS

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS.....	3
LENTELIŲ SĄRAŠAS.....	4
PRIEDŲ SĄRAŠAS	5
ĮVADAS.....	6
1. NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ TEORINĖ SAMPRATA	9
1.1. Nevyriausybinių organizacijų ir pilietinės visuomenės samprata	9
1.2. Nevyriausybinių organizacijų veikimo principai, veiklos sritys ir funkcijos.....	14
1.3. Nevyriausybinių organizacijų veiklos organizavimas Lietuvoje.....	17
2. SOCIALINIŲ PASLAUGŲ TEORINIAI ASPEKTAI.....	20
2.1. Socialinių paslaugų apibrėžimo suvokimas ir siekiai.....	20
2.2. Socialinių paslaugų organizavimo ir teikimo reglamentavimas Lietuvoje	23
3. VIEŠOJO SEKTORIAUS IR NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ SĄVEIKA	28
3.1. Nevyriausybinių organizacijų sąsaja su viešuoju sektoriumi	28
3.2. Nevyriausybinių organizacijų su vietos valdžios institucijomis komunikavimo ypatumai, svarba ..	33
3.2.1. Nevyriausybinių organizacijų, teikiančių socialines paslaugas, reikšmė	36
3.2.2. Nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo ypatumai su viešuoju sektoriumi, rūpinantis socialinėmis paslaugomis.....	39
3.2.3. Nevyriausybinių organizacijų, teikiančių socialines paslaugas Utenos rajono savivaldybėje, situacija	43
4. TYRIMO METODOLOGIJA.....	52
5. TYRIMŲ REZULTATAI IR DISKUSIJA.....	55
IŠVADOS.....	71
REKOMENDACIJOS.....	73
LITERATŪRA.....	75
SANTRAUKA	81
SUMMARY	83
PRIEDAI	85
ANKETA	86
INTERVIU	95
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ.....	111

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

- *1 pav.* Trečiojo sektoriaus vieta viešojo ir verslo sektorių atžvilgiu
- *2 pav.* Nevyriausybinių organizacijų veiklos sritys
- *3 pav.* Nevyriausybinių organizacijų santykis su verslu (rinka) ir valdžia (valstybe)
- *4 pav.* Nevyriausybinių organizacijų veiklos sritys
- *5 pav.* Specialisto gebėjimai
- *6 pav.* Viešojo sektoriaus samprata
- *7 pav.* Bendradarbiavimo tarpusavio sąveikos tipai
- *8 pav.* Socialinių paslaugų gavėjai
- *9 pav.* Bendras savivaldybių biudžetas

LENTELIŲ SĄRAŠAS

- *1 lentelė.* Pagrindiniai nevyriausybinių organizacijų apibrėžties tipai
- *2 lentelė.* Pagrindinės nevyriausybinių organizacijų charakteristikos
- *3 lentelė* Nevyriausybinių organizacijų statusas
- *4 lentelė.* Paslaugų rūšys
- *5 lentelė.* Asmenų pogrupiai
- *6 lentelė.* Pagrindiniai viešojo administravimo principai
- *7 lentelė* Pagrindiniai nevyriausybinių organizacijų veiklos tipai
- *8 lentelė.* Pagrindinės savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų komunikavimo sritys
- *9 lentelė.* Nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybių bendradarbiavimas
- *10 lentelė.* Pagrindinės paslaugos
- *11 lentelė.* Savivaldybių bendradarbiavimo aspektai
- *12 lentelė.* Socialinės apsaugos išmokų šeimai mokėjimo šaltiniai
- *13 lentelė.* Ilgalaikių ir trumpalaikių socialinių paslaugų teikėjai
- *14 lentelė.* Nevyriausybinių organizacijų Utenos rajone 2020 m
- *15 lentelė.* Kitos Utenos rajono gyventojams socialines paslaugas teikiančios įstaigos

PRIEDŲ SĄRAŠAS

- 1 priedas. Anketa
- 2 priedas. Interviu
- 3 priedas. Nr. R1 „Interviu su TBK“
- 4 priedas. Nr. R2 „Interviu su Utenos rajono savivaldybės administracijos Socialinių reikalų ir sveikatos skyriaus vyriausioji specialiste“
- 5 priedas. Nr. R3 „Interviu su socialinio darbo specialiste“
- 6 priedas. Nr. R4 „Interviu su socialine darbuotoja“
- 7 priedas. Nr. R5 „Interviu su Sandra Ragaišytė Utenos raj. neįgaliųjų draugijos pirmininke“
- 8 priedas. Nr. 6 „Interviu su Utenos seniūnijos bendruomenės pirmininke“
- 9 priedas. Nr. R7 „Interviu su Utenos rajono savivaldybės administracijos Socialinių reikalų ir sveikatos apsaugos skyriaus vedėjo pavaduotoja“

IVADAS

Temos aktualumas. Vienas iš punktų, kodėl buvo pasirinkta ši tema, tai, kad Nevyriausybinės organizacijos (toliau NVO) turi perspektyvą vystytis, juolab, kad 2013 m. išleistas ir priimtas NVO plėtros įstatymas, kurio tikslas yra sudaryti tinkamą aplinką NVO, garantuoti jų, kaip svarbios organizacijos kokybiškas veiklos bei plėtros sąlygas. Šis įstatymas sąlygoja NVO įgyvendinimo bei plėtros politikos formavimo principus, apibrėžia NVO veiklos bendradarbiavimo sąlygas, skatinančias jų plėtrą su valstybės ir savivaldybių institucijomis. Siekiant sklandaus socialinio paslaugų teikimo būtinas viešojo sektoriaus bendradarbiavimas su trečiuoju sektoriumi. Visuomenės problemas spręsti vienai institucijai ar organizacijai yra sudėtinga, todėl Valstybinės įstaigoms reikalingas kvalifikuotas NVO socialinių paslaugų siūlymas ir puoselėjimas. Tiek NVO narių, tiek savivaldybių atstovams, kuruojant socialinį darbą, svarbi paskirtis savo pastangomis kiek įmanoma tiksliau išsiaiškinti kliento poreikius, padėti asmenims, kuriems reikalinga socialinė pagalba susidoroti su aplinkos veiksniais, trukdančiais socialiniam funkcionavimui. Tai labai svarbus darbas, sunkus iššūkis vienai organizacijai ir reikalingas bendradarbiavimas. „Paslaugų koordinavimo veiklai reikia gerai išmanyti paslaugų teikimo sistemą. Bendradarbiavimas yra svarbi koordinavimo sudedamoji dalis. Socialinis darbuotojas padeda atlikti koordinavimą, paslaugoms teikėjams bendradarbiauti tarpusavyje“, teigia L. C. Johnson (2003).

Valstybės socialinę ekonominę būklę, įvaizdį galimybes naudotis politinių ir finansinių institucijų parama lemia viešojo sektoriaus institucijų veiklos kokybė. J. Bivainis, Ž. Tunčikienė (2009) išskiria tai, kad „viešojo sektoriaus institucijos strateginis planavimas – tai daugialypė sudėtingų procesų visuma. Būtinas adekvatus aplinkos reikalavimams institucijos veiklos plėtros suvokimas, kompleksinis institucijos veiklos plėtrą lemiančių veiksnių vertinimas, atsakingas institucijos planavimu užsiimančių asmenų požiūris ir efektyvus institucijos veiklos plėtros valdymas“. Vadinasi rengiant strateginius institucijos veiklos planus, ir viešojo sektoriaus ir NVO planavimo principai turi būti orientuoti į bendrus siekius.

Temos ištirtumas. NVO tenka svarbus „vaidmuo“ valstybiniame gyvenime. Dėka šios organizacijos sektoriaus išaiškėja visuomenės tikslai, interesai ir norai. „Didėjant trečiojo sektoriaus organizacijų skaičiui, daugiau dėmesio jos skiria ir valstybė“, analizuoja S. Puškorius (2002). Įstatymai, reglamentuojantys NVO veiklą ir visuomenės dalyvavimą, neretai sukelia painiavą: nesudaryta bendra ne pelno sektoriaus ir NVO koncepcija, nėra suformuluotos principinės nuostatos, kaip turėtų būti tvarkomas ne pelno sektorius.

NVO socialinės edukacijos veiklą Lietuvoje nagrinėjo E. Štuopytė (2018), išskirdama pažeidžiamos grupės ypatumus, atskleistas socialinės-edukacinės veiklos organizavimo NVO procesus, teigdama, kad

„siekiant visuomenės gerovės tampa aktualus valstybės įsipareigojimas garantuoti kiekvienam žmogui orų pragyvenimą ir užtikrinti gyvenimo kokybę“. NVO sampratą kaip pavienį aspektą, nesiedami NVO su socialine verte, nagrinėjo ir R. Šimašius (2007), L. Žalimienė, E. Rimšaitė (2007), A. Šilinskytė (2014). „Vykstantys debatai dėl NVO vaidmens, išryškina pavojus, galinčius kilti valstybinių institucijų funkcijas perteikiant NVO kaip demokratijos atstovams“, NVO vaidmenį nagrinėja Mikolaitytė, O. Mejerė (2012).

Nors mokslinėje literatūroje NVO kuriamos socialinės vertės fenomenas nėra išsamiai aprašytas, visgi įžvelgiama nemažai NVO sąvokos apibūdinimų. Užsienio autoriai Dodds, Kuus ir Sharp (2013), nagrinėjant bendrus pasiekimus, naujas ateities plėtras, pastebi sąvokos daugialypumą. Mokslinėje literatūroje nagrinėjamas NVO bendradarbiavimas su viešuoju sektoriumi, Juzekavičiūtė (2014).

Problema. Su kokiais iššūkiais susiduria NVO bendradarbiaudamos su Utenos miesto savivaldybe teikiant socialines paslaugas?

Tyrimo objektas. NVO bendradarbiavimas su savivaldybe teikiant socialines paslaugas.

Tikslas. Išanalizuoti NVO bendradarbiavimo su Utenos miesto savivaldybe iššūkius, teikiant socialines paslaugas.

Uždaviniai:

1. Išanalizuoti NVO sampratą, funkcijas bei veiklos principus.
2. Apibūdinti socialinių paslaugų sampratą, teikimo principus ir struktūrą.
3. Pristatyti NVO ir vietos valdžios institucijų bendradarbiavimą Lietuvoje.
4. Nustatyti NVO ir Utenos miesto savivaldybės bendradarbiavimo galimybes teikiant socialines paslaugas.

Darbo metodai:

Pirmi trys uždaviniai bus atlikti taikant mokslinių šaltinių analizės metodą, apibendrinimo ir sintezės metodą. Metodai pasirinkti keli, norint išsamiai išnagrinėti temą, išsiaiškinti reikalingas sąvokas, analizuoti, lyginti autorių mintis. Sintezės metodas padės susieti vieno objekto, įvairių vieno objekto elementus į vientisą visybę.

Ketvirtas uždavinys bus atliktas taikant kiekybinį metodą, bei kokybinio metodo pusiau struktūrizuotą interviu, kuriuo siekiama įvertinti NVO bendradarbiavimo vaidmenį su Utenos miesto savivaldybe, teikiant socialines paslaugas, siekiant apklausti Utenos miesto savivaldybės NVO skyriaus, socialinio skyriaus darbuotojus.

Empiriniam tyrimui atlikti naudota mišri tyrimo strategija integruojant kiekybinius ir kokybinius tyrimo metodus. NVO bendradarbiavimui su Utenos miesto savivaldybe, teikiant socialines paslaugas, nustatyti buvo pasirinktas kiekybinis tyrimo metodas bei kokybinio tyrimo pusiau struktūrizuotas interviu.

Duomenų rinkimui buvo naudojama anketinė apklausa naudojant anketą. Į anketos klausimus atsakė 103 respondentai. Kokybiniam pusiau struktūrizuotam interviu atsakymus pateikė 7 respondentai. Tyrimas vyko sausio – balandžio mėn. dienomis.

Praktinį darbo rezultatų reikšmingumą ir pritaikymo galimybes nusako tai, kad pagal šiame darbe atliktą kiekybinio tyrimo anketą bei kokybinio tyrimo pusiau struktūrizuotą interviu, NVO bendradarbiavimo su Utenos miesto savivaldybe, socialinių paslaugų teikimo atveju, yra galimybė numatyti ne tik šioje savivaldybėje, bet ir bet kurioje kitoje, kurios vykdo socialinių paslaugų teikimą. Tyrime gauti rezultatai gali būti naudingi toms savivaldybėms, kurios savo darbe daug dėmesio skiria socialinėms paslaugoms.

Darbo struktūra. Darbą sudaro šios dalys: paveikslų sąrašas, lentelių sąrašas, priedų sąrašas, įvadas, 5 dalys, išvados, rekomendacijos, pozicijų literatūros sąrašas, santrauka, priedai.

Darbe pateikta – 9 paveikslai, 15 lentelių, 9 priedai. Darbo apimtis be priedų – 84 puslapiai.

1. NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ TEORINĖ SAMPRATA

1.1. Nevyriausybinių organizacijų ir pilietinės visuomenės samprata

NVO skleidžiamos idėjos, pastangos suteikti geresnes aplinkybes gyvenamai aplinkai, suteikta visokeriopa parama reikiantiems, visuotinai priimtina ir pripažįstama, jog tai šitie paramos, pagalbos, pastangų žingsniai yra vieni iš svarbiausių plačios, teikiančios pagalbą visuomenės savybių.

Analizuojant kelerių šalių autorių literatūrą, darbus apie NVO sąvoką, matoma, jog JAV autoriai stengiasi apibūdinti pagrindinius šio sektoriaus komponentus (Evers, Laville, 2004, 11–12). Europoje ženklaus dėmesys skiriamas istorinei perspektyvai, NVO analitiniams tyrimams, taip pabrėžiant skirtingo veikimo būdus, sutelkiant dėmesį į NVO tipologiją. H. K. Anheier ir M. L. Salamon (1997, 30–33) išskiria 4 pagrindinius NVO apibrėžties tipus (žr. 1 lentelė):

1 lentelė. Pagrindiniai nevyriausybinių organizacijų apibrėžties tipai

Teisinė apibrėžtis.	Ekonominė (finansinė) apibrėžtis.	Funkcinė apibrėžtis	Struktūrinė ir veiklos apibrėžtis
Tai dažniausiai pasitaikanti apibrėžtis. NVO suteikiama galimybė priskirti pagal apibrėžimo sampratą, esamą kiekvienos valstybės teisės aktuose	Organizacijos suvokimas apibūdinamas pagal pajamų gavimo būdą, vadinasi, NVO paprastai pajamas gauna iš rėmėjų paramos ir narių įmokų, ne iš sukurtų ir parduotų paslaugų ar prekių	NVO funkcijų atliekamumas dažniausiai suliejama su viešojo intereso sąvoka. Tai apibrėžtis, kuriai pagrindinis akcentas yra tas, kad NVO susitelkia į tam tikrų grupių interesus ar rūpesčius, o ne į platų visuomenės poreikių tenkinimą. Pagrindinį esminį skiriamąjį bruožą galima išskirti organizacijos savitarpio pagalbą bei narių solidarumą	Šia apibrėžtimi išskiriama pati organizacijos veikla, jos pagrindinė struktūra, bei nėra akcentuojami pajamų šaltiniai ar veiklos tikslai

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis H. K. Anheier, M. L. Salamon (1997, 30-33 cit. iš Šilinskytė, 2014, 53)

Ieškodami NVO sąvokos apibrėžimo, autoriai randa ir paprastai išskirdami pabrėžia tam tikras esamas savybe ir bruožus, kurie tinkami taikyti visiems apibrėžimams.

H. K. Salomon (1997, 12) NVO sąvoką apibendrina taip, tarsi tai būtų ekonominė ir socialinė plėtra veikianti organizaciją, priskiriama „iš apačios į viršų“ principui.

Pagal N. Dicter (1999) teigiamas teorijas, išskiriami tris pagrindiniai bruožai, kurie būdingi daugeliui NVO, tai gali būti savanoriškumas, vietos savivalda bei kaip pagrindinis veiklos motyvas priskiriama vertybės ir ideologija.

Jog Lietuvoje nėra vieno apibrėžimo, galinčio apibūdinti NVO, teigia V. Baršauskienė, E. Butkevičienė, E. Vaidelytė (2008). 2007 m. gruodžio 6 d. LR kanceliarijoje vykusio NVO reikalų komisijos posėdžio dalyviai sudarė NVO pagrindinių charakteristikų sąrašą, kurie pavaizduoti 2 lentelėje.

2 lentelė. Pagrindinės nevyriausybinių organizacijų charakteristikos

NVO pagrindinės charakteristikos
Viešas juridinis asmuo
Visuomenės naudai veikiantis Lietuvoje veikiantis
Pelno nesiekiantis
Nesiekiantis valdžios rinkimuose
Savarankiškas
Nuo verslo nepriklausomas
Nuo valdžios nepriklausomas
Sudarytas savanoriškumo principu

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis V. Baršauskienė, E. Butkevičienė, E. Vaidelytė (2008)

NVO atsiradimas, kūrimas, steigimas prasidėjo nuo savanoriškai susikūrusios veiklos, valdžia tam įtakos neturėjo ir iniciatyvos nebuvo. Šias organizacijas vadinamos savanoriškomis organizacijomis, akcentuojant į tai, jos įsteigtos laisva visuomenės valia ir kad žmonės į šias organizacijas renkasi ir jas remia savo noru, neraginame jokia prievarta. NVO organizacijose gali dirbti tiek savanoriai, nereikalaujantys atlygio, tiek ir apmokami darbuotojai.

NVO vaidina svarbų vaidmenį visuomenėje tuo, ji užpildo poreikius, kurių vyriausybė ar privatus sektorius negali tinkamai pateikti. „Tai yra visuomenės ir vyriausybės pripažinta veikla, kurią skatina užsiimti iniciatyvia veikla, kad gautų savo pajamų“, teigia L. Rhoden (2014). Nors dar daugeliui NVO, kad pagerinti savo lėšų rinkimą, reikia daug pastangų, trūksta novatoriškų ir verslo įgūdžių.

J. Rimkutė (2001), tyrinėdama visuomenės aktyvumą valstybės valdyme ar socialiniame gyvenime nusako tokiais principais, kaip vieneto asmens ir suinteresuotų grupių veikla, organizuojanti demonstracijas, rengianti viešus pranešimus, svarstymus ir komentarus, vykdanči rinkimines kampanijas bei lobizmą, dalyvaujanti NVO, profsąjungų, politinių partijų bei kitų visuomeninių junginių veikloje.

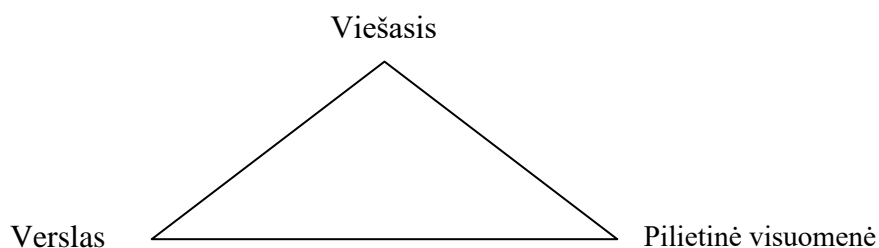
Svarbesnę įtaką vietos valdžios priimamiems sprendimams įtaką gali daryti tik kartu susibūrę ir siekiantys bendro tikslo valstybės gyventojai. Tokią įtaką daro įvairios pelno nesiekiančios organizacijos:

- NVO, kurios veikia ne vienoje viešosios politikos srityje ir sudaro pilietinės visuomenės branduolį valstybėje;

- politinės partijos, kurios aktyviai stengiasi bei siekia dalyvauti rinkimuose tiesiogiai valdant šalį;
- verslo įmonių susivienijimai, kurie atstovauja siekiančių pelno asmenų interesams;
- profesinės sąjungos, kurios atstovauja konkrečių profesijų asmenų interesams.

”Šiuolaikinio NVO susiformavimą iš esmės lėmė liberali anglosaksiška pilietinės visuomenės idėja, kuri pasitarnavo kaip pagrindinė institucinė arena savanoriškai veiklai“ (Shachar 2013, 1421- 1440). Tai turėjo įtakos ir Lietuvai, nes atgavusi nepriklausomybę ji prisiėmė gerovės valstybės, besirūpinančios savo piliečių gerove, vaidmenį.

Pirmosios NVO buvo labiausia pastebimos kaip gyventi neturinčių ir vargingai gyvenančių žmonių šelpimu užsiimančios organizacijos, kurios ištakos siekia dar viduramžius. Tačiau besikeičiantys socialiniai ir ekonominiai veiksniai įtakojo ir šių organizacijų vaidmenį. Kaip esminę priežastį, lemianti vis kintantį didėjimo linkme NVO organizacijų skaičių, besiplečiantį jų vaidmenį valstybėje bei užimtumo svarbumą bei poreikį, yra ta, kad valdžios institucijoms sunkiai sekasi persiorientuoti ir prisitaikyti prie esamų pokyčių, tuo tarpu NVO prie pokyčių prisitaiko daug lengviau ir paprasčiau. J. Rimkutė (2001) savo pastebėjimuose, kaip vieną iš galimų būdų apibrėžti šių organizacijų veiklą, tai šias organizacijas išskirtinai akcentuoti kaip ne valdžios įkurtas, nevyriausybinį sektorių, kurios tarnauja visuomenės gerovei ir nėra pelno siekiančios organizacijos. Kadangi NVO veikla pripažinta vis plačiau ne tik Lietuvoje, bet ir visame pasaulyje, jos poreikis vis auga, sąvoka trečiasis sektorius pradėta taikyti ir naudoti visuomenėje vis dažniau, o šia sąvoka pabrėžiama ir išskiriama piliečių iniciatyva veikti. Jis remiasi visuomenės skirstymu į 3 pagrindinius tarpusavyje sąveikaujančius segmentus (žr. 1 pav.):

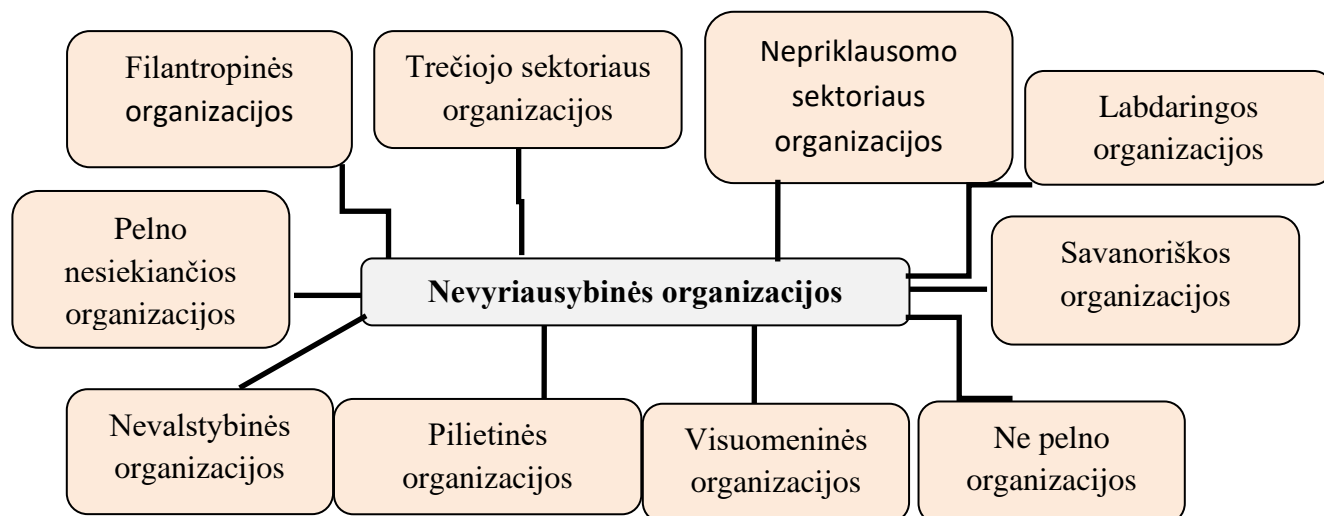

1 pav. Trečiojo sektoriaus vieta viešojo ir verslo sektorių atžvilgiu

Šaltinis: J. Rimkutė (2001, 206)

Mokslinėje literatūroje pateikiama įvairių terminų, kurie apibūdina NVO, tačiau išskirti vieną NVO sąvokos apibrėžimą sudėtinga, kadangi konkretaus ir aiškaus vieno apibrėžimo Lietuvoje, kaip ir daugelyje

kitų pasaulio šalių, nėra. NVO terminas yra vienas dažniausiai naudojamų terminų. R. Šimašius (2007) pateikia šiuos vartojamus NVO terminus, kurie parodo kokias organizacijas jungia NVO (žr. 2 pav.):

2 pav. Nevyriausybinių organizacijų veiklos sritys

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis R. Šimašius (2007)

Lietuvoje NVO priskiriamumui teikiama tokios organizacijos, kaip neformalus judėjimai, labdaros ir paramos fondai, asociacijos, profesinės sąjungos, bažnytinės organizacijos, visuomeninės organizacijos, tai yra tik tokios, kurios nesiekia pelno pagal turimą statusą. NVO iš kitų organizacijų išskiria būdingi bendri kriterijai, kurie plačiau apibūdina jų veiklos reglamentus. Remiantis „Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centro“ (2006) tyrimo duomenimis galima būtų išskirti šiuos pagrindinius NVO veiklos požymius:

- „NVO turi turėti juridinio asmens statusą;
- Būti nepriklausoma nuo valdžios ir valdymo institucijų;
- Gaunamas pelnas turi būti paskirstytas pagal įstatuose numatytą pagrindinę veiklą, kitaip gaunamas pelnas negali būti naudojamas;
- Organizacija grįsta savanoriškumu ir visiška savivalda;
- Veikia visuomenės interesams;
- Šios organizacijos nesiekia valdžios ir dalyvavimo rinkimuose“.

NVO yra pagrindinis pilietinės visuomenės komponentas. Jos atlieka svarbų tarpininko vaidmenį bendradarbiaujant visuomenei ir valstybės sektoriaus įstaigoms, institucijoms. Nuostabių rezultatų suteikia NVO, kaip tarpininkaujantis vaidmenį turintis, nes šiuo vaidmeniu sugeba gerinti gyventojų gyvenimo

sąlygas, ypatingai svarbus vaidmuo toliau nuo didžiųjų miestų ir paslaugų centrų gyvenantiems asmenims, teigia A. M. A. Vasconcellos, M. V., Sobrinho, M. V (2015). Toks šių organizacijų tarpininkavimo vaidmuo reikšmingas dėl trijų priežasčių: pirma, NVO savo veikla stiprina ir telkia bendruomenę; antra, kuria bendradarbiavimo ryšius ir būdus tarp vietos bendruomenės ir valdžios; trečia – skatina pilietinį dalyvavimą šviečiant visuomenę, o tas galiausiai duoda didėjančios socialinės gerovės rezultatus.

„Bendruomenėms liejantis į organizacijas, tenkinant gyventojų poreikius bei tvarkant vietos reikalus, tarpusavyje konsultuojantis, atitinkamai susidėliojant, kuruojant bendruosius einamus klausimus, pasidalinant teigiama, naudinga praktika ir plečiant komunikavimą bendraujant su to regiono savivaldybėmis, pastebimas bendruomenių veiklos veiksmingumas. Bendruomenių aktyvi veikla palaipsniui didėja tuomet, kuomet auga vietos gyventojų aktyvumas bei veiklos užimtumas, kuomet imtasi tobulinti tas socialines, edukacines, kultūros, infrastruktūros sritis, kurioms teikiamas per mažas dėmesys. Šitokiu būdu patys gyventojai įsitraukia į savos bendruomenės poreikių atstovavimą bei reikalingų sprendimų priėmimą“ (Guogis, Šilinskytė, 2013, 35-36).

Kokybiškam NVO paslaugų teikimui labai svarbus veiksnys, kuris daro įtaką, tai NVO ir vietinės savivaldybės bendradarbiavimas. „Savivaldybių ir NVO bendradarbiavimas atsiskleidžia rengiant projektus socialinių paslaugų teikimo klausimais, per informacijos pasidalijimą bei suteikimą, finansavimo galimybes dalyvaujant įvairiose programose, šviečiamąją veiklą, daugiau galimybių teikti kokybiškas paslaugas suteikia ir dalyvavimas įvairiuose vietos valdžios rengiamuose seminaruose“ (Zaleskienė, Rutkauskienė, 2003, 95).

Apie bendruomenės narių aktyvumą, savo nuomonę yra išdėsciusi A. Čepienė (2011), kuri teigia, kad „Lietuvos žmonės turi žymiai daugiau galimybių dalyvauti kaimo bendruomenės gyvenime, negu tai šiuo metu yra pastebima.“ Socialinis dalyvavimas apibrėžiamas kaip visuomenės ir bendruomenės buvimas, esančių aktyvių narių Aktyvi asmens veikla ir bendruomenės atvirumas yra pagrindinės socialinio dalyvavimo sąlygos gyvenime. Besiremiantis šiomis sąlygomis atsiranda kitos socialinio dalyvavimo sudedamosios dalys – dalyvavimas savo bendruomenės, miesto, miestelio gyvenime, savarankiškumas, sprendimo priėmimas. Atkreipiamas dėmesys į tai, jog negalima išskirti nei vieno visuomenės nario, kiekvienas jis turi lygias teises ir turi vienodas suteiktas galimybes ir sąlygas priklausyti tai visuomenei ir veikti jos gyvenime (Čepienė, 2011, 125). Bendruomenių atsiradimas yra itin svarbu, kaip svarbią reikšmę turintis procesas Lietuvos ateičiai, kurio sėkmę įtakoja aktyvus bendruomenių dalyvavimas socialiniame, ekonominiame ir politiniame šalies gyvenime. Autorė pažymi tai, kad Lietuvoje kuriasi vis daugiau bendruomenių, kurios susiformuoja turėdamos aiškų konkretų interesą. Svarbiausiu bendruomenės elementu išskiriami žmonės, turintys tą patį siekį. „Bendruomeninė veikla dažniausiai vykdoma pačių

žmonių iniciatyva, skatinama jų vidinio saviugdros bei saviraiškos poreikio, naudojantis bendruomenės centrais“ (Čepienė, 2011, 126).

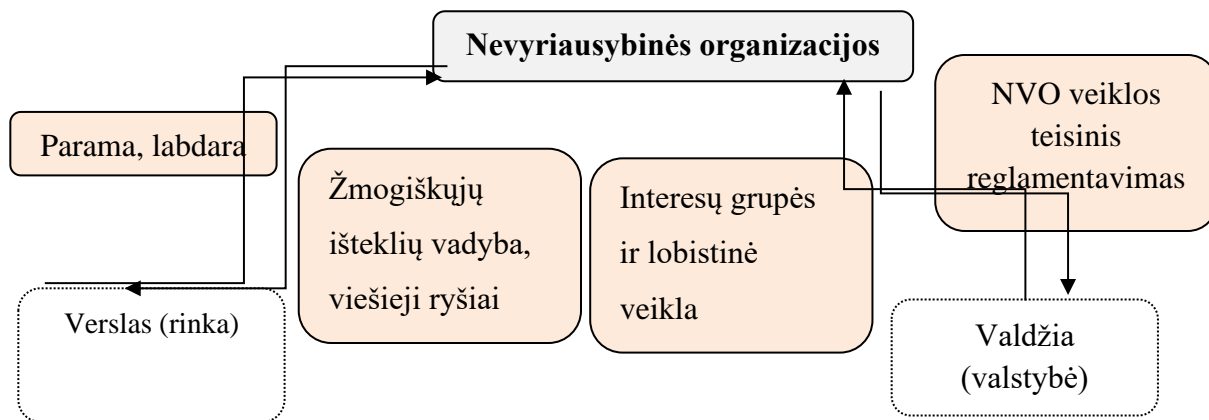
Pilietinė visuomenė yra prasmingą reikšmę turinti demokratinės valstybės dalis, kadangi sėkmingo visuomenės dalyvavimo tikslinga nauda yra nesivaržanti, laiminga, palaikanti visuomenė bei stipresnė demokratija bei veiksmingesni sprendimai. Pilietinė visuomenė išsiskiria aktyviai veikiančiomis bendruomenių organizacijomis, kurios kartu siekia socialinių tikslų, bendradarbiaudamos tarpusavyje, o tai daro įtaką valdžios priimamiems sprendimams.

Apibendrinant pastebima, kad nemažai NVO dirba nacionaliniu mastu, o pavadinimas atskleidžia, kad šios organizacijos atlieka daugybę funkcijų, tokių kaip paslaugų teikimas nariams, atstovavimas jų interesams, suteikdamos savitarpio pagalbą, paramą, bendradarbiavimo galimybes. NVO vaidmuo niekada nebus išsamus, kadangi kiekvienoje visuomenėje individų lūkesčiai prieštaringi ir labai skirtingi. Atkreiptina dėmesys į tai, šioje srityje nėra jokių susiklosčiusių standartų, NVO vaidmuo visuomenėje skatina su jomis bendradarbiauti vyriausybes, o šios negali įtakoti paveikti NVO atsiradimo ir jų veiklos pobūdžio, jei tik tai neprieštarauja valstybės įstatymams. NVO iš kitų organizacijų save išskiria tuo, kad jose savanoriškai susiburia organizacijos, turinčios bendrus tikslus, siekius ir požiūrius

1.2. Nevyriausybinių organizacijų veikimo principai, veiklos sritys ir funkcijos

NVO veikla iš kitų organizacijų veiklų skiriasi tuo, kad tai yra pilietine iniciatyva grįsta, savanoriška, organizacija, paremta visuomeniniais tikslais. I. Matonytė (2002) teigia, kad „NVO veikla yra kolektyviniai veiksmai, kurie reikalauja telktis, derinti interesus, orientuotis į viešąsias gėrybes“. NVO veiklos išskirtinumas nuo privataus sektoriaus yra tas, kad NVO visuomeninėje veikloje moka atrasti vietą ir poreikius kompromisams, veikla niekada nebūna spontaniško pobūdžio, ji išlieka savaiminė, ir taip pasiekiami naudingi rezultatai.

V. Baršauskienė, E. Butkevičienė, E. Vaidelytė (2008) teigia, „kad šiuolaikinę valstybę paprastai sudaro trys sektoriai: viešasis – politinė valdžia, privatus arba verslo – rinka ir, vadinamasis, trečiasis sektorius – pilietinė visuomenė“ (žr. 3 pav.):

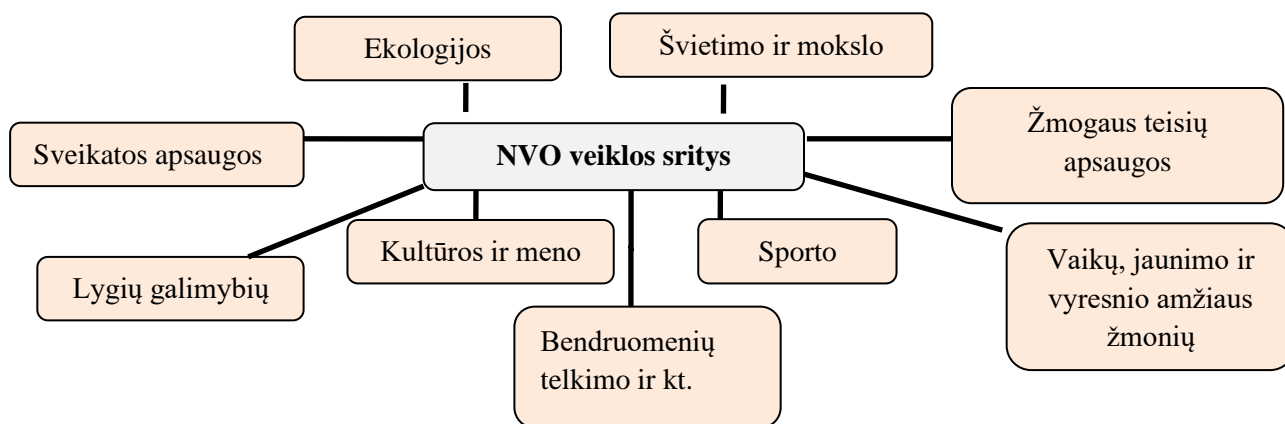
3 pav. Nevvyriausybinių organizacijų santykis su verslu (rinka) ir valdžia (valstybe)

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis V. Baršauskienė, E. Butkevičienė, E. Vaidelytė, (2008)

Europos tarybos (2001) pastebėjimu „NVO daro didelį poveikį plečiant ir realizuojant demokratinę visuomenę, užtikrinant jos gyvybingumą, ypač didinant piliečių suvokimą ir aktyvų dalyvavimą visuomenės gyvenime, ir nemažiau reikšmingai prisideda plėtojant kultūrinį gyvenimą, ir visuomenės gerovę“. Pagrindiniai NVO Europoje statuso principai (2001) pažymi:

- „NVO steigiamos individualių asmenų arba asmenų grupių iniciatyva. Todėl atitinkamos vidaus teisinės ir finansinės sistemos nuostatos turėtų tokią iniciatyvą remti ir skatinti.
- Visos NVO naudojasi saviraiškos laisve.
- Juridinio asmens statusą turinčios NVO turi turėti tokias pačias galimybes, kaip kiti juridiniai asmenys. Jų veikla ir joms taikomos sankcijos turi būti reguliuojamos pagal administracinės, civilinės ir baudžiamosios teisės normas, paprastai taikomas juridinių asmenų atžvilgiu.
- Bet kuris valstybės valdžios institucijos veiksmas ar neveikimas NVO atžvilgiu turi būti nagrinėjamas administracine tvarka ir svarstomas nepriklausomo, nešališko, pilną jurisdikciją turinčio teismo“.

Daugiausia NVO darbuotojų dirba pagrindinėse veiklos srityse, t.y: švietimas, sveikatos apsauga, socialinė parama, kultūra, poilsis ir kt. Prie savanoriškai dirbančių asmenų daugiausia priskiriama dirbantys poilsio organizavime, įskaitant sportą ir socialines paramos sritis. V. Baršauskienė, E. Butkevičienė, E. Vaidelytė (2008) teigia, kad „NVO veikla orientuota į įvairias socialines ir kultūrinės sritis. Būtų galima išskirti šias pagrindines veiklos sritis, kuriose veikia NVO“ (žr. 4 pav.):

4 pav. Nevyriausybinų organizacijų veiklos sritys

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis V. Baršauskienė, E. Butkevičienė, E. Vaidelytė (2008)

Kaip matyti (4 pav.), NVO veikia socialinėje aplinkoje, ji dažniausiai nukreipta į visuomenei socialiai jautriausias sritis. Šios organizacijos veiklos užimtumas daro didelį poveikį tiek pilietiniame gyvenime, tiek viešojoje politikoje. Socialiai jautrias problemas dažniausiai ir sprendžia būtent šios organizacijos. Todėl šių organizacijų atliekamos funkcijos ir poveikis, pagrįstas ir veiksmingas bendradarbiavimas su kitais sektoriais yra neatsiejama NVO veiklos dalis. Taigi NVO veiklos sritys ir principinės nuostatos yra tiesiogiai susijusios su atliekamomis funkcijomis.

Anot L. Rhoden (2014) „NVO, vykdydamos socialinį verslumą, gali tapti tvarios ir taikyti pažangiausias valdymo praktikas, tokias kaip:

- Konkurencinga strategija;
- Platesnės misijos;
- Žmogiškųjų išteklių valdymas;
- Santykiai su investuotojais ir santykių su klientais valdymas.“

Remiantis V. Ilgiu (1999), pateikiama NVO atliekamas vieną ar daugiau iš žemiau išvardytų funkcijų:

- Paslaugų teikimo funkcija, kuri savo klientams teikia socialinės rūpybos, sveikatos apsaugos, apmokymų, informacinės paslaugos, konsultacijos bei paramos paslaugas;
- Interesų atstovavimo arba aktyvaus dalyvavimo visuomeniniuose reikaluose funkcija, kuriai priklauso organizacijos, naudojančios įvairius metodus, siekdamos politiką ar pakeisti viešąją nuomonę, gindamos tam tikrą idėją ar kurios nors grupės interesus;

- Savitarpio pagalbos ar pagalbos sau funkcija, kuriai priskiriama organizacijos, sukurtos grupių asmenų, turinčių bendrų poreikių ir interesų, taip siekiant suteikti bendradarbiavimo galimybę, savitarpio pagalbą, informaciją, paramą;
- Išteklių ir koordinavimo funkcijai priskiriamos organizacijos, kurios koordinuoja viso sektoriaus ar konkrečioje srityje dirbančių organizacijų veiklą, teikdamos joms reikiamą informaciją ir paramą. Tokios organizacijos, būdamos jungtimi tarp NVO ir viešojo sektoriaus institucijų, atlieka svarbų vaidmenį.

Apibendrinant galima teigti, jog NVO veiklai neatsiejamas veiksmas yra raginti piliečius prisiimti tiek asmeninę, tiek bendruomeninę atsakomybę už savo bei visuomenės išsipareigojimus, suburti į asociacijas, motyvuoti bei skatinti juos efektyviai bei veiksmingai, su mažesnėmis nei valdžios institucijų sąnaudomis, teikti reikalingas kvalifikuotas paslaugas bei ieškoti sprendimų atsiradusioms problemoms išspręsti; nenutrūkstamai veikti ir atstovauti savo narių ir visuomenės grupių interesams, daryti įtaką valdžios sprendimams.

1.3. Nevyriausybinių organizacijų veiklos organizavimas Lietuvoje

Tiek Lietuvoje, tiek Europoje, pastebimos panašios NVO istorinės tendencijos: pirmosios savanoriškos organizacijos yra kilusios iš krikščionybės ir savo veiklą teikė įvairiose socialinio aprūpinimo srityse. NVO ir savanoriškos veiklos darbai teoriniu aspektu minimi nuo viduramžių. Tačiau, savanoriškų organizacijų tinklas Lietuvoje pradėjo formotis gerokai vėliau, visai skirtingai nei V. Europoje, kur XIX a. susikūrė nacionalinės valstybės. „Tai sąlygojo istorinės aplinkybės: draudžiama kultūrinė, aktyvi visuomeninė veikla, caro valdžios persekiojami socialiniai – pilietiniai judėjimai ir t.t. Atkūrus Lietuvoje nepriklausomybę, NVO skaičius ėmė sparčiai didėti“ (Žiliukaitė, 2006). Kaip pastebi R. Žiliukaitė (2006), „per šešiolika metų nuo Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo įregistruotų visuomeninių organizacijų, asociacijų, labdaros ir paramos fondų, profsąjungų ir viešųjų įstaigų skaičius šalyje išaugo daugiau nei dešimt kartų: 1990-1994 metais buvo 1487 įregistruotos nevyriausybines organizacijos, o 2005 metų liepos mėn. 1 d. tokių organizacijų skaičius siekė 16270“

Lietuvos Respublikos Seimo priimti šie NVO registravimąsi ir plėtrą reglamentuojantys teisės aktai:

- 1993 metais – **Labdaros ir paramos įstatymas**,
- 1995 metais – **Visuomeninių organizacijų įstatymas** (neteko galios 2004 m.),
- 1996 metais – **Viešųjų įstaigų įstatymas**,
- 1996 metais – **Labdaros ir paramos fondų įstatymas**,

- 1996 metais – **Asociacijų įstatymas**,
- 2011 metais – **Savanoriškos veiklos įstatymas**,
- 2018 metais – **Bendruomeninių organizacijų plėtros įstatymas**,

Lietuvos NVO sektorius šiuo metu dar nėra pakankamai išplėtotas, kad pajėgtų deramai atlikti jam tenkančią vaidmenį, užtikrinant demokratijos raidą ir stiprinant pilietinę visuomenę. Svarbiausios kliūtys nevyriausybinių sektoriaus plėtrai yra nepakankamas gyventojų aktyvumas, menki NVO finansiniai ir administraciniai ištekliai bei nepakankamai išplėtotas NVO ir valdžios institucijų bendradarbiavimas.

Siekiant, kad NVO veikloje dalyvautų didesnė visuomenės dalis, o pačios organizacijos veiktų efektyviai, būtina kurti palankią aplinką joms atsirasti ir veiklai plėtoti.

Tačiau, kaip teigia R. Žiliukaitė (2006), „nors dažnai teigiama, jog pirminis NVO arba savanoriškų organizacijų tikslas yra tarnauti bendruomenei, visuomenei, ši nuostata gali būti klaidinga“. Tokios organizacijos gali būti kuriamos siaurai asmenų grupei tarnauti ar siauras paslaugas teikti. Šio aspekto svarbu nepamiršti vertinant NVO indėlį į visuomeninį gyvenimą.

Pagal A. Guogis, D. Gudelis, A. Stasiukynas (2007) bei šiuo metu galiojančius įstatymus NVO gali turėti asociacijos, viešosios įstaigos ar labdaros ir paramos fondo statusą (žr. 3 lentelė):

3 lentelė NVO statusas

Statusai		
Asociacija	Viešoji įstaiga	Fondas
Ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, turintis savo pavadinimą. Esminis tikslas – atstovauti asociacijos narių interesams ir juos ginti ar tenkinti kitus viešuosius interesus bei koordinuoti asociacijos narių veiklą.	Tai pelno nesiekiantis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, įsteigtas pagal šį ir kitus įstatymus, turintis esminį tikslą, tenkinti švietimo, mokymo ir mokslinę, kultūrinę, aplinkos apsaugos, sveikatos priežiūros, sporto plėtojimo, socialinės ar teisinės pagalbos teikimo, kitokią visuomenei naudingą veiklą, vykdant viešuosius interesus	Tai ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, turintis savo pavadinimą. Esminiai turimi tikslai veiklos tikslai yra paramos arba (ir) labdaros bei kitokios pagalbos teikimas Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymo ir šio Įstatymo nustatyta tvarka juridiniams ir fiziniams asmenims kultūros, švietimo, meno, mokslo, religijos, sporto, sveikatos apsaugos, socialinės globos ir rūpybos, aplinkos apsaugos ir kitose visuomenei naudingomis ir nesavanaudiškomis pripažįstamose srityse

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis A. Guogis, D. Gudelis, A. Stasiukynas (2007, 47 – 56)

Tačiau minėtieji įstatymai reglamentuoja tik dalies NVO veiklą. Daugelis organizacijų veikia pagal kiekvienai jai tinkantį ir jų rūšį reglamentuojantį įstatymą, pavyzdžiui, bendrijos ir jų centrai, religinės bendruomenės, veikia pagal Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymą. Lietuvoje nėra NVO duomenų bazės, tačiau pagal įvairių šaltinių duomenis, Lietuvoje yra daugiau kaip 5000 NVO.

Remiantis LR Vyriausybės 2010 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 85, išskiriama pagrindiniai NVO finansavimo šaltiniai Lietuvoje :

- „rėmimo fondai ir programos ir lėšos, gaunamos laimėjus viešųjų pirkimų konkursus;
- paramos - labdaros fondai gali gauti neatlygintiną paramą perduodant pinigines lėšas ar bet kokią kitą turtą, suteikiant paslaugas ar suteikiant turtą naudotis panaudos teise, turtą paliekant testamentu ir kitais įstatymų numatytais atvejais;
- prie NVO veiklos finansavimo gali prisidėti ir gyventojai, skirdami iki 2 procentų sumokėtos pajamų mokesčio sumos paramos gavėjo statusą turinčioms organizacijoms. Joms taip pat gali būti taikomos mokesčių ir kitos lengvatos“ (LR Vyriausybės 2010 m.sausio 20 d. nutarimas Nr. 85).

D. Gineitienė, V. Domarkas (2002) pastebi, kad „Lietuvoje yra įkurti keli NVO paramos ir labdaros centrai, kurie padeda skleisti informaciją apie šias organizacijas, konsultuoja, vykdo mokymus, padeda sisteminti teikiamas paslaugas ir kt. Populiariausios NVO veiklos formos yra šviečiamojo pobūdžio: paskaitų, seminarų, konferencijų organizavimas, visuomenės informavimas“.

Apibendrinus pagal D. Gineitienė, E.Vaidelytė, A. Vaisvalavičiūtė (2009), NVO galima apibūdinti kaip pelno nesiekiančią, visuomenės organizacijos grupėms naudingai tarnaujančią veiklos sritį, kad tai laisva valia įkurta, formali ar neformali organizacija, iš kurios ilgainiui kyla naujos socialinės strategijos, ši organizacija tiesiogiai dalyvauja valstybės valdymo procese ir palaiko politinį, socialinį klimatą, kuriame pageidautini pokyčiai tampa platesniu mastu. Svarbiausia yra tai, kad NVO padeda asmenims susigrąžinti gyvenimo pilnatvę, paveikdama juos keisti gyvenimą, kad vėl būtų juntamas reikalingumas, kad asmenybė jaustųsi vertinga ir norėtų save realizuoti visuomenėje, teigia Z. Wejcmantas (2001).

2. SOCIALINIŲ PASLAUGŲ TEORINIAI ASPEKTAI

2.1. Socialinių paslaugų apibrėžimo suvokimas ir siekiai

LR Socialinių paslaugų įstatymas socialines paslaugas apibrėžia kaip „paslaugas, kuriomis suteikiama pagalba asmeniui (šeimai), dėl amžiaus, neįgalumo, socialinių problemų iš dalies ar visiškai neturinčiam, neįgijusiam arba praradusiam gebėjimus ar galimybes savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimoms) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime“. Socialinėmis paslaugomis, viešomis paslaugomis, piniginėmis socialinėmis išmokomis teikiamos socialinės garantijos piliečiams, tyrinėja L. Dromantienė, V. Česnaitytė (2011). Prie socialinę riziką apibūdinančių požymių priskiriama sumažėjusios pajamos, prastėjanti sveikata, susiaurėję socialiniai ryšiai.

„Efektyvi socialinę riziką patyrusių asmenų apsauga yra vienas svarbiausių socialinės apsaugos ir visos socialinės apsaugos ir visos socialinės sistemos uždavinių“, nagrinėja D. Bernotas, A. Guogis (2003). Savarankiškai dirbančių asmenų socialinės apsaugos veikloje turi būti ryšys su darbu, organizuojama veikla turi numatyti pelno motyvą, ši veikla nedera su valstybės tarnautojo statusu.

Terminas „socialinės paslaugos“, anot L. Žalimienės (2003), didelio populiarumo sulaukė tuomet, kai šio termino sąvoka buvo prilyginama kaip šiuolaikinė pagalba, parama žmogui, tačiau kiekvienoje šalyje socialinės paslaugos aprėpia vis kitokius dalykus, jie nėra vienodi. Nuo socialinių paslaugų termino neatsiejama socialinio darbo sąvoka. „Socialinis darbas – tai profesinė veikla, kurios paskirtis asmens ir visuomenės santykių harmonizavimas, pagelbstint atskiriems individams, grupėms ir bendruomenėms, turintiems socialinio funkcionavimo sunkumų“, teigia A.A. Kozlovas (2007).

Žvelgiant į visuomenės veiksmus, socialines paslaugas galima apibūdinti kaip sveikatos apsaugos, švietimo, sporto, kultūros ir kitos visuomenei teikiamos paslaugos. Pagal ES socialinės apsaugos statistinę klasifikaciją, socialinės paslaugos suprantamos kiek siauresne veiklos apimtimi ir apima asmenines socialines paslaugas, sveikatos priežiūros, įdarbinimo ir pajamų palaikymo, ikimokyklinio ugdymo, teikiamas įvairiose socialinės globos įstaigose seniems asmenims, vaikams, neįgaliesiems ir rizikos grupės asmenims; apgyvendinimo suteikiant socialinį būstą, paslaugas.

Socialinių paslaugų apibūdinimas Visuotinės svarbos socialinės paslaugos Europos Sąjungoje, įvardijamas kaip įstatymais nustatytos ir papildomos skirtingos institucinės formos socialinės apsaugos sistemos, kuriose sudarytos galimybės apsidrausti nuo pagrindinių nelaimingų įvykių rizikos, bei kitos esminės tiesiogiai asmeniui teikiamos paslaugos. Šios prevencinę ir socialinės sanglaudos funkciją

užtikrinančios paslaugos padeda asmeniui integruotis į visuomenę, kartu užtikrinant pagarbą pagrindinėms jo teisėms:

Visų pirma šios paslaugos teikiamos asmenims, kuriuos ištiko asmeninės problemos, arba patekus į kritinę padėtį.

Antra – šios paslaugos, tai veikla, kuria siekiama užtikrinti, kad atitinkami asmenys visiškai galėtų integruotis į visuomenę, į darbo rinką. Socialinės paslaugos papildo ir sustiprina šeimos funkcijas.

Trečia, teikiant šias paslaugas siekiama užtikrinti asmenų, turinčių ilgalaikių su negalia arba sveikatos susijusių problemų, integraciją.

Ketvirta, minėtos paslaugos taip pat apima socialiai remtinų arba pažeidžiamų asmenų aprūpinimą būstu.

Kaip teigia A. Bitinas, S. Cirtautaitė – Kaminskienė, V. Petrylaitė (2020), „Socialinių paslaugų tikslas – sugrąžinti žmogui gebėjimą pasirūpinti savimi, kai jis to negali padaryti pats. Socialinių paslaugų teikimas organizuojamas pagal žmonių poreikius, paslaugos teikiamos valstybės, regionų ir institucijų lygmeniu“.

Remiantis Socialinių paslaugų įstatymu, darbo autorė pastebi, kad socialinių paslaugų rūšys skirstomos į dvi rūšis (žr. 4 lentelė).

4 lentelė. Paslaugų rūšys

Bendrosios socialinės paslaugos	Specialiosios socialinės paslaugos
Tai asmeniui (šeimai), kurio gebėjimai savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimyniniu) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime gali būti ugdomi arba kompensuojami paslaugomis, kurioms nereikia nuolatinės specialistų pagalbos, teikiamos paslaugos. Prie šių paslaugų priskiriama tarpininkavimas, konsultavimas, atstovavimas, informavimas, socialinės kultūrinės paslaugos, taip pat organizavimas aprūpinti transportu ir maitinimu, aprūpinimas būtiniaisiais drabužiais ir avalyne dalykai	Tai asmeniui (šeimai), kurio gebėjimams savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimyniniu) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime ugdyti ar kompensuoti neužtenka bendrųjų socialinių paslaugų, teikiamos paslaugos. Prie šių paslaugų priskiriama socialinė priežiūra ir socialinė globa.

Sudaryta darbo autoriaus pagal LR Socialinių paslaugų įstatymą

I. Petronytė, M. Šupa, A. Markauskaitė (2015, 72) pažymi, kad pirminis bendruomenių ir organizacijų tikslas savivaldybių akimis yra „organizuoti kultūrinius ir edukacinius renginius, tvarkyti viešąsias erdves ir pritaikyti jas vietos gyventojų reikmėms, pagelbėti nepasiturintiems ir neįgaliems žmonėms, skatinti jaunimo užimtumą“. Taigi, pagalba supranta kaip dar viena investicija į miesto

infrastruktūrą, socialinių paslaugų teikimą, įvairių grupių užimtumo skatinimą. Dėl to didelė dalis NVO ir bendruomenių reikalų savivaldybėse patenka į švietimo, kultūros ir sporto skyrių darbo lauką.

Anot S. Zaicev (2007), „Socialinis sektorius – bendroji sąvoka, reiškianti skirtingų rūšių, funkcijų ir organizavimo formų socialinės veiklos visumą, kurio tikslas:

- rūpintis gyventojų gyvenimo ir sveikatos apsauga;
- gerinti jų buitines ir buto sąlygas;
- sudaryti jiems lygias teises ir galimybes įgyti išsilavinimą;
- tinkamai ir teisingai apmokėti už darbą;
- pritraukti prie šiuolaikinių socialinės-kultūrinės plėtros priemonių;
- materialiai užtikrinti senatvę, kuriant ir naudojant tam tikras socialines garantijas“.

Kalbant apie ryšį su NVO ir bendruomenėmis, savivaldybės savo vaidmenį supranta pirmiausia kaip paramos teikimą ir konkrečių prašymų, dažniausia susijusių su infrastruktūra ir finansavimu, tenkinimą. Pirmuoju atveju savivaldybės pažymi suteikiančios patalpas renginiams, susitikimams arba paramą jų statybai bei renovacijai, antruoju – finansuojančios konkrečius projektus.

„Dėl visuomenių raidos radosi naujos grupės, kurios tradiciškai susiformavusių socialinės apsaugos sistemų nėra apsaugos nuo rizikos patekti į skurdą,“ teigia D. Skučienė, R. Lazuta, A. Čižauskaitė ir J. Markevičiūtė (2018), įprastai rizikos grupei žemo išsilavinimo žmonės, asmenys, dirbantys netipinius darbus arba ne visą darbo laiką, vieniši tėvai, auginantys vaikus. Draudimas nuo tokių socialinių rizikų yra sudėtingas, todėl suformuota prevencinė šių socialinių rizikų politika, vadinama socialiniu investavimu. Pagrindinė socialinio investavimo idėja yra investicijos į žmogiškąjį kapitalą per išsilavinimą ir ugdymą visais žmogaus gyvenimo tarpsniais, tačiau neatmetama ir socialinės apsaugos funkcija, kaip svarbi ir nepakeičiama, apsauganti nuo pajamų netekimo dėl motinystės/tėvystės, ligos, negalios ar senatvės žmogaus gyvenimo perspektyvoje.

Žemiausią išsilavinimą įgijusių asmenų, dirbančių labai mažu intensyvumu, ir vienišų tėvų pajamos yra mažesnės negu kitų lyginamųjų grupių ir už vidutinės šalies pajamas. Kriziniu laikotarpiu pastebimos santykinai didesnės naujųjų socialinės rizikos grupių pajamos. Gyvenimo kelio perspektyvoje naujųjų socialinės rizikos grupių pajamos yra žemiausios darbingu laikotarpiu, o tai gali reikšti mažesnę kompensuojamąją gerovę senųjų socialinių rizikų atveju. Mažiausios vienišų tėvų pajamos yra 25-35 m. amžiaus, kuomet auginami vaikai. Tai reiškia, kad „mažos tėvų pajamos nėra tapatus buferis žmogiškojo kapitalo plėtrai“ (Hemerijck, 2017).

Taigi esminiu socialinės apsaugos principu laikoma socialinis solidarumas, atsispindintis socialinės paramos ir socialinio draudimo schemose, susietose su visuotinai pripažintais socialinės rizikos atvejais.

Valstybės socialinės apsaugos sistemoje taip pat svarbus bazinės apsaugos principas, pagal kurį kiekvienas pilietis, kad ir kokie būtų jo gebėjimai dirbti ar asmeniniai poreikiai, iš valstybės gauna nuolatinę piniginę pagalbą.

2.2. Socialinių paslaugų organizavimo ir teikimo reglamentavimas Lietuvoje

Socialinių paslaugų aptarnavimui reglamentuoti priimta daugybė teisinių ir metodinių dokumentų, reglamentuojančių gyventojų socialinį aptarnavimą“, tyrinėdamas gyventojų socialinį aptarnavimą, teigia A. A. Kozlovas (2007). Socialinių paslaugų teikimas ir organizavimas yra reglamentuotas valstybinio ir institucinio lygmeniu. Tam priskiriam įvairūs įstatymai ar poįstatyminiai aktai principai, nuostatai bei įvairios tvarkos, taisyklės, normos.

„Siekiant, kad bendradarbiavimas tarp valstybės institucijų ir valstybės piliečių iš tiesų būtų ne tik deklaruojamas, bet ir realiai įgyvendinamas, kad šie procesai vyktų atvirai ir skaidriai, kad kiekvienas suinteresuotas pilietis ar jų grupė žinotų, kaip gali įsitraukti į viešųjų sprendimų priėmimą, visų pirma reikalingos teisės aktuose tam įtvirtintos ir nustatytos galimybės“, nagrinėja I. Petronytė, M. Šupa A. Markauskaitė (2015, 316).

Kadangi socialinio darbo paslaugų sektoriaus reglamentavimas Lietuvoje iki 2006 m. pasižymėjo ypač dažnais pokyčiais, šio sektoriaus statistika taip pat nėra visiškai susiformavusi, nes keičiantis įstatymams koreguojamos statistinės duomenų rinkimo formos, rodikliai, tikslinami apibrėžimai. Todėl nėra galimybių pateikti detalesnės informacijos apie šio sektoriaus mastą (socialinių paslaugų įstaigų skaičių, dirbančių socialinį darbą, klientų skaičių), nes viešai prieinama informacija gana fragmentiška, ypač apie suteikiamas bendruomenines socialinio darbo paslaugas.

Vykstant socialiniams demografiniams pokyčiams, didėja poreikis socialinio darbo paslaugoms, taigi ir socialinio darbo specialistams. Tačiau socialinio darbo paslaugų sektorius nėra itin patrauklus įsidarbinti, jame dominuoja vyresnio amžiaus darbuotojai, pastebima kvalifikuotų darbuotojų stoka. Viena iš svarbių kryptių, siekiant sektorių aprūpinti darbo jėga, yra profesinės gerovės didinimas.

L. Žalimienė, D. Skučienė, J. Junevičienė ir A. Gataūlinas (2013) pažymi, kad „socialinio darbo paslaugas gauna įvairių socialinių grupių atstovai (paslaugų vartotojai, klientai)“:

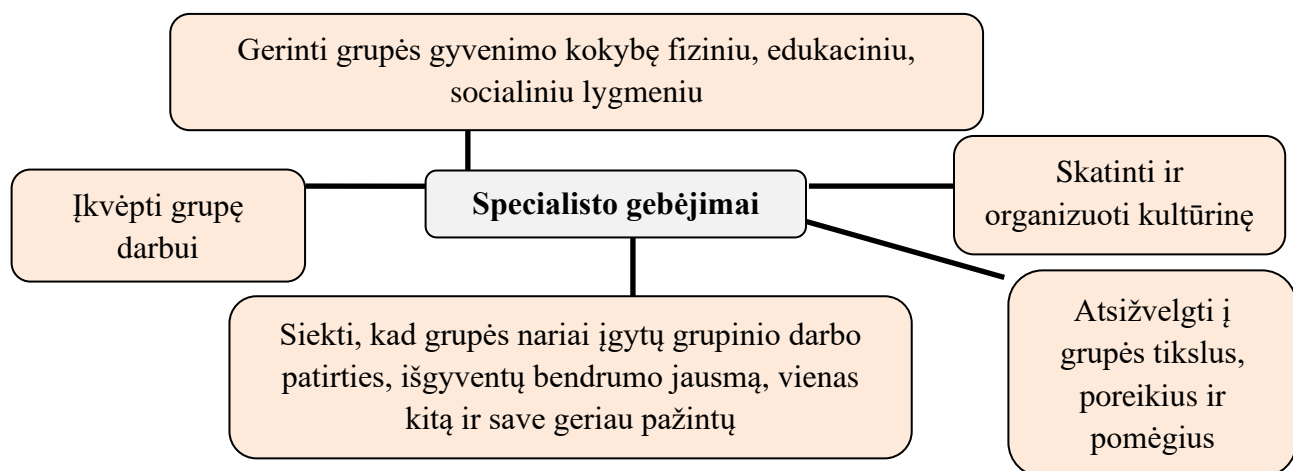
- vaikai, likę be tėvų globos;
- šeimos, kuriose yra vaikai su negalia;
- šeimos, kuriose yra socialinės rizikos vaikai;
- šeimos, kuriose yra senyvo amžiaus asmenys;

- šeimos, kuriose yra suaugęs asmenys su negalia;
- turintys socialinių problemų ir negalintys pasirūpinti savimi asmenys.

Socialinį darbą dirbančiųjų socialinės apsaugos garantijų sistema atspindi, kad be bendrųjų socialinių garantijų, kurias Lietuvos Respublikoje turi dirbantys asmenys, socialinio darbo profesijos atstovai turi ir specifinių socialinės apsaugos garantijų.

Siekiant užtikrinti kokybišką socialinių paslaugų organizavimą, T. N. Liobikienė (2016) pastebi, kad „tam svarbus socialinio darbo procesas, kuris pradamas įvertinant kliento būklę, atkreipiant dėmesį ne tik į jo savijautą, bet it išorines, jo aplinkoje esančias grėsmes. Įvertinus kliento būklę, nustatomas teiktinos pagalbos eiliškumas, viso proceso trukmė ir tęstinumas“.

J. Zeleniūtė, V. Aleksienė (2017, 25), analizuojant sociokultūrinę veiklą, socialinį darbuotoją pamini kaip „aktyvintuoju vaidmeniu“. Užimtumą organizuojantis specialistas yra toks žmogus, kuris geba daryti įtaką seniems žmonėms, paskatina juos veikti, kad būtų pasiektas norimas tikslas, t.y. ne tik organizuoja veiklą. Jis turi gebėti atsižvelgti į šiuos dalykus (žr. 5 pav.):

5 pav. Specialisto gebėjimai

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis J. Zeleniūtė ir Aleksienė, V. (2017, 25)

Prieš pradėdant darbą grupėje, būtina sudaryti užsiėmimų planą, kuriame turi atsispindėti ir svarbiausi duomenys apie grupę. Rekomenduojama grupę dalinti į 3 pogrupius (žr. 5 lentelė).

Savarankiškų asmenų grupė	Iš dalies savarankiškų asmenų grupė	Priklausomų asmenų grupė
Tai asmenys, kurie gali patys savimi pasirūpinti. Optimalus šios grupės dalyvių skaičius – iki 15 asmenų, užsiėmimo trukmė – iki 90 min.	Jiems reikalinga pagalba tik kai kuriais atvejais: apsirengti, susitvarkyti ir pan. Toje grupėje gali būti ir žmonių, turinčių lengvą demencijos formą. Optimalus šios grupės dalyvių skaičius – iki 10 asmenų, užsiėmimo trukmė – iki 60 min.	Tai žmonės, kurie patys nieko nebegali pasidaryti, pvz., turintys sunkią Alzheimerio formą turintys asmenys. Šiems žmonėms geriausia taikyti individualų darbą. Užsiėmimo trukmė taip pat labai individuali, priklauso nuo asmens pajėgumo dalyvauti veikloje, susikaupti. Šiai asmenų grupei dažniausiai taikomi įvairūs sensoriniai metodai.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis J. Zeleniūtė, ir V. Aleksienė (2017, 25-26)

Žmones padalinti į grupes patartina dėl nevienodų jų interakcijos galimybių – veikla turi atitikti žmonių poreikius, interesus ir funkcionavimo lygį, neturi būti jiems per sunki, nei per lengva (Zeleniūtė, Aleksienė, 2017). Toks suskirstymas leidžia organizuoti veiklą taip, kad ji atitiktų žmonių sveikatos ir socializacijos poreikius, atsižvelgti į kiekvienos grupės pajėgumą, interesus ir išvengti netikėtumų.

LR piliečiams LR Konstitucijoje suteikiama teisė dalyvauti šalies valdyme tiek per demokratiškai išrinktus atstovus (33 str.), tiek tiesiogiai. Pagrindiniame šalies įstatyme taipogi įtvirtinta peticijos teisė (33 str.), teisė laisvai vienytis į bendrijas, politines partijas asociacijas (35 str.), teisė reikalauti skelbti referendumą (9 str.), inicijuoti įstatymo leidybą (36 str.).

Kituose teisės aktuose dėl valdžios ir piliečių bendradarbiavimo, įsitraukimo būdai išdėstomi išsamiau. Žemiau pateikiamas sąrašas.

LR Konstitucija, priimta 1992 m. spalio 25 d. referendume.

LR įstatymai:

- „LR Nevyriausybinų organizacijų plėtros įstatymas, 2013 m. gruodžio 19 d. Nr. XII-171
- LR Peticijų įstatymas, 1999 m. liepos 7 d. Nr. VIII-1313
- LR Piliečių įstatymų leidybos iniciatyvos įstatymas, 1998 m. gruodžio 22 d., Nr. VIII-1003
- LR Referendumo įstatymas, 2002 m. birželio 4 d. Nr. IX-929
- LR Teisėkūros pagrindų įstatymas, 2012 m. rugsėjo 18 d. Nr. XI-2220
- LR teisės gauti informacijos įstatymas, 2000 m. sausio 11 d. Nr. VIII-1524
- LR Viešojo administravimo įstatymas, 1999 m. birželio 17 d. Nr. VIII-1234
- LR Vietos savivaldos įstatymas, 1994 m. liepos 7 d. Nr. I-533

PROGRAMOS IR STRATEGIJOS

- Viešojo valdymo tobulinimo 2012-2020 m. programa
- Valstybės pažangos strategija „Lietuva 2030“
- Vietos bendruomenių savivaldos programa
- Nevyriausybinių organizacijų ir bendruomenių plėtros programa

KITI DOKUMENTAI:

- LR Seimo statutas
- LR Vyriausybės darbo reglamentas
- Savivaldybių tarybos veiklos reglamentai

TARPTAUTINIAI DOKUMENTAI

- Europos vietos savivaldos chartija
- Europos vietos savivaldos chartijos papildomas protokolai dėl teisės dalyvauti sprendžiant vietos valdžios reikalus
- Europos Tarybos Ministrų komiteto Rekomendacija Rec (2001) 19 valstybėms narėms dėl gyventojų dalyvavimo vietos viešajame gyvenime
- Europos socialinė chartija
- Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencija
- JTO Visuotinė žmogaus teisių deklaracija“.

Apibendrinus Lietuvoje galiojančius teisės aktus, galima daryti tokias išvadas, kad Lietuvoje:

1. esama normatyvinė socialinių paslaugų sistemos bazė nuolat tobulinama;
2. pirmumo teisė teikiama socialinių paslaugų kokybei;
3. nuolat stiprinama globos įstaigų veiklos priežiūra;
4. socialinių paslaugų sistemoje atliekama vykstančių kiekybinių ir kokybinių pokyčių analizė;
5. ganėtinai aiškiai išreikštas socialinių paslaugų teikimo modelis, kartu paliekant laisvę savivaldybių priimamiems sprendimams.

Norminiai teisiniai aktai, reglamentuojantys socialinių paslaugų teikimą yra Lietuvos Respublikos įstatymai, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai, Ministrų įsakymai ir kiti norminiai teisės aktai; savivaldybių tarybų patvirtinti dokumentai: normatyvai, veiklos nuostatai, vidaus tvarkos taisyklės; įstaigų darbuotojų pareiginės instrukcijos, normos, etikos kodeksas ir etikos taisyklės. Vienareikšmiškai pripažintina, kad socialinių paslaugų poreikis yra didelis, jo teikimas labai svarbus socialinės paramos reikiantiems žmonėms. Už socialinių paslaugų teikimo organizavimą atsako Socialinės apsaugos ir darbo, Sveikatos apsaugos, Švietimo ir mokslo ministerijos, apskričių viršininkų administracijos, savivaldybės bei kitos žinybos.

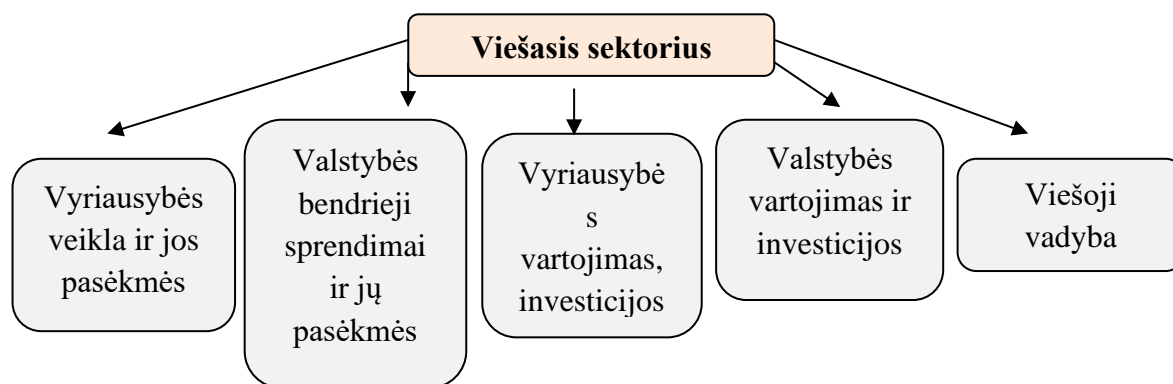
Apibendrinant akcentuotina tai, kad kaip pagrindiniai socialinių paslaugų įstaigų steigėjai įvardinami: savivaldybės, NVO ir privatūs asmenys. Savivaldybėms tenka pati didžiausia atsakomybė ir vaidmuo, kadangi ši institucija yra arčiausia bendruomenių, todėl konkrečiai žino bendruomenių sunkumus bei reikiamų socialinių paslaugų tipą. Savivaldybės užduotis yra užtikrinti šioje teritorijoje gyvenantiems žmonėms socialinių paslaugų kokybišką teikimą, bei tinkamą jų organizavimą.

3. VIEŠOJO SEKTORIAUS IR NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ SĄVEIKA

3.1. Nevyriausybinių organizacijų sąsaja su viešuoju sektoriumi

Tokio apibrėžimo, kuris tikslingai apibrėžtų viešojo sektoriaus sąvokos reikšmę, vieno rasti neįmanoma. Viešąjį sektorių apibūdinama keleriopai: valdžia, viešasis išteklių išdėstymas, visuomeninė nuosavybė, biurokratija, planinė ekonomika ir pan. Kad ir kokių apibūdinimų jis būtų įvardijamas, poveikis mums visiems yra labai didelis. Įprasta manyti ir tai afišuojama, kad viešasis sektorius yra politinių susirinkimų įteisintas biudžetas. Tam įtakoja politinio biudžeto sudarymas, įvairių valdžios lygmenų politinių institucijų surenkami ir naudojami ištekliai. Tai tik vienas iš kelių galimų apibrėžimų.

Kaip teigia J. E. Lane (2001) patį bendriausią „viešojo sektoriaus“ apibūdinimą formaliai galima pavaizduoti šitaip (žr. 6 pav.):

6 pav. Viešojo sektoriaus samprata
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis J.E. Lane (2001)

„Viešajame sektoriuje veikia politinės institucijos, vyriausybė, bei įstaigos, tuo tarpu privačiame sektoriuje įsikūrusios įvairiausios rinkos institucijos. Asmenys, jų grupės, elitas vadinamąjį visuomenės (viešąjį) interesą dažnai naudoja kaip kriterijų problemoms spręsti viešajame sektoriuje, o privačiame sektoriuje viešpatauja išimtinai privatūs interesai“ (Lane, 2001).

Darbuotojai, dirbantys viešajame sektoriuje, privataus naudingumo funkciją priskiria prie svarbiausių, kuri priklauso nuo jų įstaigos dydžio bei nuo jų vykdomo viešojo vaidmens galios ir prestižo. Nors viešajame sektoriuje pagrindinis tikslas yra tarnauti visuomenei, viešieji administratoriai dažniausiai

vykdo savo pareigas skatinami savanaudiškumo, siekdami svarbesnių asmeninių tikslų, tokių, kaip asmeninė valdžia ir prestižas o, atlyginimas, darbo vietos garantija.

„Viešojo valdymo reforma – tai tik priemonė tikslui pasiekti, o ne pats tikslas“ (Pollitt, Bouckaert, 2003). Tai neatsiejama viešojo sektoriaus dalis, ir galima sakyti, kad tai daugeliui tikslų pasiekti potenciali priemonė. Tikslais įvardijami, kaip viešųjų paslaugų kokybės gerinimas, valstybės išlaidų taupymas, valdžios veiklos našumo ir galimybių didinimas, kad pasirinkta ir įgyvendinama politika būtų veiksminga. Siekiant šių svarbių tikslų, kaip teigia Ch. Pollitt, G. Bouckaert (2003), „viešojo valdymo reforma gali pasitarnauti įvairiems tarpiniams tikslams“. Valdymo reformos pasiekiamumo rezultatui priskiriama pigesnė, našesnė valdžia, teikianti aukštesnės kokybės paslaugas ir veiksmingesnes programas, kuri patobulina politinę kontrolę, padaro valdžią skaidresnę, o vadovams leidžia laisvai vadovauti.

LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Mano vyriausybė „Siekdama stiprinti pilietinę visuomenę ir sudaryti palankias sąlygas nevyriausybinėms organizacijoms (NVO) veiklai ir plėtrai, Vyriausybė patvirtino Nevyriausybinėms organizacijoms plėtros koncepciją. Šioje koncepcijoje pateikiama NVO sektoriaus apžvalga, pristatoma kitų valstybių praktika reguliuojant valstybės ir NVO santykius, nagrinėjamos pagrindinės spręstinios problemos: dėl NVO sampratos, visuomenei naudingos veiklos apibrėžimo, NVO finansavimo, atskaitomybės, steigimosi, veiklos reguliavimo. Numatytos konkrečios koncepcijos įgyvendinimo priemonės, leisiančios sustiprinti šį sektorių”.

„Visuomenės institucijos skirstomos į tris atskirus, bet glaudžiai tarpusavyje susijusius sektorius: viešąjį, verslo ir nevyriausybinių. Kiekvienas iš šių sektorių pasižymi skirtingu valdymu, finansavimo sistema, darbo struktūra, įvairiais personalo tarpusavio santykiais. Tačiau šių trijų sektorių veiklai didelę įtaką daro globalizacija – besikeičiančios aplinkos sąlygos, inovacijos, technologijos. Ji skatina visus sektorius apsijungti ir dirbti drauge, todėl jie tampa vienas nuo kito priklausomi“, nagrinėdama viešojo sektoriaus ir NVO bendradarbiavimą, išskiria D. Juzekevičiūtė (2014).

Nagrinėjant NVO ir viešojo sektoriaus ryšį, M. Bileišis (2015) pamini kelis pagrindinius ateities iššūkius viešajam administravimui:

- „pasaulinis viešojo administravimo turinys yra apibrėžtas aplinkos, ne logikos; jei valstybė ką nors daro, tai turėtų būti įvardijama kaip „viešasis administravimas“;
- piliečių dalyvavimas ir toliau lieka svarbiausias iššūkis. Jei visuomenė nereikalaus veiksmingo viešojo valdymo, laiku priimtų ir plataus masto politikos sprendimų bei sąžiningo administravimo, visi didžiuliai žinių pasiekimai turės mažą poveikį vyriausybei. Tik stipri lyderystė visose srityse – rinkimuose, įstatymų leidžiamosiose institucijose, teismuose ir vykdomajame bei privačiajame sektoriuose – gali tai įgyvendinti;

- švietimas ir lyderystė turi sutelkti dėmesį ties būdais parengti jaunimą būti piliečiais. Tam reikia sutelkti viešojo administravimo ir politikos analizės dėmesį į mokyklas, mokymo programas, viešąją sveikatą ir normalaus būsto bei maitinimo suteikimą tam, kad šalies jaunimą būtų galima parengti būti ateities piliečiais;
- atgautas tikėjimas vyriausybe reikalauja geresnių darbo rezultatų viešojo administravimo paslaugų sukūrimo ir teikimo srityse, todėl viešosios tarnybos sistemos turi būti modernizuotos. Reikia stiprios viešosios lyderystės, orientuotos į viešąjį poreikį įgyvendinančius pokyčius, kurių sėkmė įmanoma tik bendradarbiaujant su bendruomene, visuomenės lyderiais bei išrinktais pareigūnais;
- turi būti nuolat plėtojami alternatyvūs viešųjų paslaugų kūrimo ir teikimo būdai, kad būtų galima išspręsti senas problemas. Nepriklausomų valdžios institucijų, kurios spręstų tam tikras problemas, sukūrimas visada bus patrauklus, bet pasitikėti monopolijomis yra pavojinga.“

Viešojo sektoriaus institucijos interesų neapibūdina ir jų automatiškai neįgyvendina. Viešasis sektorius profilis susideda iš įvairių institucijų, kurias telkiasi taip, kad būtų įgyvendinami ir daromi sprendimai įvairių rūšių interesų atžvilgiu.

Viešajame sektoriuje sprendimų priėmimas yra atviras, ir siekiama, kad jis būtų ne tik atviras, bet jame būtų galima ir dalyvauti. Kaip teigia A. Raipa (2000), „vadovavimas viešajai organizacijai negali būti slaptas, visi vykstantys procesai turi būti atviri“. Net ir tuomet, kai organizacijai suteikiama galimybė neviešinti savo veiklos, visgi savo sprendimus vadovai privalo skelbti viešai ir suteikti sąlygas, kad visuomenė turėtų galimybę susipažinti su raštiškais dokumentais. Viešųjų organizacijų veikla svarbiausius klausimus turi svarstyti atvirai, susijusius su kiekvienu sprendimu, kad piliečiai galėtų suprasti, kokiais argumentais yra grindžiamas kiekvienas sprendimas.

„Viešasis sektorius glaudžiai susijęs su sumaniuojų viešuoju valdymu“ (Jucevičius, Šiugždinienė, 2017). „Sumanus viešasis valdymas – tai valdžios gebėjimas strategiškai reaguoti į kylančius viešojo valdymo iššūkius ir gebėjimas pasirinkti reikalingus išorinius partnerius ir atitinkamas veiklos priemones bei darbo metodus“ (Kickbusch, Gleicher, 2014). Todėl sumanusias viešasis valdymas – tai tam tikrų valdymo principų ir gebėjimų visuma, apimanti atitinkamų kompetencijų išvystymą ir “atsparios” valdymo aplinkos, įgalinančios veikti kompleksiškoje ir nestabilioje aplinkoje, sukūrimą.

Nagrinėjant J. E. Lane (2001) galima teigti, jog „pagrindiniai viešojo administravimo principai, pagal kuriuos struktūruojamas arba turėtų būti struktūruojamas viešasis sektorius, apimant jo institucinę struktūrą, valstybės tarnautojų motyvaciją bei viešųjų interesų statusą yra šie“ (žr. 6 lentelė):

6 lentelė. Pagrindiniai viešojo administravimo principai

Pagrindiniai viešojo administravimo principai
Viešųjų institucijų uždavinius turi apibrėžti politikai, o vykdyti – administracijos darbuotojai, šitaip įgyvendinami racionalaus sprendimų priėmimo modelio reikalavimus.
Viešojo sektoriaus uždaviniai formuojami ir vykdomi kaip nepertraukiamas, taisyklėmis apibrėžtas procesas.
Administravimas turi remtis rašytiniais dokumentais, kurių dėka įstaiga tampa šiuolaikinės valdžios šerdimi.
Administravimo darbą reglamentuojančios taisyklės yra techninės arba teisinės.
Užduotys arba funkcijos skirstomos į funkcionaliai skirtingas sritis, kurių kiekvienai suteikta atitinkama valdžia ir sankcijos.
Ir pareigūnai, ir uždaviniai išdėstomi hierarchine tvarka, apibrėžiamos kontrolės bei apskundimo teisės. Jei visos kitos sąlygos vienodos, pirmenybė teikiama centralizavimui.
Organizacijos ištekliai yra visiškai atskirti nuo jos narių, kaip privačių asmenų, išteklių.
Įstaigos vadovas negali naudoti savo įstaigos privatiems tikslams.
Kad įvykdytų įsipareigojimus, valstybės tarnautojai atlieka viešųjų interesų užduotis priklausomai nuo savo profesinio pasirengimo ar pareigos įsisąmoninimo.
Viešajame sektoriuje yra vienas vyraujantis interesas – visuomenės (viešasis) interesas, kuris nustato politikų bei administracijos darbuotojų asmeninių interesų įtakos ribas.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis J.E. Lane (2001)

Toks viešojo administravimo modelis vertinamas trejopai. Vieni kritikuoja jį dėl netikslumų, kita dalis teoretikų traktuoja jį kaip norminį šiuolaikinį valstybės funkcionavimo modelį. Pagaliau trečiuoju atveju jis kritikuojamas dėl to, neįstengia nustatyti tų mechanizmų, nuo kurių priklauso viešojo sektoriaus našumas ir efektyvumas, tai yra kaltinamas dėl to, kad jis menkai tinka paaiškinti, kaip iš tikrųjų funkcionuoja viešasis sektorius. „Naujos viešojo sektoriaus teorijos orientavosi į tam tikrą povėberinę ar povilsoninę viešojo administravimo sampratą, siekdamas sukurti iš esmės kitokius nei klasikinius modelius“ (Weber, 1978).

Aplinkos kaita ne tik Lietuvoje, bet ir daugelyje Vakarų Europos šalių suformavo sudėtingus santykius tarp viešojo, privataus ir nepelno sektorių. Augantys reikalavimai skatino didinti valstybės ir vietos savivaldos institucijų ekonomiškumą, efektyvumą ir veiksmingumą. „Požiūrį į tai, koks yra idealus viešojo sektoriaus išlaidų lygis, lemia mokesčiai ir jų našta, pajamos ir daugybė kitų veiksnių, todėl siekiant

visuotinės gerovės išryškėja nevyriausybinių sektoriaus vaidmuo“ (Anheier, Salamon, 2006, 122). Tarpsektorinė viešojo ir nevyriausybinių sektoriaus partnerystė skatina ne tik piliečių įsitraukimą į paslaugų teikimo procesą, bet ir dėl to gerėjančią paslaugų kokybę. K. Henderson (2002, 101, cit. iš Šilinskytė, 2014, 54) pastebi, jog „įprastu laikomas centralizuotas valstybės paslaugų teikimas „iš viršaus į apačią“ yra gana naujas reiškinys, tokios socialinės paslaugos kaip švietimas, sveikatos apsauga ir kitos buvo pradėtos teikti daug anksčiau nei valstybinės, todėl daugelyje šalių tai – vis dar viena iš prioritetinių nevyriausybinių organizacijų veiklos sričių.“ D. C. Korten (1987, cit. iš Šilinskytė, 2014, 54), nagrinėdamas NVO plėtrą ir raidą, išskyrė keturias NVO strategijos kartas, jas apibūdinamas pagal vystomojo bendradarbiavimo specifiką. Autoriaus teigimu, „NVO veiklą nusako sprendžiamų problemų apibrėžtumas, vykdomos veiklos trukmė, veiklos lygmuo (individualus, bendruomenės, regiono, nacionalinis ar globalus), jos veiklos dalyviai ir organizacijos valdymo tipas (atskirų projektų valdymas, strateginis valdymas ar dinamiški ir save organizuojantys tinklai)“. D. C. Korten (1990) manymu, „NVO vieta viešojo valdymo sistemoje tiesiogiai priklauso nuo to, koks yra organizacijos veiklos vaidmuo, t. y. ar ji – priimtų sprendimų vykdytoja, mobilizuotoja arba idėjų kūrėja“. Egzistuoja nevienodi NVO veiklos grupavimo ir vertinimo metodai, tačiau skirstant pagal veiklos tikslus galima išskirti du pagrindinius NVO veiklos tipus (žr. 7 lentelė):

7 lentelė Pagrindiniai nevyriausybinių organizacijų veiklos tipai

Pasiūlos nevyriausybinių organizacijų	Paklausos nevyriausybinių organizacijų
paslaugas teikiančios organizacijos	propagandos, lobistinės, siekiančios paveikti viešąją politiką nevyriausybinių organizacijos

Šaltinis: N. Banks, D. Hulme (2012, 24)

Šis skirstymas suteikia galimybę į NVO funkcijas pažvelgti iš dviejų pusių, jas vertinant kaip paslaugas visuomenei teikiančias organizacijas, kurios rūpinasi poreikiais, taip pat kaip organizacinį darinį, turintį galios daryti įtaką visuomenei. Būtent todėl nagrinėjant NVO situaciją reikia atsižvelgti, kaip joms pavyksta suderinti abu šiuos aspektus, koks yra jų vykdomos veiklos santykis su viešuoju sektoriumi.

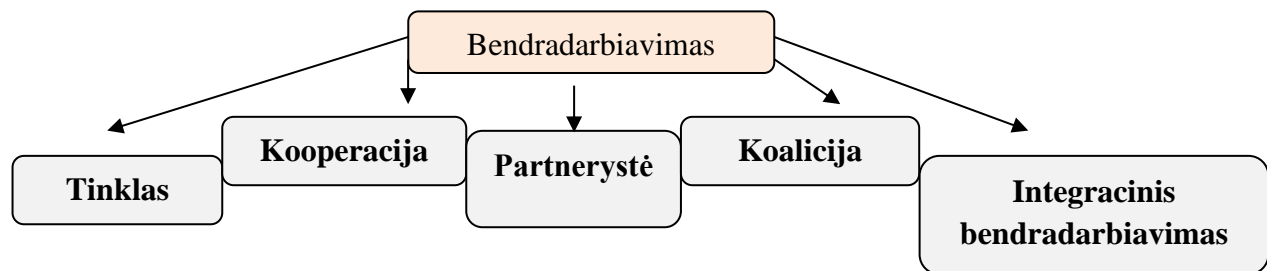
Taigi, pilietinė visuomenės aktyvumas žymimas veikiančiomis bendruomenių organizacijomis, kurios kartu siekia socialinių tikslų, tarpusavyje bendradarbiauja, daro įtaką valdžios priimamiems sprendimams. Atskirtį tarp viešojo ir nevyriausybinių sektoriaus mažina bei NVO svarbą didina vykdomos veiklos struktūrizacija ir kryptingumas, veikiami besikeičiančių socialinių, ekonominių veiksnių, didėjančios globalizacijos. Tai leidžia organizacijoms transformuotis iš paslaugos teikėjų ir pirminiais asmenų poreikiais besirūpinančiųjų į tarptautinio lygmens organizacijas, kurios veikia globaliame lygmenyje ir kuria naujus ryšius ir įsipareigojimus, pajėgumus, vykdo nuolatinį bendradarbiavimą su kitais sektoriais. Tačiau kyla nesklandumų kai organizacijos veikia savarankiškai, pavieniui, maža dalis jų jungiasi

į asociacijas, konfederacijas ir panašius darinius, o dėl bendradarbiavimo su kitais sektoriais reglamentavimo spragų, šioje veikloje vystomi tik pavieniai projektai ir išteklių paieškos.

3.2. Nevyriausybių organizacijų su vietos valdžios institucijomis komunikavimo ypatumai, svarba

Komunikavimo tarpusavio sąveikos ryšys sudarytas iš penkių vienas su kitu susijusių sąveikos tipų (žr. 7 pav.)

7 pav. Bendradarbiavimo tarpusavio sąveikos tipai

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis A. G. Raišienė (2006)

NVO veiksminga sąveika su valdžios institucijomis ypatingai priklauso tiek nuo NVO susivienijimo, tiek nuo bendravimo tarpusavyje. Čia galima paminėti skėtines organizacijas, kurios kuriasi pagal įvairius modelius, tokius, kaip: „telkiasi apie jau gyvuojantį ir finansavimą turintį centrą, kuris jungia organizacijas konkrečioms projektams įgyvendinti; remiantis horizontaliaisiais panašaus tipo organizacijų ryšiais, sudaroma bendra NVO taryba; gali įkurti viešoji organizacija iš apačios; asmenį arba instituciją valdyti ir veiklai koordinuoti galima samdyti arba rinkti“, nagrinėja V. Domarkas, D. Gineitienė (2002, 218). A. G. Raišienė (2006, 49) teigia, kad „idealiu atveju, NVO ir savivaldos institucijų bendradarbiavimas yra procesas, kurio metu organizacijos keičiasi informacija, bendrai atlieka užduotis, dalijasi ištekliais ir ugdo viena kitos specifinius gebėjimus tam, kad gautų abipusę naudą ir pasiektų bendrus tikslus dalydamosi riziką, atsakomybę ir atlygį“.

NVO sektoriaus vaidmuo ir santykiai su valstybės sektoriumi reglamentuojamas labai įvairiai, o įvairovę lemiantys veiksniai daro didžiausią įtaką viešojo ir NVO sektorių bendradarbiavimo praktikai. Egzistuoja įvairūs bendradarbiavimo modeliai, tačiau kaip pagrindinius galima išskirti šiuos modelius:

1. „bendradarbiaujama formalaus susitarimo pagrindu (reglamentuotas);
2. Bendraujama tradicijų pagrindu (NVO teisės institutas, 2015)“

Savivaldybės yra atlieka svarbią funkciją, jos yra svarbi grandis, esanti arčiausiai piliečių. NVO su vietos valdžios institucijomis vienija bendras tikslas, kuris patenkintų piliečių poreikius ir padėtų jiems spręsti opias problemas. Paslaugų teikimo metodai ir gaunama informacija apie naujus poreikius, sistemos

patikimumo užtikrinimas teikiamoms paslaugoms lemia svarbiausių ir pagrindinių paslaugų teikimą. Remiantis V. Domarkas, D. Gineitienė (2002, 216) teigiama, kad „reikia teisiškai įtvirtinti savivaldybių ir NVO bendradarbiavimo pagrindus, numčius tikslus, būdus ir konkrečias priemones, nustčius prioritetus, finansavimo ir atskaitomybės tvarką, todėl labai svarbu:

- keistis informacija ir skleisti ją vieniems apie kitus bei reikalingas paslaugas;
- remti vietos NVO informacijos ir paramos institucijas;
- įtraukti NVO į sprendimų priėmimo procesą, ypač kai aiškinamasi vietos gyventojų poreikiai, socialinių ir kitokių paslaugų finansavimo prioritetai ir tvarka;
- konkretizuoti paramą NVO ir jų finansavimą, skiriant lėšų tiek pačiai NVO paremti, tiek paslaugų teikimo sutartims įgyvendinti;
- skelbiant atvirus paslaugų pirkimo konkursus, nustatyti terminuotų sutarčių sudarymo tvarką;
- nustatyti aiškius atskaitomybės principus ir tvarką;
- siekti priimti savivaldybių tarybose nutarimus, atspindinčius savivaldybės ir vietos NVO bendradarbiavimo principus;
- naudotis teigiama tiek užsienio partnerių, tiek Lietuvos patirtimi“.

R. Petrauskienė, A. Raipa (2007, 245) teigia, kad „Partnerystės principas leidžia privačiam, nevyriausybiniam ir valdžios sektoriams, išnaudojant unikalias kiekvieno jų prigimtis, misijas, kompetencijas, išteklius ir galimybes, sujungti jas į kryptingą ir subalansuotą bendruomenės problemų paiešką ir sprendimą“.

Pagrindinės savivaldybių ir NVO ryšių palaikymo sritys yra šešios (žr. 8 lentelė):

8 lentelė. Pagrindinės savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų komunikavimo sritys

Pagrindinės savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų komunikavimo sritys
socialinės paslaugos;
sveikatos apsauga;
socialinių problemų sprendimas;
mokymas ir švietimas;
kultūra ir menas
ekologija ir gamtos apsauga;
Sportas ir turizmas

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis D. Gineitienė, V. Domarkas (2000)

Viešojo administravimo procesuose dalyvaujančios visuomeninės organizacijos yra labai svarbus demokratiškas atributas. Piliečiams dalyvaujant viešajame administravime, jų toks dalyvavimas gali būti įgyvendinamas tiek jungiantis į interesų grupes, tiek veikiant pavieniui. Veikdami organizuotai, piliečiai gali tikėtis padaryti didesnę įtaką valdžios priimamiems sprendimams. Tokio organizuoto poveikio pagrindiniai dariniai yra interesų grupės, NVO ir, žinoma, politinės partijos bei organizacijos.

V. Baršauskienė, B. Janulevičiūtė-Ivaškevičienė (2005) išskiria du būdus, kaip užtikrinti sėkmingą komunikaciją pasitelkiant ryšius su visuomene profesionalus:

1. įkurti organizacijoje atskirą padalinį, kuriame jie dirbtų;
2. naudotis specialistų, dirbančių ryšius su visuomene agentūrose paslaugomis.

Kalbant apie NVO ryšius su visuomene, pirmiausia „reikia identifikuoti tikslines auditorijas ir pasirinkti optimalius komunikavimo su jomis būdus“ (Baršauskienė, Janulevičiūtė-Ivaškevičienė, 2005, 131).

Pasak R. Šimašiaus (2007), NVO ir savivaldybių bendradarbiavimą galima apibrėžti šiais aspektais (žr. 9 lentelė).

9 lentelė. Nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybių bendradarbiavimas

Bendradarbiavimo aspektai		
Parama	Viešųjų paslaugų pirkimai	Politinės konsultacijos
NVO tiek finansinę, tiek materialinę paramą teikia valstybė ir savivaldybė. Parama yra teikiama per įvairias kultūros, socialines ir kitas institucijas, t.y. ne centralizuotai.	NVO turi įgyvendinti numatytus tikslus ir uždavinius už jiems suteiktas lėšas. Šių paslaugų pirkimas turi būti viešas	NVO įtraukimas į valstybės ir savivaldybių valdymą. Tam tikslui savivaldybės rengia įvairias konsultacijas su NVO, priimant sprendimus, kiek tai susiję su jų veiklos sfera

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis R. Šimašius (2007)

Valstybių praktikoje dažniausiai derinami keli viešosios valdžios ir NVO santykių modeliai, tačiau galima išskirti šiuos pagrindinius (Gineitienė, Domarkas, 2000):

„valdžios dominavimo modelis – valdžia vaidina svarbiausią vaidmenį paslaugų finansavime, kūrime, teikime;

nevyriausybinių organizacijų sektoriaus dominavimo modelis – pagrindinis vaidmuo priklauso NVO;

lygiagretus modelis – ir valdžia ir NVO vienodai įtraukti į paslaugų finansavimą ir tiekimą pagal apibrėžtas sritis;

bendradarbiavimo modelis – NVO ir valdžia dirba kartu, o ne atskirai: vyriausybė teikia finansavimą, o trečiasis sektorius – paslaugas“.

Iš teisinės pusės vertinant NVO ir savivaldybės administracijos bendradarbiavimą, galima teigti, jog priimant ar inicijuojant sprendimus, savivaldybės administracija ir jos direktorius, nėra tiesiogiai įpareigoti bendradarbiauti su joje veikiančiomis NVO ar vietos bendruomene. Tačiau daugumoje savivaldybių tokios funkcijos yra ištrauktos iš administracijos darbuotojų pareigybinius aprašymus. Tačiau visi šie darbuotojai, išskyrus finansavimo klausimais, nėra niekaip įpareigoti bendrauti su NVO. Jei vertinant NVO įvairialypiškumą veiklos atžvilgiu, savivaldybės ir NVO santykiai turėtų būti vykdomi su atskirais skyriais, o bendroji politika formuojama NVO bendros pozicijos formavimo principu.

Apibendrintai akcentuotina tai, kad valstybės institucijų ir NVO sektoriaus tarpusavio pasitikėjimą didina supratimas apie tai, kaip, atitinkamai, veikia NVO sektorius ir kaip priimami sprendimai valstybės institucijose, atvira komunikacija, tęstinis bendradarbiavimas, skaidrumas. NVO ir valstybės sektoriaus institucijos turėtų suvokti ir pozicionuoti viena kitą kaip partneres, o ne konkurentes. Piliečių, NVO ir valstybės institucijų bendradarbiavimui itin didelę įtaką daro asmeniniai ryšiai tarp piliečių, NVO ir valstybės institucijų. NVO turėtų aiškiai komunikuoti savo tikslus ir interesus, o valstybės institucijos – kuo išsamiau skleisti informaciją apie savo poreikius ir apie realias galimybes piliečiams bei organizacijoms įsitraukti į sprendimų priėmimo procesą, taip pat teikti grįžtamąjį ryšį apie tai, kaip vyksta bendradarbiavimas.

3.2.1. Nevyriausybinių organizacijų, teikiančių socialines paslaugas, reikšmė

Socialinė gerovė, J. Kaliatkaitės, L. Bulotaitės (2014) teigimu, yra „viena iš dimensijų PSO suformuluotoje žmogaus gerovės sampratoje, greta kitų dviejų dedamųjų – fizinės ir psichologinės gerovės“. Kadangi į socialinės gerovės apibrėžimo suvokimą įeina paslaugos, programų rinkiniai, skirti perskirstyti arba paskirstyti resursus tarp žmonių, siekiant pagerinti tiek šeimų, tiek pavienių asmenų ar visos visuomenės gyvenimą bei atsižvelgiant į jų poreikius, socialinė gerovė tampa neatsiejama nuo gerovės valstybės prisiimto vaidmens ir NVO bendradarbiavimo su privačiu ir valstybės sektoriais.

NVO reikšmingumą valstybės gyvenime lemia tai, kad ji stiprina piliečių sąmoningumą ir socialinį atsakingumą, suteikia galimybę jiems dalyvauti visuomenei reikšmingoje veikloje, prisideda teikiant socialines paslaugas atskiroms žmonių grupėms bei kuriant socialinę politiką. NVO nariai aktyviai dalyvauja teikdami socialines paslaugas, kurdami socialinę politiką.

Nagrinėjant V. Burkšienė, J. Dvorak, Burbulytė - Tsiskarishvili, I. Normantė, M. Dūda, R. Civinskas (2017) pastebima, kad „paslaugos skirstomos į tris kategorijas“ (žr. 10 lentelė):

10 lentelė. Pagrindinės paslaugos

Pagrindinės infrastruktūros paslaugos	Socialinės paslaugos	Gyvenimo kokybės paslaugos
Vandens tiekimas ir nuotekų šalinimas, atliekų valdymas, transportas bei energija.	Švietimas, sveikata, aprūpinimas būstu (socialiniu), pagyvenusių žmonių ir vaikų globa	Viešasis saugumas (viešoji tvarka), miestų planavimas, kultūra ir laisvalaikis, sportas, viešosios erdvės.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis V. Burkšienė, J. Dvorak, Burbulytė- Tsiskarishvili, I. Normantė, M. Dūda, ir R.

Civinskas (2017)

„Socialinė gerovė reiškia ir tam tikrą bendruomenės narių gyvenimo būdą, kai tarpusavyje dera pajamų paskirstymas, pasitenkinimas gyvenimu ir bendruomenės narių pripažįstamos vertybės bei tradicijos. Jei gerovė užtikrinama, visuomenė tampa įtraukia, darnia bendruomene“ (Vorevičienė, 2016). Atsakomybė už pagrindinių paslaugų teikimą įvairiose šalyse pasiskirto skirtingai tarp valdžios lygmenų. Kaip ir pats dalyvavimas jų teikimo procese. Vietos valdžia gali būti paslaugų steigėja, teikėja ar prižiūrėtoja – priklausomai nuo patikėtos atsakomybės. Pasaulyje yra valstybių, kuriose vietos valdžia vis dar suvokiama kaip centrinės valdžios sudedamoji dalis, o tai reiškia, kad vietos valdžios veikla yra tiesiogiai kontroliuojama centrinės valdžios. Visgi vietos valdžios vaidmuo teikiant pagrindines paslaugas yra neabejotinas. Vietos valdžia turi galimybių ir būdų prisidėti prie pagrindinių paslaugų gerinimo ir, atitinkamai, prie vietos gyventojų gyvenimo kokybės gerinimo.

T. Brandsen, S. Cattacin, A.E. Annette Zimmer (2016) teigia, kad “socialinės inovacijos kaip procesas gali paskatinti gerinti socialines paslaugas ir visuomenę apskritai, tačiau tai nereiškia, kad bet kokios konkrečios naujovės būtinai yra teigiamos “. Iš pradžių ji mažina riziką, susijusią su bet koku novatorišku procesu ir iššūkius, kuriuos tai kelia paramai ir valdymui. Rizika yra esminė inovacijų dalis, tačiau tai reiškia, kad socialinės inovacijos dažnai žlunga, kurios gali turėti visų rūšių neigiamo poveikio.

„Socialinės inovacijos taip pat gali būti susietos su įvairių politinių tikslų įvairove“ (Brandsen, Cattacin, Annette Zimmer, 2016). Jie laikui bėgant gali turėti skirtingas reikšmes, priklausomai nuo platesnės politinės koncepcijos ir institucinės sistemos, kurioje jos tampa įterptos.

Remiantis Viešosios politikos tyrimų centro duomenimis, teigiama, kad „NVO ir vietos savivaldos glaudus bendradarbiavimas yra vienas svarbiausių veiksnių, darančių įtaką NVO kokybiškų, kvalifikuotų ir efektyvių socialinių paslaugų teikimui. Šis bendradarbiavimas pasireiškia per:

- informacijos teikimą;

- finansavimo galimybes dalyvaujant įvairiose programose, rengiant projektus socialinių paslaugų teikimo klausimais;
- šviečiamąją veiklą: dalyvavimas įvairiuose vietos valdžios rengiamuose seminaruose suteikia daugiau galimybių teikti kokybiškas paslaugas, rengti kokybiškus projektus finansavimui iš biudžeto gauti“.

Socialinė gerovė, teikiant socialines paslaugas, kaip teigia M. R. Islamas (2015), yra „vienas iš trijų skirtingų, tačiau glaudžiai tarpusavyje susijusių terminų, greta kurio dar dera NVO ir socialinis kapitalas, sanglauda. Tai – vienas iš tiltų, jungiantis prarają tarp vargšų ir turtingųjų, nes kuo sanglauda visuomenėje didesnė, tuo bendruomenė labiau integruota. O kuo glaudesnė integracija, susitelkimas, tuo didesnis pasitikėjimas ir aktyvesnė bendra veikla, sukuriantys ir gausinantys socialinį kapitalą, iš kurio galiausiai išplaukia ir socialinės gerovės garantijos“. „Tankus ir gerai išvystytas NVO tinklas lemia pilietinės visuomenės kūrimąsi, todėl šių organizacijų svarba užtikrinant socialinę gerovę yra itin akcentuojama kaip įvairių modelių gerovės valstybių kokybiško socialinės gerovės užtikrinimo ir egzistavimo aplinkybė, turinti potencialo sudaryti sąlygas asmenims, šeimoms, grupėms ir bendruomenėms susidoroti su socialinėmis problemomis“ pakitus gyvenimo sąlygoms ar situacijai“ (Islam 2015, 167).

L. Žalimienė, E. Rimšaitė (2007) analizuodamos socialinių paslaugų teikimą pastebi, kad „trečiojo sektoriaus organizacijos turi nemažai pranašumų lyginant su valstybinėmis institucijomis“. Išnagrinėjus viešojo sektoriaus, teikiančio socialines paslaugas, požymius, prieinama prie tokių išvadų:

- nesvarbu, ar socialines paslaugas teikia NVO, ar viešojo sektoriaus įstaiga, ar privati įmonė, visais atvejais privalomas skaidrios veiklos funkcionavimas, o viešosioms reikmėms skirtų lėšų panaudojimas priklauso nuo to, kaip naudojami mokestiniai pinigai;
- dėl dėmesio sumažėjimo kliento norams, pageidavimams, lūkesčiams bei poreikiams, įtakos gali turėti politinis reguliavimas bei politinė įtaka socialinėms paslaugoms;
- kokią valdžią išsirinkti valdžią, bei iš jos reikalauti garantijų įvairovės, gyventojai turi teisę, nes visuomenė ir yra rinkėjai, nuo kurių priklauso rinkimų rezultatai bei tuo pačiu gavėjai, gaunantys viešąsias paslaugas.
- apžvelgiant NVO teikiamas paslaugas matoma, kad jos atlikdamos paslaugas, mažai domisi savo klientų tautybe, tuo prarandant politinę reikšmę savo teikiamoms paslaugoms. Skirtingai nei viešasis sektorius, NVO ir privačios įmonės nėra taip begalinai suinteresuotos tik piliečiams teikti paslaugas, nes ir įstatymai neįpareigoja jų rūpintis visais piliečiais, bei nepriklauso nuo jų politinės valios.

- socialinių paslaugų teikimo sritis nėra itin produktyvi, turinti problematiškumo. Tinkamesnis ir universalesnis, prisitaikantis prie visuomenės poreikių visgi yra NVO, valstybiniam sektoriui sunkiau sekasi būti lankstesniam piliečių atžvilgiu.

Apžvelgiant darytina tokia išvada, kad į socialinių paslaugų teikimo veiklos sritį noriai pasineria savanoriai, kurie noriai dirba, kupini pašaukimo ar geros valios, ši sritis noriai remiama. Socialines paslaugas teikiančios NVO nesusiduria su dideliais sunkumais, pasitelkti atitinkamus savo veikalo rėmimo šaltinius, kadangi socialinių paslaugų teikėjams NVO ženkliai patrauklesnės nei viešasis sektorius ar pelno siekiančios organizacijos. NVO veiklos atsiradimas ir veikimas remiamas iniciatyva padėti žmonėms, NVO nariai iš socialines problemas ištyrinėję giliau, išvalga jose išvystyta, dėl kokių priežasčių atsiranda ir kokius tinkamiausius sprendimo būdus pritaikyti.

3.2.2. Nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo ypatumai su viešuoju sektoriumi, rūpinantis socialinėmis paslaugomis

Didžiausią įtaką viešojo ir NVO sektorių bendradarbiavimo kokybei lemia įvairūs NVO ir valstybinio sektorių bendradarbiavimo modeliai, kuriuos galima apibūdinti kaip bendradarbiavimą formalaus susitarimo pagrindu ir bendradarbiavimą tradicijų pagrindu. „Viešojo sektoriaus institucijų veiklos kokybė lemia valstybės socialinę ekonominę būklę, įvaizdį ir konkurencingus gebėjimus, galimybes naudotis pasaulio mokslo ir technologijų laimėjimais, politinių ir finansinių institucijų parama“, teigia J. Bivainis, Ž. Tunčikienė (2009). NVO ir viešojo administravimo sektoriaus dalyvavimo visuomenėje bendradarbiavimo ypatumai įgyvendinama bendroje veikloje, nes tik veikdami kartu priimami sprendimai būna tinkamiausi. NVO ir viešojo sektoriaus bendradarbiavimas įvairiais klausimais vyksta įvairiuose lygmenyse, o NVO ir viešojo sektoriaus bendradarbiavimo skatinimui bei palaikymui yra labai svarbu turėti atsakingą institucijas, kurias galima suskirstyti pagal jų statusą į vykdančiąsias, patariančiąsias bei kitas institucijas.

Savivaldybių bendradarbiavimas, anot V. Burkšienė, J. Dvorak, Burbulytėm - Tsiskarishvili, I. Normantė, M. Dūda ir R. Civinskas (2017), „nepaisant vis labiau populiarėjančios praktikos išsiplėsti planavimo ir politikos srityse (pvz., erdvinis planavimas, socialinė ir ekonominė plėtra ir pan.) dažniausiai vyksta teikiant pagrindines paslaugas“. Nors nėra vieno savivaldybių bendradarbiavimo apibrėžimo, R. Hulst, A. Van Montfort, Haveri, J. Airaksinen, J. Kelly (2009, 264) savivaldybių bendradarbiavimo reiškinių apibūdina kaip „viešųjų paslaugų teikimą, bendradarbiaujant vietos valdžioms, tuo sukuriant masto

ekonomiją ir sudarant sąlygas patenkinti gyventojų lūkesčius ir pasiekti kaštų ekonomiją, kuris šiandien yra plačiai paplitęs Vakarų valstybėse bei yra vis dar per mažai tiriamas“.

Igyvendindama NVO plėtros koncepcijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 85, Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

„1. Sudaryti šią Nevyriausybių organizacijų reikalų koordinavimo komisiją (toliau – komisija): socialinės apsaugos ir darbo viceministras (komisijos pirmininkas); nevyriausybių organizacijų atstovas (komisijos pirmininko pavaduotojas); valstybės institucijų ir įstaigų bei Lietuvos savivaldybių asociacijos ir nevyriausybių organizacijų atstovai – 18 narių.

2. Patvirtinti Nevyriausybių organizacijų reikalų koordinavimo komisijos nuostatus (pridedama).

3. Pavesti socialinės apsaugos ir darbo ministrui per 1 mėnesį nuo šio nutarimo įsigaliojimo patvirtinti komisijos personalinę sudėtį.

4. Pripažinti netekusiu galios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. sausio 20 d. nutarimo Nr. 85 „Dėl Nevyriausybių organizacijų plėtros koncepcijos patvirtinimo“ 3 punktą.“

I. Mauricienė, J. Paužuolienė (2012) teigia, kad „organizacijos sėkmingai funkcionuotų, neišvengiamai turi taikytis prie kintančių visuomenės vertybių: nuo naudos siekimo tik sau prie atsakomybės visuomenei ir gamtai, nuo nuolankumo darbo santykiams prie partnerystės ryšių, nuo greito ir lengviausio pelno prie ilgalaikės plėtros tendencijos“. Išvardintos vertybės nurodo būtinumą įmonėms imtis socialiai atsakingos veiklos, kadangi atsakinga, tvarkinga bei darni veikla yra kiekvienos organizacijos didžiausia vertybė. Organizacijos, vykdančios socialiai atsakingą veiklą, prisiima atsakomybę nebūti abejingomis visuomenės interesams. Organizacijos turi sugebėti prisitaikyti, siekiant sėkmingos veiklos, kadangi visuomenė iš jų tikisi geriausio.

R. Hulstas (2009) išskiria tris esminius savivaldybių bendradarbiavimo aspektus (žr. 11 lentelė):

11 lentelė. Savivaldybių bendradarbiavimo aspektai

Aspektas	Kompozicija	
Tikslas / tikslai	Trumpalaikiai projektai	Ilgalaikiai institucionalizuoti projektai
Institucinis kontekstas	Formalioji valstybės struktūra Administracinė kultūra (tradicija) Sprendimus priimančios struktūros	
Aplinkos poveikis	Vidinė aplinka	Išorinė aplinka

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis R. Hulst., A. Van Montfort., A. Haveri, J. Airaksinen, J. Kelly (2009, 263-285)

Lietuvoje, kaip ir visame pasaulyje, pirmą kartą tenka susidurti su tokio masto ekstremalia situacija, kuomet nėra konkrečiai žinoma, kiek ir kokių paslaugų gali prireikti arba kaip susitvarkyti su išaugusių

paslaugų poreikiu, kuomet nėra tiek darbo jėgos, instrumentų ir kt., todėl ypač didelį dėmesį reikia skirti nuolatiniam pasirengimui, nenutrūkstamai stebėti poreikių atsiradimą ir, pagal tai koreguoti paslaugų apimtį, tam nukreipiant reikalingus resursus. Daugelio bendruomeninių, tokių, kaip vaikų dienos centrai, dienos užimtumo ir ugdymo centrai, turintiems negalią, socialinių paslaugų teikimas yra pristabdytas, todėl susiduriama su problema, kaip šeimai pačiai susitvarkyti su ypatingai proto/psichosocialinę negalią turinčiais jaunais ar suaugusiais asmenimis karantino sąlygomis uždaroje namų erdvėje. 2020 m. balandžio 8 d. Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto Sociologijos ir socialinio darbo instituto mokslininkų, vykusioje konferencijoje, kur visa informacija patalpinta VU Filosofijos fakulteto tinklapyje, NVO ir mokslininkų pozicija siūlo:

- „Savivaldybėse skubiai atlikti paslaugų poreikio vertinimą, koreguoti paslaugų planus ir atitinkamai finansuoti naujai atsiradusį paslaugų poreikį;
- savivaldybėse skubiai atlikti paslaugų poreikio vertinimą, koreguoti paslaugų planus ir atitinkamai finansuoti naujai atsiradusį paslaugų poreikį;
- savivaldybėse skubiai atlikti paslaugų poreikio vertinimą, koreguoti paslaugų planus ir atitinkamai finansuoti naujai atsiradusį paslaugų poreikį;
- užtikrinti paslaugų tęstinumą teikiant pagalbą nuo smurto artimoje aplinkoje nukentėjusiems asmenims bei alternatyvių pagalbos smurtą patiriantiems asmenims būdų paiešką bei jų finansavimą;
- užtikrinti stebėseną ir paslaugų tęstinumą vaiko teisių pažeidimų atvejais;
- užtikrinti suspenduotų socialinių paslaugų situacijos ir paslaugų poreikio dėl krizės vertinimą;
- užtikrinti gyventojų aprūpinimą maistu;
- užtikrinti nenutraukiamą ir kokybišką visų vaikų, įskaitant turinčių individualių ugdymosi poreikių, ugdymo procesą;
- užtikrinti apsaugos priemonių socialiniams darbuotojams bei lankomos priežiūros darbuotojams suteikimą ir privalomą visų socialinių darbuotojų ir jų padėjėjų, kurie karantino metu teikia kontaktines paslaugas, testavimą;
- būtina parengti nuotolinio socialinio darbo rekomendacijas, kurios apimtų konfidencialumo, asmens duomenų apsaugos klausimus, taip pat klausimus, susijusius su nuotolinio (online) konsultavimo etika, video patyčių prevencija, nuotolinio darbo organizavimo specifika“.

Savivaldybės, pasinaudodamos NVO, turi galimybę teikti įvairių naujų bei unikalių paslaugų, kurių kitos institucijos neteikia ir teikti neketina. Savivaldybėms su NVO bendradarbiaujant netiesiogiai, reikėtų

tinkamiau išsiaiškinti opiausias, svarbiausias, einamąsias gyventojų problemas ir poreikius, kuomet būtų galima tiksliau nustatyti finansavimo prioritetus.

Kaip teigia T. Brandsen, S. Cattacin, A.E Annette Zimmer (2016) „Pastangos stiprinti socialinę sanglaudą ir mažinti socialinę nelygybę, yra vienas iš Europos pagrindinių politinių iššūkių“. Nors statistika rodo keletą teigiamų ženklų, bendras vaizdas vis dar rodo staigią ir kartais didėjančią nelygybę, socialinės sanglaudos praradimą ir integracijos ir įtraukties politiką.

Kiekvienoje šalyje bendradarbiavimo santykiai tarp NVO ir viešojo administravimo institucijų turi savitą istoriją. NVO ir valdžios institucijų komunikavimo spartėjimas ir būtinumas yra tas, kad imta labiau suvokti, kad viešojo sektoriaus valdžiai vienai sudėtinga susitvarkyti su visuomenės esamomis problemomis. NVO sugeba padaryti tai, kam nėra pajėgūs daugelis vyriausybių, t.y. suteikia galimybę įsigyti esminių paslaugų bei prekių mažas pajamas gaunantiems asmenims. NVO pripažįsta, kad jos neretai nukreiptos kovoti ne su priežastimi su sistemos trūkumų pasekmėmis, ir vien jų pastangų neužtenka. NVO ištekliai ir darbo būdai dažnai neatitinka realių visuomenės problemų, tačiau jų teikiamos paslaugos pigesnės nei valstybės institucijų. „Net ir tais atvejais, kai valdžia NVO sumoka už teikiamas paslaugas – ji sutaupo“, tvirtina R. Šimašius (2003/2 Nr. 40,5).

„NVO organizacijos geriausiai atlieka tas užduotis, kurios duoda nulines ar itin mažas pajamas, kai problemą reikia spręsti kompleksiniu būdu ir rūpintis riboto dydžio vartotojų grupe bei pelnyti didžiulį jų pasitikėjimą“, tvirtina Z. Wejmanas (2001, 29). Todėl NVO nepriekaištingai susitvarko su atsiradusiomis socialinėmis užduotimis, kurioms pakanka tinkamai parinktų motyvuotų vietos bendruomenės atstovų ir nereikia didelio pradinio kapitalo.

Kaip pastebi A. Bitinas, J. Tartilas, J. Litvaitienė (2011), „savivaldybės tarybos nustatyta tvarka iš savivaldybės biudžeto lėšų nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims socialinė parama gali būti skiriama ir kitais atvejais (skiriama vienkartinė pašalpa; padengiamas įsiskolinimas už būstą; kompensuojamos išlaidos už didesnę karšto ir šalto vandens kiekį, negu kad nustatytas normatyvas; kompensuojamos kitos būsto išlaikymo išlaidos, kuro įsigijimo išlaidos ir kita)“. Socialinės apsaugos išmokų šeimai mokėjimo šaltiniai pateikti 12 lentelėje.

12 lentelė. Socialinės apsaugos išmokų šeimai mokėjimo šaltiniai

SOCIALINĖS APSAUGOS IŠMOKŲ ŠEIMAI MOKĖJIMO ŠALTINIAI		
Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetas	Valstybės biudžetas	Savivaldybių biudžetas
<ul style="list-style-type: none"> • Motinystės pašalpa • Tėvystės pašalpa • Motinystės (tėvystės) pašalpa 	<ul style="list-style-type: none"> • Vienkartinė išmoka nėščiai moteriai • Vienkartinė išmoka gimus vaikui • Išmoka vaikui 	<ul style="list-style-type: none"> • Socialinė pašalpa • Išlaidų būstų šildyti ir išlaidų vandeniui kompensacijos

<ul style="list-style-type: none"> • Valstybinės socialinio draudimo našlaičių pensijos 	<ul style="list-style-type: none"> • Išmoka privalomosios tarnybos kario vaikui <ul style="list-style-type: none"> • Globos rūpybos išmoka • Vienkartinė išmoka būstui įsigyti arba įsikurti • Valstybinės našlaičių pensijos <ul style="list-style-type: none"> • Šalpos našlaičių pensijos <ul style="list-style-type: none"> • Socialinė pašalpa • Išlaidų būstui šildyti ir išlaidų vandeniui kompensacijos • Mokinių nemokamas maitinimas ir aprūpinimas mokinio reikmenimis 	<ul style="list-style-type: none"> • Mokinių nemokamas maitinimas ir aprūpinimas mokinio reikmenimis <ul style="list-style-type: none"> • Vienkartinė pašalpa
--	--	--

Šaltinis: Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis A. Bitinas, J. Tartilas, J. Litvaitienė (2011)

Apibendrinus galima teigti, jog dabartiniu laikotarpiu pilietinė visuomenė laikoma svarbiu valdžios partneriu. V. Domarkas (2007, 20) pabrėžia, kad „Efektyvus valstybės valdymas galimas tik esant gerai pilietinės visuomenės, privataus sektoriaus ir valstybės institucijų sąveikai“. NVO bendradarbiavimas su viešuoju sektoriumi, dalyvaujant įgyvendinant įvairius uždavinius, sprendimus yra viena iš Lietuvos vystymo politikos priemonių, darančių poveikį visuomenėje ir socialinės paramos gavėju šalyje. Siekiant, kad būtų sudarytos palankios sąlygos NVO įsitraukimui į valstybines institucijas, teikiant socialines paslaugas, reikalingas abipusis pasitikėjimas ir partnerystė, draugiški santykių palaikymas. Įtrauktas piliečių domėjimasis politiniu gyvenimu, stiprina valdžios institucijų veiklos teisėtumą, nes gerina piliečių interesų atstovavimą, garantuoja geresnį išleidžiamų teisės aktų lygį, taip pat gali būti tinkamiau išaiškinamos gyventojų problemos, kurių sprendimui reikalinga NVO ir viešojo sektoriaus pagalba, bei konkrečiau nustatomi finansinio rėmimo prioritetai. Kai abipusis pasitikėjimas ir partnerystė dominuoja tarp trečiojo sektoriaus ir savivaldos institucijų, esti draugiški santykiai, galima užtikrinti harmonijos palaikymą tarp žmonių, geresnę gyvenimo kokybę.

3.2.3. Nevyriausybių organizacijų, teikiančių socialines paslaugas Utenos rajono savivaldybėje, situacija

Utenos rajono savivaldybės 2018-2024 metų strateginiame plėtros plane pažymi, kad socialinių paslaugų tinklą Utenos rajono savivaldybėje sudaro socialinės paslaugų įstaigos, kurios skirstomos į stacionarias socialinių paslaugų įstaigas ir nestacionarias socialinių paslaugų įstaigas. Socialines paslaugas savivaldybėje teikia:

- biudžetinės įstaigos;

- viešosios įstaigos (savivaldybės);
- nevyriausybinės organizacijos.

Analizuojant Utenos rajono savivaldybės socialinių paslaugų planą 2021 m, pastebima, kad „kintant demografinėi situacijai, didėja socialinių paslaugų poreikis ir organizuojamų socialinių paslaugų nepakanka“. Lyginat su ankstesniais metais, savivaldybės gyventojų socialinių paslaugų poreikiai yra tenkinami geriau, tačiau vis dar nepakankamai. Pažymėtina, jog į socialinių paslaugų teikimą vis aktyviau įsitraukia ir rajone veikiančios NVO, tačiau organizacijų iniciatyvos dar labai trūksta kaimiškose rajono vietovėse. Tikslinga plėsti socialinių įgūdžių palaikymo ir ugdymo bei pagalbos namuose paslaugų teikimą proto ir psichikos negalią turintiems asmenims. Tokias paslaugas galėtų teikti ir NVO. NVO sektoriuje naujos socialinių paslaugų rūšys dar nėra labai stipriai išvystytos ir plėtojamos, Utenos rajono savivaldybei nepakanka lėšų socialinių paslaugų teikimui, todėl vis dar nemažas kiekis nestacionarių socialinių paslaugų savivaldybės gyventojams nėra teikiamos.

Mažas gimstamumas, visuomenės senėjimas, emigracija, negalia, socialinė rizika, bedarbystė – tai ištisa grandis veiksnių, kurie įtakoja Utenos rajono savivaldybės gyventojų socialinių paslaugų poreikį.

Siekiant kuo veiksmingesnio ir produktyvesnio rezultato, organizuojant ir teikiant socialines paslaugas, Utenos rajono savivaldybėje kasmet sudaroma ir tvirtinama socialinių paslaugų planas. Šiuo metu Utenos rajono savivaldybė vadovaujasi 2017 m. socialinių paslaugų planu, patvirtintu Utenos rajono savivaldybės tarybos 2017 m. balandžio 27 d. sprendimu Nr. TS-132.

Remiantis 2017 m. Utenos rajono savivaldybės socialinių paslaugų planu (Utenos rajono savivaldybės planavimo dokumentai), nustatyti 13 lentelėje pateikti ilgalaikių ir trumpalaikių socialinių paslaugų teikėjai.

13 lentelė. Ilgalaikių ir trumpalaikių socialinių paslaugų teikėjai

Ilgalaikiai socialinių paslaugų teikėjai	Trumpalaikiai socialinių paslaugų teikėjai
1.Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras; 2. Utenos socialinės globos namai; 3.Utenos specialioji mokykla-daugiafunkcis centras; 4. Utenos raj. savivaldybės Leliūnų socialinės globos namai; 5. VšĮ krizių centras „Angelų pieva“; 6.VšĮ Kristaus žengimo į dangų parapijos globos namai;	1.Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras; 2.Utenos socialinės globos namai;

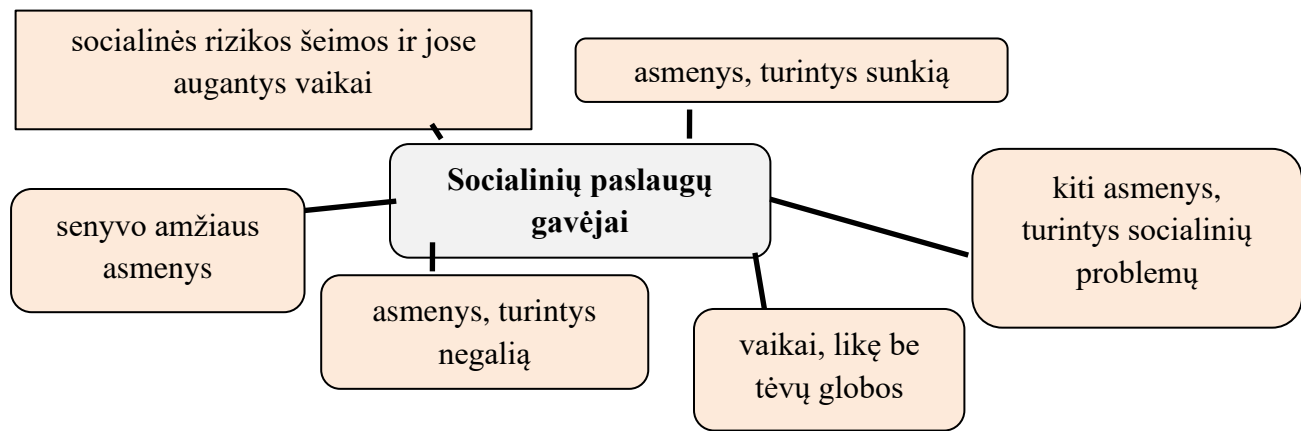
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Utenos rajono savivaldybės strateginiu plėtros planu 2018-2024

Socialinių paslaugų teikimo prieinamumas, Utenos rajone, NVO veiklos dėka šioje srityje, vyksta ganėtinai sklandžiai ir neblogai. Suteikiama įvairių paslaugų, tiek pirmos būtinybės, kuomet žmogus neturi visai ko valgyti, kur prisiglausti, t.y. maitinimo organizavimas, apgyvendinimas savarankiško gyvenimo namuose, laikina nakvynė, būsto pritaikymas, ilgalaikė (trumpalaikė) socialinė globa, transportas, pagalba į namus, tiek psichologinė, intensyvi krizių įveikimo pagalba, socialinių įgūdžių ugdymas ir palaikymas, sociokultūrinės, užimtumas, asmeninė higiena, priežiūra ir kt. Sukuriama socialinė vertė ta, kad „NVO, besinaudojančios iniciatyva „iš apačios“, pirmosios sugeba nustatyti poreikius ir visuomenėje vyraujančias socialines problemas, yra dinamiškos, veikia pasižymi partneryste, lankstumu, taiko naujus netradicinius socialinių problemų sprendimo būdus, dažnai sprendžia tokias nepopuliarias socialines problemas, kurioms viešoji administracija ir politikai skiria nepakankamai arba visai neskiria jokio dėmesio“ (Dromantienė, 2003, 18).

Utenos apskrities archyve, prie socialinės apsaugos paslaugų, teigiama: „bendrai gyvenantys asmenys arba vienas gyvenantis asmuo turi teisę į socialinę pašalpą, jeigu kreipimosi dėl socialinės pašalpos metu atitinka reikalavimus:

1. Bendrai gyvenančių asmenų arba vieno gyvenančio asmens nuosavybės teise turimo turto vertė neviršija turto vertės normatyvo;
2. Pajamos yra mažesnės už valstybės remiamas pajamas bendrai gyvenantiems asmenims arba vienam gyvenančiam asmeniui;
3. Kiekvienas vyresnis kaip 18 metų bendrai gyvenantis asmuo, vienas gyvenantis asmuo arba vaikas (įvaikis) nuo 16 iki 18 metų atitinka teisės aktu nustatytas sąlygas, kurioms esant bendrai gyvenantys asmenys arba vienas gyvenantis asmuo turi teisę į socialinę pašalpą“.

Vadovaujantis Utenos rajono savivaldybės socialinių paslaugų planu 2017 m., Utenos rajono savivaldybėje 2016 metais buvo nepatenkinti 26 asmenų (šeimų) socialinių paslaugų poreikiai: 7 asmenims (šeimoms) – ilgalaikės socialinės globos poreikiai (suaugusiesiems ir senyvo amžiaus asmenims), 1 asmeniui (šeimai) – dienos socialinės globos asmens namuose, 4 asmenims (šeimoms) – apgyvendinimo savarankiško gyvenimo namuose, 2 asmenims (šeimoms) – būsto pritaikymo neįgaliesiems ir 12 asmenų (šeimų) – maitinimo organizavimo paslaugų poreikiai. Tai sudarė apie 1,4 proc. visų socialinių paslaugų gavėjų skaičiaus. Socialinių paslaugų gavėjai pateikti 8 paveiksle.

8 pav. Socialinių paslaugų gavėjai

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Utenos rajono savivaldybės strateginiu plėtros planu 2018-2024

Pagal Utenos rajono savivaldybės socialinių paslaugų planą 2017 m., 2016 m. Utenos rajono savivaldybės socialinių paslaugų įstaigose dirbo 71 socialinis darbuotojas bei 114 socialinių darbuotojų padėjėjų, o savivaldybės administracijoje (seniūnijose) – 9 socialiniai darbuotojai.

Utenos rajono savivaldybė kaip pagrindines mato 7 NVO, kitų, (žr. 14 lentelė), veiklos sfera platesnė, tad jos empiriniame tyrime neanalizuojamos.

Žemiau pateiktoje 14 lentelėje aprašyta, kokioms žmonių socialinėms grupėms ir koku mastu organizacijos teikia paslaugas:

14 lentelė. Nevyriausybines organizacijos Utenos rajone 2020 m.

Įstaigos, organizacijos pavadinimas	Socialinių paslaugų gavėjai ir teikiamų paslaugų apibūdinimas	Neįgaliųjų paslaugų gavėjų skaičius vidutiniškai per metus
Utenos rajono neįgaliųjų draugija	Draugija teikia socialines paslaugas asmenims su negalia. Paslaugos apima neįgaliųjų dienos užimtumą, individualią pagalbą, neįgaliųjų meninių gebėjimų lavinimą būreliuose, kolektyvuose bei sveikos gyvensenos skatinimo bei populiarinimo paslaugas, įtraukiant neįgaliuosius aktyviai dalyvauti kūno kultūros ir fizinio aktyvumo užsiėmimuose. Draugija paslaugas teikia 50 suaugusių asmenų	50
Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Utenos Viltis“	Bendrija teikia socialines paslaugas asmenims, turintiems proto negalią. Paslaugos apima neįgaliųjų dienos užimtumą, individualią pagalbą, meninių gebėjimų lavinimą, aktyvios ir sveikos gyvensenos skatinimą bei populiarinimą, įtraukiant neįgaliuosius į kūno kultūros ir fizinio aktyvumo užsiėmimus bei pagalbą neįgaliųjų šeimos nariams.	90

	Bendrijos veikloje dalyvauja 90 asmenų, iš kurių - 51 suaugęs asmuo, 15 vaikų ir 39 jų šeimų nariai	
VšĮ Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos Šiaurės rytų centras	Organizacija teikia socialines paslaugas asmenims, turintiems regėjimo negalią – silpnaregiai ir aklieji. Teikiamos paslaugos apima neįgaliųjų dienos užimtumą, individualią pagalbą bei meninių gebėjimų lavinimą būreliuose, kolektyvuose. Paslaugų gavėjai - 30 suaugusių asmenų.	30
Utenos krašto žmonių su negalia sąjunga	Utenos krašto žmonių su negalia sąjunga teikia socialines paslaugas asmenims su negalia. Paslaugos apima neįgaliųjų dienos užimtumą, individualią pagalbą, pagalbą atkuriant ar stiprinant darbo įgūdžius, meninių gebėjimų lavinimą būreliuose, kolektyvuose bei pagalbą neįgaliųjų šeimos nariams. Paslaugų gavėjai – 68 neįgalūs asmenys, iš kurių – 58 suaugę asmenys ir 10 jų šeimos narių.	68
Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų draugija	Draugija teikia socialines paslaugas klausos negalią turintiems asmenims. Paslaugos apima neįgaliųjų dienos užimtumą, meninių gebėjimų lavinimą būreliuose, kolektyvuose, individualią pagalbą bei pagalbą neįgaliųjų šeimos nariams. Paslaugų gavėjai - 30 asmenų, iš kurių 27 suaugę asmenys, 3 vaikai ir 4 neįgaliųjų šeimos nariai.	30
VšĮ „Nacionalinis socialinės integracijos institutas“	Įstaiga teikia individualią pagalbą neįgaliesiems, organizuojant pavežėjimo paslaugas, užtikrinant tikslinės grupės mobilumą ir įsitraukimą į ekonomines bei socialines veiklas. Paslaugų gavėjai - 50 asmenų, iš kurių 48 suaugę asmenys ir 2 vaikai	50
Asociacija „Erelgymas“	Asociacija teikia neįgaliųjų aktyvios ir sveikos gyvensenos skatinimo bei populiarinimo paslaugas, įtraukiant neįgaliuosius aktyviai dalyvauti kūno kultūros ir fizinio aktyvumo užsiėmimuose. Paslaugos gavėjai 40 asmenų, iš kurių 35 suaugę asmenys ir 5 vaikai.	40

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Utenos rajono savivaldybės socialinių paslaugų planu 2021 m.

Bendradarbiaudamos su Utenos rajono savivaldybe, neįgaliųjų organizacijos palengvina negalią turinčių gyventojų socialines problemas. NVO veiklos sėkmę lemia tai, kad jų struktūra yra lankstesnė, mažesnis reikalingos dokumentacijos kiekis, geriau žinomi narių poreikiai ir galimybės. Visa tai leidžia greičiau reaguoti į klientų pageidavimus.

Utenos rajono savivaldybės 2014-2020 metų plėtros veiklos plane akcentuojama, socialinei apsaugai atitenka nemenkas vaidmuo, siekiant, kad visuomenė vystytųsi darniai. Utenos regione, kaip ir visoje Lietuvoje, gyventojai susiduria su įvairiomis socialinėmis rizikomis, tokiomis, kaip nedarbas, liga, senatvė, našlystė, skurdas, negalia, šeimos ir būsto išlaikymo našta, socialinė atskirtis. Dėl nepakankamos socialinio paslaugų sferos išvystymo, demografinių tendencijų bei teikiamų socialinių paslaugų įvairovės, Utenos regiono gyventojams tenka susidurti su protestavimu suderinant aktyvų dalyvavimą darbo rinkoje bei

įsipareigojimus šeimai. Pasitaiko tokių atvejų, kuomet nėra kito pasirinkimo, kaip aukoti savo profesinę veiklą tam, kad galėtum prižiūrėti pagyvenusį šeimos narį ar slaugyti ligonį. Todėl socialinių paslaugų plėtimas itin reikalingas ir svarbus, kad būtų sudaroma galimybė ne tik padidinti socialinių paslaugų prieinamumą, tęstinumą kompleksiskumą, bet ir vykdyti nuoseklią pagyvenusių asmenų bei neįgaliųjų socialinę integraciją. Remiantis socialinių paslaugų plėtimu, būtų sudaromos galimybės šeimos nariams sėkmingai suderinti įsipareigojimus šeimai su savo profesine karjera. Atsižvelgus į esamas aplinkybes, auga poreikis didinti socialinių paslaugų prieinamumą, modernizuoti infrastruktūrą.

Remiantis Utenos rajono savivaldybės tinklapiu, pateikiama kitos Utenos rajono gyventojams socialines paslaugas teikiančios įstaigos (žr. 15 lentelė):

15 lentelė. Kitos Utenos rajono gyventojams socialines paslaugas teikiančios įstaigos

Organizacijos pavadinimas
Asociacija SK „EVAXIS“
Asociacija Sudeikių bendruomenė
Bendrija „Tėviškės pastogė“
Juknėnų kaimo bendruomenė
Kuktiškių moterų klubas „Kuksa“
Kuktiškių seniūnijos bendruomenė
Leliūnų bendruomenė
Leliūnų moterų bendrija „Leliūna“
Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga, Utenos filialas
Lietuvos šaulių sąjunga plk. Prano Saladžiaus šaulių 9-oji rinktinė
LPS Bočiai Utenos bendrija
Maltos ordino pagalbos tarnyba
Moterų centras „Ievos namai“
Medenių krašto bendruomenė
Nemeikščių bendruomenė
Pačkėnų krašto bendruomenė

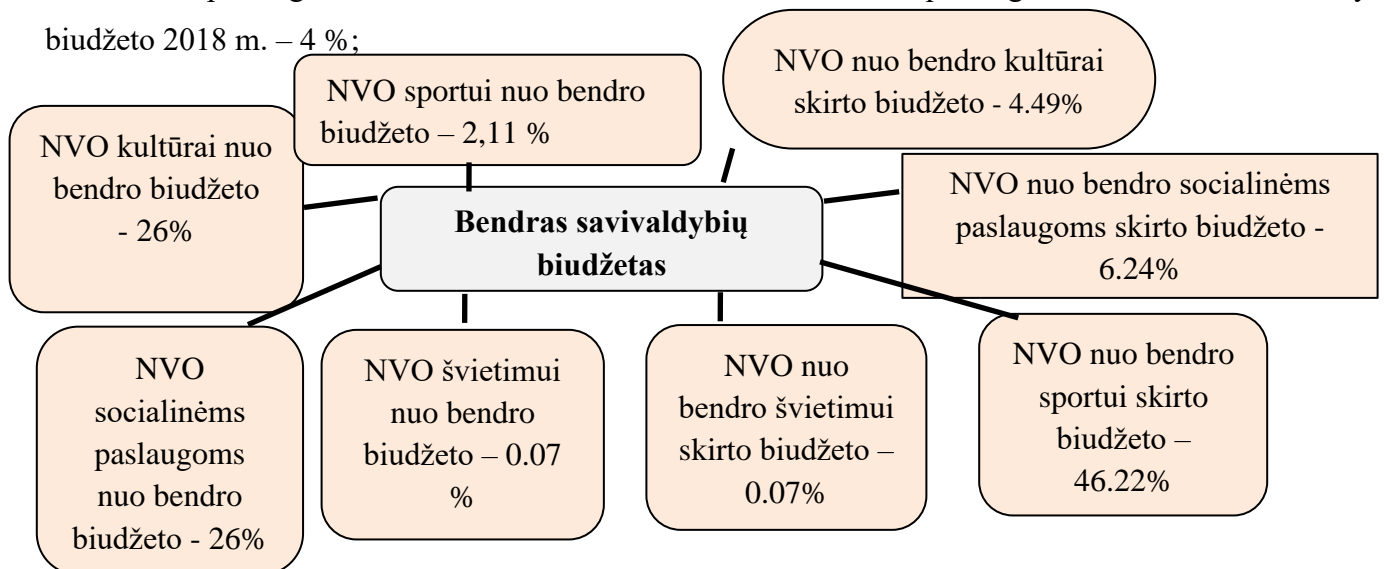
Pagyvenusių žmonių ansamblis „Utenos Radasta“
Radeikių krašto bendrija
Šv. Kazimiero ordinas Utenos apskrities komtūrija
Tauragnų krašto bendruomenė
Uteniškių kraštiečių klubas „Indraja“
Utenos Kristaus Žengimo į dangų parapija
Utenos etninės kultūros centras
Utenos krašto žmonių su negalia sąjunga
Utenos lietuvių ir švedų draugija
Utenos rajono Daugailių bendruomenė
Utenos rajono kurčiųjų ir neprigirdinčių draugija
Utenos rajono neįgaliųjų draugija
Utenos rajono pagyvenusių pedagogų draugija „Atgaiva“
Utenos rajono tautodailininkų klubas „Svirnas“
Utenos seniūnijos bendruomenė
Utenos trečiojo amžiaus universitetas
Užpalių LIONS klubas
Vaikutėnų krašto bendruomenė
Vilutiškių bendrija
VšĮ „Aukštyn galvą“
VšĮ Panevėžio ir Utenos regionų aklųjų centras
VšĮ „Ramūno ateljė“ filialas

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Utenos rajono savivaldybės tinklapiu

Remiantis Utenos rajono savivaldybės NVO tarybos nuostatais, teigiama, kad tarybos uždaviniai yra šie:

1. Skatinti ir remti Savivaldybės ir NVO bendradarbiavimą, aplinkos apsaugos, jaunimo reikalų, mokymo ir švietimo, kultūros, kūno kultūros ir sporto, socialinių reikalų, viešojo saugumo, žalingų įpročių prevencijos, sveikatos priežiūros ir sveikatingumo, gyventojų užimtumo bei kitose NVO veiklos srityse;
2. organizuoti NVO veiklos viešinimą Savivaldybėje;
3. skatinti naujų NVO steigimą Savivaldybėje (Utenos rajono savivaldybės NVO tarybos nuostatai).

Remiantis NVO ir informacijos paramos centro suteiktais duomenimis, matoma, kad Utenos raj. socialinių paslaugų įstaigoms skiriamas finansavimas savivaldybėse 2018 m. skirtas NVO nuo bendro socialinėms paslaugoms skirto biudžeto buvo 6.24 %; socialinėms paslaugoms nuo bendro savivaldybės biudžeto 2018 m. – 4 %;

9 pav. Bendras savivaldybių biudžetas

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis NVO ir informacijos centro duomenimis (2018)

Apibendrinant galima teigti, bendruomenės socialinė gerovė suprantama kaip sąlygų gyventi visavertį gyvenimą sudarymas, teisės į apsaugą, aprūpinimą ir dalyvavimą visuomenės gyvenime, pilietiškumo ugdymas. Stengiantis siekti Utenos rajono bendruomenės socialinės gerovės, Utenos rajono savivaldybei reikia išnaudoti visas galimybes, užtikrinant socialinės apsaugos teikiamumą toms gyventojų grupėms, kurios yra pačios pažeidžiamiausios, modernizuojant, diegiant informacines bei elektronines sistemas švietimo, kultūros, socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros įstaigose, pritraukiant jaunus specialistus, turinčius atitinkamą kvalifikaciją, į rajoną, didinant neformaliojo švietimo prieinamumą kaimiškiose vietovėse, plečiant kultūros renginių ir paslaugų pasiūlą, skatinant, kad sveikas gyvenimo

būdas būtų prioritetas gyventojams. Tam, kad būtų pasiekti išsikelti tikslai, Utenos rajono savivaldybė turėtų skatinti kurtis naujas NVO, kurios plėstų savo veiklą, bendruomenes, jaunimo organizacijas, įnešant naujumo, pozityvumo, jaunimo neformalias grupes, plėtoti savanorišką veiklą, mobilų darbą su jaunimu, steigti atviras jaunimo erdves, skatinti jaunimo verslumą, didinti jo užimtumą, taikant naujus, inovatyvius metodus.

4. TYRIMO METODOLOGIJA

Šiuolaikinėje visuomenėje NVO tampa neatsiejama dalis, kurios apima daugumą gyvenimo sričių. Savivaldybės ir nevyriausybinės organizacijos siekia to pačio tikslo – sudaryti bei užtikrinti sąlygas gauti paslaugas, kurios atitinka visuomenės poreikius. Šis tyrimas padės atskleisti kaip ir kiek glaudus šių įstaigų bendradarbiavimas užtikrina pagrindinių paslaugų teikimą.

Tyrimo tikslas – Atskleisti NVO bendradarbiavimo su Utenos miesto savivaldybe problematiką teikiant socialines paslaugas.

Siekiant užtikrinti tyrimo tikslo įgyvendinimą, atliksiu tyrimą, remiantis teorijoje išdėstyta medžiaga, išanalizuosiu tyrimo rezultatus ir pateiksiu išvadas.

Tyrimo laikas – 2021 m. sausio - balandžio mėn.

Tyrimo metodai – statistinių duomenų bei NVO ekspertų atsakytų anketų bei interviu analizė.

Tyrimo koncepcija. NVO bendradarbiavimui su Utenos miesto savivaldybe, teikiant socialines paslaugas, nustatyti buvo pasirinktas kiekybinis tyrimo metodas, leidžiantis objektyviai pažvelgti į aplinką, kai atliekamas tyrimas. Kiekybiniai metodai padeda giliau ir tiksliau nagrinėti dinامينius ir statistinius dėsningumus. Pasak R. Tidikio (2009), „pagrindinė kliūtis plačiau naudoti kiekybinius metodus yra nepakankama daugelio sociologijos sričių formalizavimo lygis ir tyrėjų nepasirengimas“. Anot I. Luobikienės (2001), „kiekybinės analizės esmė yra suvesti skaičius ir, naudojant statistinius analizės procedūras, analizuoti turimą informaciją“.

Tyrimo dalyvavo NVO, esančių Utenos rajone, darbuotojai, pasirinkti pagal šiuos specifinius kriterijus:

1. asmens statusas NVO (vadovas ar kitas darbuotojas, galintis atstovauti organizaciją);
2. priklausomumas NVO (asmuo turi būti NVO narys);
3. demografinė padėtis – NVO, esančios Utenos rajone.

Planuojant kiekybinį tyrimą labai svarbu teisingai nusistatyti tiriamos imties dydį. Tyrimo imtis – tai vienetų visuma, kuri atstovauja tiriamą populiaciją. Kaip teigia V. Čekanavičius, G. Murauskas (2008), „imtis reprezentatyvi tuomet, kai ji teisingai atspindi tiriamojo požymio galimų reikšmių proporcijas“. Remiantis K. Kardeliu (2007), tiriamos imties dydį pasirinkta apskaičiuoti pagal Paniotto formulę:

$$n = \frac{1}{\Delta^2 + \frac{1}{N}}$$

čia n – reikiamų respondentų skaičius;

Δ (delta) - leidžiamos imties paklaidos dydis ($\Delta = 0,05$);

N – tiriamos visumos skaičius.

Tyrimo metu NVO, remiantis Utenos rajono savivaldybės teikiama informacija, ją paanalizavus, NVO narių tikslų skaičių nustatyti sudėtinga. NVO yra septynios. Tiriamos visumos skaičius, t.y. 138 nariai, imtas iš narių, kuriuos sudaro nariai, priklausantys bendruomenėms, kurios atstovauja NVO. Anketos buvo siųstos ir daliai jų, tačiau didžioji dauguma apklaustųjų buvo tiesiogiai susijusių su socialine rūpyba. Kad imtis būtų reprezentatyvi, apskaičiavus tyrimo imtį nustatyta, kad reikia apklausti nemažiau nei 103 pasirinktų organizacijų narius:

$$n = \frac{1}{(0,05)^2 + \frac{1}{138}} = \frac{1}{0,0025 + 0,0072} = \frac{1}{0,0097} = 103$$

Kad darbas būtų išsamiai atliktas, bei siekiant gauti patikimesnę ir išsamesnę informaciją, tyrimo metodu buvo pasirinktas ir kokybinis tyrimas, naudojant pusiau struktūruotą interviu su savivaldybės atstovais, dirbančiais socialinėje srityje bei kuruojančiais NVO. Iš viso buvo apklausta 7 informantai. Interviu metu informacija yra gaunama informantui pateikiant klausimus pagal iš anksto suformuluotus klausimus, su dalinai kai kuriais pateiktais palengvinančiais atsakymais, kurie buvo naudojami kaip orientyras pačiam tyrėjui, kad interviu metu nebūtų nutolstama nuo pagrindinės darbo temos. Papildomai šis tyrimo metodas buvo pasirinktas siekiant darbo atlikimo tikslumo, kad informacija būtų išsamesnė, nes šiuo tyrimo metodu pats informantas pateikia savo nuomonę užduotu klausimu.

Pusiau struktūruoto kokybinio interviu klausimai (žr. 2 priedas) buvo suformuluoti išnagrinėjus teorinę darbo temos literatūrą. Informantai buvo supažindinti su tyrimo tikslu, kurie savanoriškai sutiko dalyvauti atliekant kokybinį pusiau struktūruotą interviu. Informantų vardai, pavardės nebuvo atskleisti, sutiko tik vienas asmuo.

Tyrimo etika. Buvo užtikrintas visų tyrime dalyvavusių NVO darbuotojų pateiktų atsakymų konfidencialumas, teigiant, kad tyrimo dalyvių pateikta informacija bus panaudota tik tyrimo tikslams, taip pat nebus nurodytas organizacijos pavadinimas, tyrimo dalyvio vardas, pavardė ir pareigos. Atliekant kiekybinį tyrimą respondantai į klausimus atsakinėjo jiems patogiu metu, buvo išsaugotas jų suteiktos informacijos privatumas.

Tyrimo metu buvo laikomasi mokslinės etikos principų (Žydzžiūnaitė, 2011):

- Pagarbos asmens orumui. Nebuvo įtakos tiriamiesiems apsisprendžiant dalyvauti ar nedalyvauti tyrime;
- Teisingumo. Respondentai parinkti pagal konkrečius kriterijus, susijusius su pagrindinėmis baigiamojo darbo temos sąvokomis, tyrimo objektu ir tyrimo problema. Užtikrintas privatumo išsaugojimas;
- Neapsaugotų grupių saugumo. Nebuvo apklausiamos specifinės grupės – vaikai, proto ar emocijų negalią turintys asmenys, fiziškai neįgalūs asmenys;
- Teisės gauti tikslią informaciją. Tyrimo dalyviai informuoti apie visus jiems nerimą keliančius aspektu (Žydzžiūnaitė, 2011)“.

Duomenų apdorojimas. Kiekybinio tyrimo rezultatams apdoroti buvo pasinaudota MS Exel programa, kurios pagalba buvo sudaryti grafiniai vaizdai. Kokybinio tyrimo rezultatai pateikti pristatant respondentų pozicijas tiriamu klausimu.

Anketos sudarymas. Apklauskos anketos buvo suformuojamos atsižvelgiant į pasirinktos temos „Nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas su Utenos miesto savivaldybe teikiant socialines paslaugas“ suformuluotą tyrimo tikslą, uždavinius ir atliktą mokslinės literatūros bei dokumentų analizę.

Kiekvienam šiuose klausimuose pateiktam teiginiui respondentų prašoma pasirinkti vieną ar kelis atsakymo variantus iš pateiktų alternatyvų.

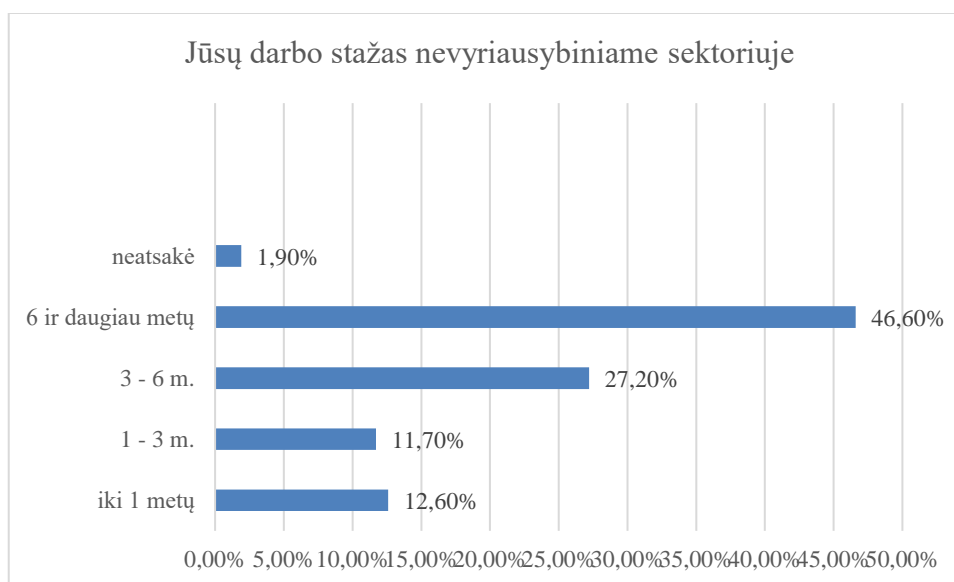
Anketose pateikta 15 klausimų.

Interviu klausimyno sudarymas, kuriame pateikta 8 klausimai, su kai kuriems klausimams galimais atsakymais.

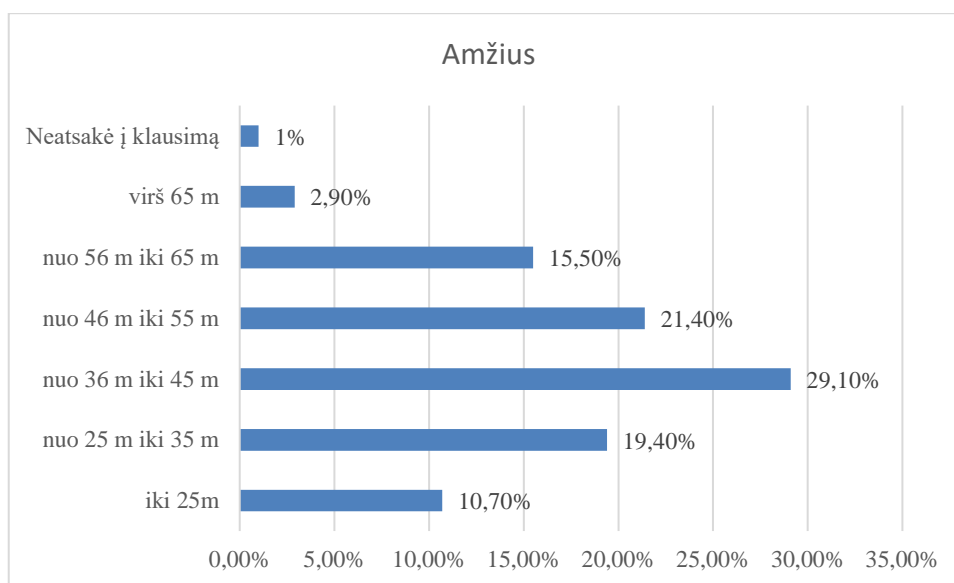
5. TYRIMŲ REZULTATAI IR DISKUSIJA

Kiekybinio tyrimo duomenų analizė. Duomenų analizė vykdyta atlikus apklausą. Šiame etape buvo grupuojami, sumuojami bei analizuojami anketinės apklausos būdu gauti duomenys. Procentais apskaičiuoti respondentų atsakymai tarpusavyje lyginami.

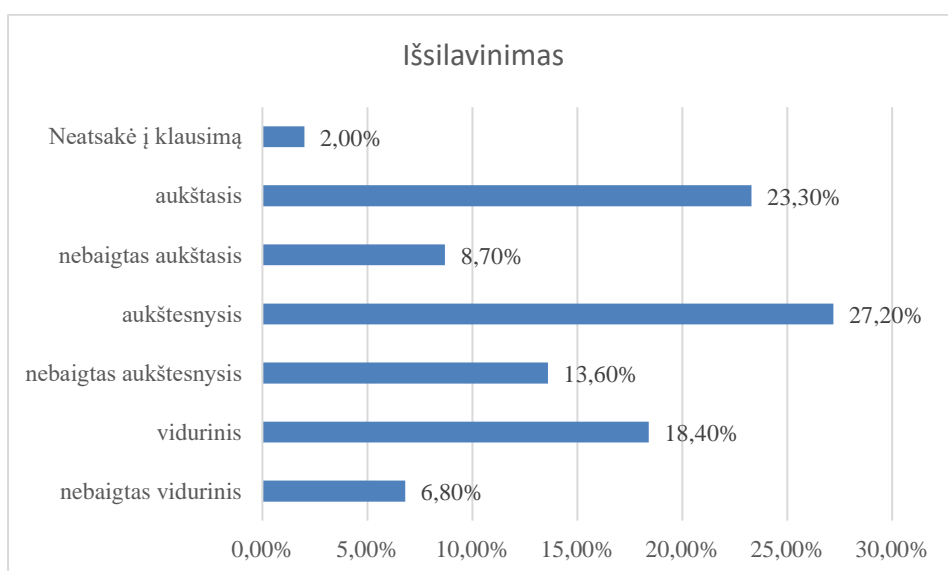
Tam, kad būtų kuo aiškiau išsiaiškinta tema, kad būtų matoma, kokios patirties turi nariai, pradžioje respondentai atsakė, koks darbo stažas yra NVO sektoriuje. Dauguma, beveik pusė apklaustųjų (46,6 proc.), atsakė, kad dirba daugiau nei 6 metai. Toliau seka nuo 3 iki 6 metų – 27,2 proc., ir mažoji dalis liko mažesnę laiką dirbančių. Labai maža dalis, vos 1,9 proc. visai neatsakė. Žiūrint į gautus rezultatus, galima teigti, kad anketą pildė nemažai patirties turintys asmenys, ir anketa yra produktyvi.

Toliau respondentų buvo klausiami amžiaus, kad būtų galima nustatyti, ar anketa įvairiapusiška, ar NVO veiklą vykdo įvairaus amžiaus žmonės. Pagal gautus atsakymus matoma, kad didžioji dauguma narių yra vidutinio amžiaus, jauni asmenys. Virš 65 metų yra vos 2,9 proc. narių. Labai panašiai procentais pasiskirstę tarp 36 ir 55 metų, o iki 25 metų yra 10,7 proc. Galima teigti, kad NVO nariai imlaus amžiaus, produktyvūs ir turintys tikslą.

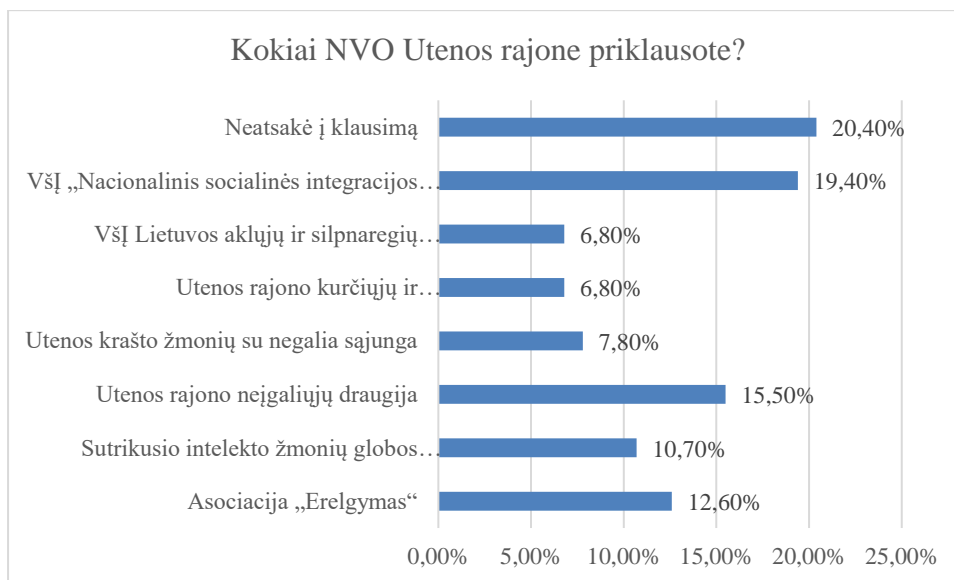

Žvelgiant į išsilavinimą, NVO nariai tikrai siekiantys savo tikslo, pusė iš jų turi aukštąjį arba aukštesnįjį išsilavinimą (aukštasis – 23,30 proc., aukštesnysis – 27,20 proc.), todėl drąsiai galima teigti, kad tai protingi, žinantys savo darbą, atsakomybę, žmonės, kad sąžiningai atsakinėjo į klausimus ir anketa yra rezultatyvi. NVO veikla yra sudėtinga, kur susiduriama su sudėtingomis situacijomis, kur reikia padėti žmogui rasti sprendimą, pagalbą, todėl NVO narys turi būti išsilavinęs, sugebantis valdyti situaciją. Kadangi yra ir visai jaunų, todėl logiška, kad yra ir nebaigusių vidurinio išsilavinimo ar aukštesniojo. Tačiau manoma, kad tai tik laiko klausimas. Ir tik 2 proc. apklaustųjų neatsakė į klausimą.

Bendrai informacijai gauti, buvo klausiama kokiai NVO priklauso respondentai. 20,4 proc. neatsakė į klausimą, iš esančių septynių NVO, matoma, kad 3 NVO yra tarp 6-7 proc., likusios 4 tarp 10 -20 proc. Todėl čia galima teigti, kad gauta informacija yra įvairi, išnagrinėta visos NVO.

Iš išvardintų socialinių paslaugų teikėjų kone visos jos žinomos panašiu procentu, vieną gali išskirti kaip daugiausia turinčią, tai Utenos Kristaus Žengimo į dangų parapija, kur ši parapija tiesiogiai susijusi su bažnyčia, ir lankosi įvairūs žmonės. Nebuvo nei vienos organizacijos, kurios nebūtų tekę girdėti.

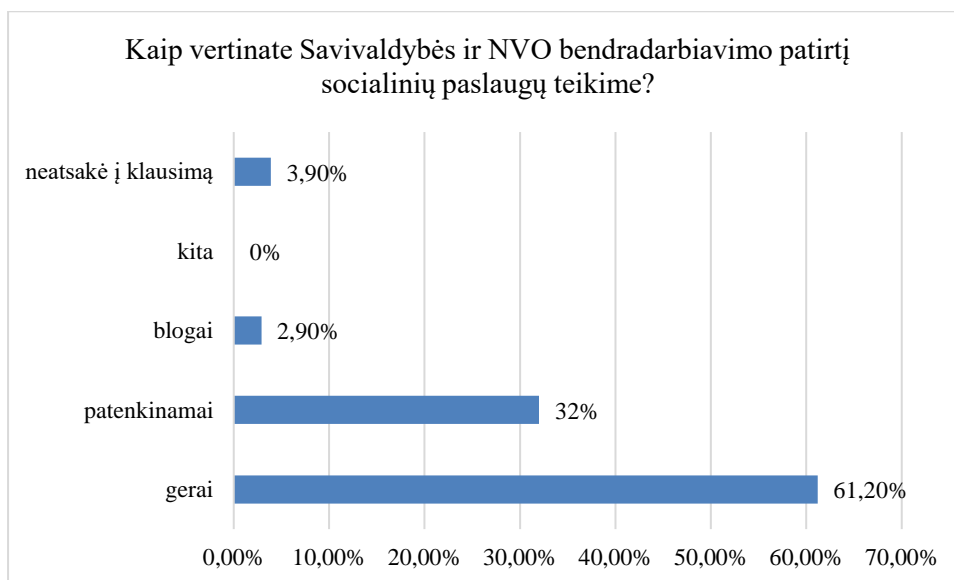
Kurie iš išvardintų socialinių paslaugų teikėjai Jums žinomi ir teko bendradarbiauti:

Organizacijos pavadinimas	Procentai
Asociacija SK „EVAXIS“	2,3
Asociacija Sudeikių bendruomenė	3,8
Bendrija „Tėviškės pastogė“	2,7
Juknėnų kaimo bendruomenė	3,4
Kuktiškių moterų klubas „Kuksa“	4,1
Kuktiškių seniūnijos bendruomenė	3,6
Leliūnų bendruomenė	4,8
Leliūnų moterų bendrija „Leliūna“	2,7

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga, Utenos filialas	3,4
Lietuvos šaulių sąjunga plk. Prano Saladžiaus šaulių 9-oji rinktinė	3,2
LPS Bočiai Utenos bendrija	2,5
Maltos ordino pagalbos tarnyba	5,4
Moterų centras „Ievos namai“	2,7
Medenių krašto bendruomenė	1,4
Nemeikščių bendruomenė	2,3
Pačkėnų krašto bendruomenė	2,9
Pagyvenusių žmonių ansamblis „Utenos Radasta“	2,0
Radeikių krašto bendrija	2,3
Šv. Kazimiero ordinas Utenos apskrities komtūrija	1,1
Tauragnų krašto bendruomenė	3,2
Uteniškių kraštiečių klubas „Indraja“	2,7
Utenos Kristaus Žengimo į dangų parapija	5,2
Utenos etninės kultūros centras	2,0
Utenos krašto žmonių su negalia sąjunga	2,0
Utenos lietuvių ir švedų draugija	1,4
Utenos rajono Daugailių bendruomenė	2,3
Utenos rajono kurčiųjų ir neprigirdinčių draugija	2,7
Utenos rajono neįgaliųjų draugija	2,0
Utenos rajono pagyvenusių pedagogų draugija „Atgaiva“	2,0
Utenos rajono tautodailininkų klubas „Svirnas“	2,3

Utenos seniūnijos bendruomenė	2,0
Utenos trečiojo amžiaus universitetas	1,4
Užpalių LIONS klubas	3,6
Vaikutėnų krašto bendruomenė	3,6
Vilutiškių bendrija	1,1
VšĮ „Aukštyn galvą“	1,6
VšĮ Panevėžio ir Utenos regionų aklujų centras	1,4
VšĮ „Ramūno ateljė“ filialas	0,5
Kitas	0,5

NVO ir Utenos Savivaldybės bendradarbiavimo patirties vertinimas socialinių paslaugų teikime įvertintas gerai, net 61,20 proc. Patenkinamai atsakė 32 proc., blogai – 2,9 proc. Matoma, kad abi pusės susidarbė. Dar yra kur padirbėti, kad pasiekti maximumą, o tam įtakos turi tiek savivaldybės darbuotojų, tiek NVO narių kompetencija, noras dirbti, tobulėti.

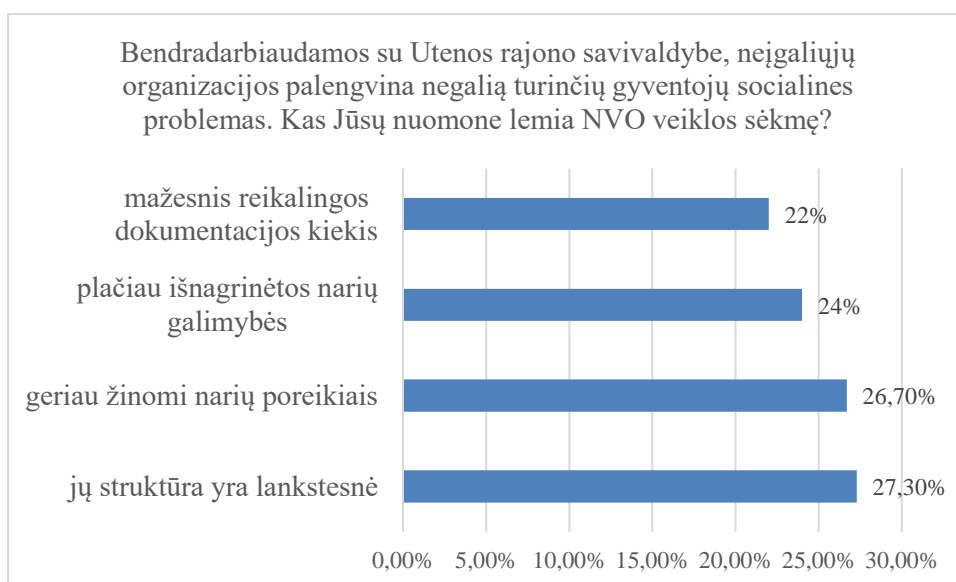

Apžvelgiant Utenos rajono savivaldybės 2018-2024 m. strateginio plėtros plano, socialiai saugios visuomenės formavimui keliamus tikslus, daugiau nei pusė respondentų (53,4 proc.) atsakė, kad vienas iš svarbiausių tikslų yra gerinti socialinių paslaugų kokybę ir prieinamumą, didinti jų įvairovę. Pastebima, kad poreikį socialinėms paslaugoms turi įvairios Utenos rajono savivaldybės teritorijoje gyvenančių žmonių

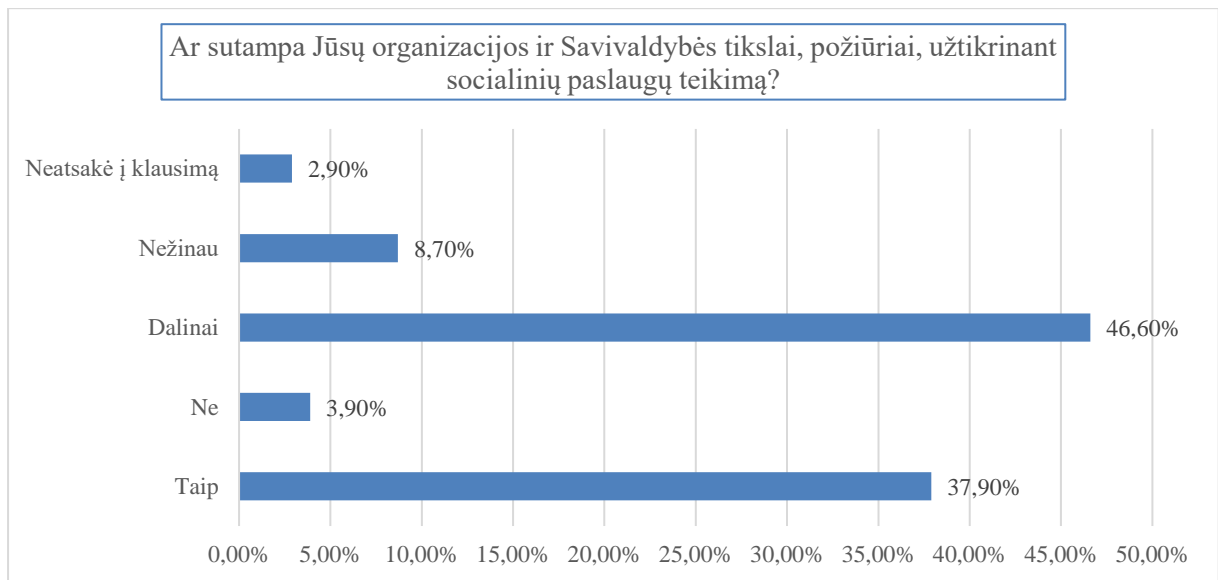
grupės: senyvo amžiaus asmenys; asmenys, turintys negalią; asmenys, turintys sunkią negalią; socialinės rizikos šeimos ir jose augantys vaikai; vaikai, likę be tėvų globos; kiti asmenys, turintys socialinių problemų. Tai tikrai nemaža dalis visuomenės, todėl paslaugos turi būti gerinamos, prieinamos. Į kitus du tikslus respondentai atsakė panašiu procentu, į klausimą neatsakė 2 proc. apklaustųjų.

Klausiant apie NVO veiklos sėkmę, buvo išvardinta 4 punktai, kaip neįgaliųjų organizacijos palengvina negalią turinčių gyventojų socialines problemas. Visi paminėti punktai respondentų pasirinkti panašiu procentu, daugiausia surinko tai, kad struktūra lankstesnė (27,30 proc.), po to seka geriau žinomo narių poreikais – 26,7 proc. Taigi galima drąsiai teigti, kad NVO veiklos sėkmę lemia tikrai ne viena savybė.

Darbo temai iškeltas svarbus klausimas, ar sutampa respondento organizacijos ir Savivaldybės tikslai, požiūriai, užtikrinant socialinių paslaugumą teikimą. Žvelgiant į gautus atsakymus, galima teigti, kad tikrai rezultatas neblogas, sutampa atsakė 37,9 proc., dalinai – 46,6 proc. , ne – tik 3,9 proc. ir nežinojo , neatsakė apie 10 proc. Taigi ir tikslams, ir požiūriams sutampant, socialinių paslaugų teikimas yra produktyvesnis, kokybiškesnis.

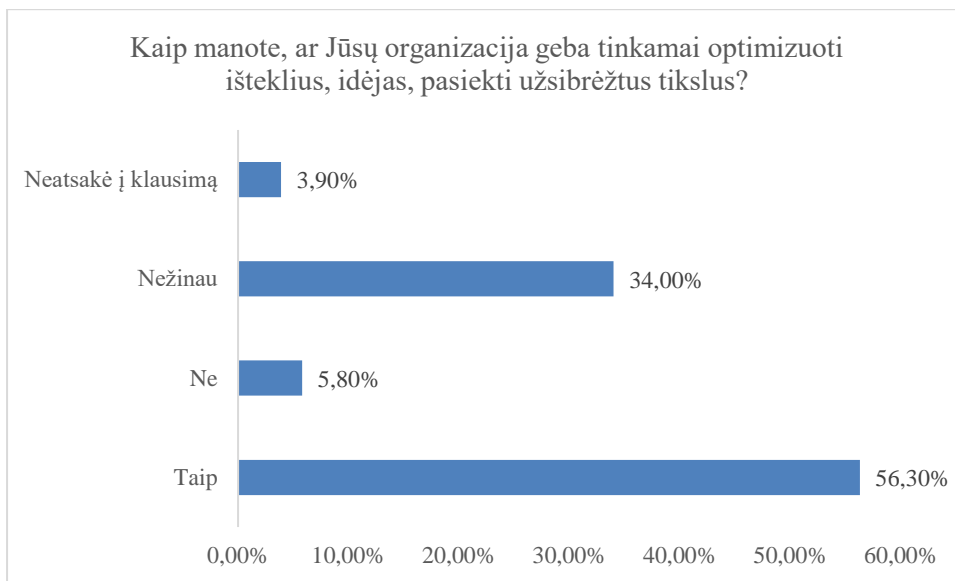

Kadangi socialinių paslaugų teikimas yra ganėtinai įvairus, respondentams buvo pateiktas klausimas kokias socialines paslaugas jei teikia/neteikia, užtikrinant socialinių paslaugų prieinamumą. Iš gautų atsakymų matoma, kad dauguma išvardintų teikiamų paslaugų yra teikiamos daugiau nei 50 proc., taigi galima teigti, kad paslaugų prieinamumas pakankamai išvystytas, daugiausia proc. surinkęs konsultavimas, tarpininkavimas, informavimas – 70 proc., tai jau ir čia galima sakyti, kad socialinės paslaugos pasiekiamos kiekvienam, kam jų reikia, yra galimybė konsultuotis ir gauti tinkamos informacijos. Iš neteikiamų paslaugų daugiausia surinko apgyvendinimas savarankiško gyvenimo namuose – 59,7 proc., galima manyti todėl, kad šios paslaugos poreikis nėra itin svarbus. Šiuo klausimu sietina ir tai, kad kaip ir Utenos rajono savivaldybės 2018-2024 m. strateginio plėtros plano, socialiai saugios visuomenės formavimui keliamus tikslus, daugiau nei pusė respondentų atsakė, kad vienas iš svarbiausių tikslų yra gerinti socialinių paslaugų kokybę ir prieinamumą, didinti jų įvairovę.

Kokias socialines paslaugas teikia/neteikia Jūsų organizacija, užtikrinant socialinių paslaugų prieinamumą?

Socialinės paslaugos	Teikia	Neteikia
Ilgalaikė socialinė globa	60.5 %	39.5 %
Trumpalaikė socialinė globa	60.6 %	39.4 %
Integrali pagalba į namus	62.9 %	37.1 %
Apyvendinimas savarankiško gyvenimo namuose	40.3 %	59.7 %
Intensyvi krizių įveikimo pagalba	50.0 %	50.0 %
Maitinimo organizavimas	51.5 %	48.5 %
Psichosocialinis palaikymas asmens (šėimos) namuose	65.2 %	34.8 %
Konsultavimas, tarpininkavimas, informavimas	70.0 %	30.0 %
Apyvendinimas krizių centre ir nakvynės namuose paslaugas bei laikino apnakvindinimo	41.2 %	58.8 %
Dienos socialinės globos paslaugas asmens namuose	52.2 %	47.8 %

Tam, kad būtų tinkamai išplėtotas NVO socialinių paslaugų teikimas, prieinamumas, kokybė ir pan., organizacija turi gebėti tinkamai optimizuoti išteklius, idėjas, pasiekti užsibrėžtus tikslus. Iš gautų atsakymų matoma, kad organizacijos tikrai tai geba, taip atsakė daugiau nei pusė apklaustųjų – 56,3 proc. Nežinojo, dvejojo ar taip, ar ne – 34 proc., bet tai taip pat tikėtina, kad dalis yra manančių teigiamai, ir ne atsakė tik 5,8 proc. Todėl galima teigti, kad organizacijos dirba tinkamai.

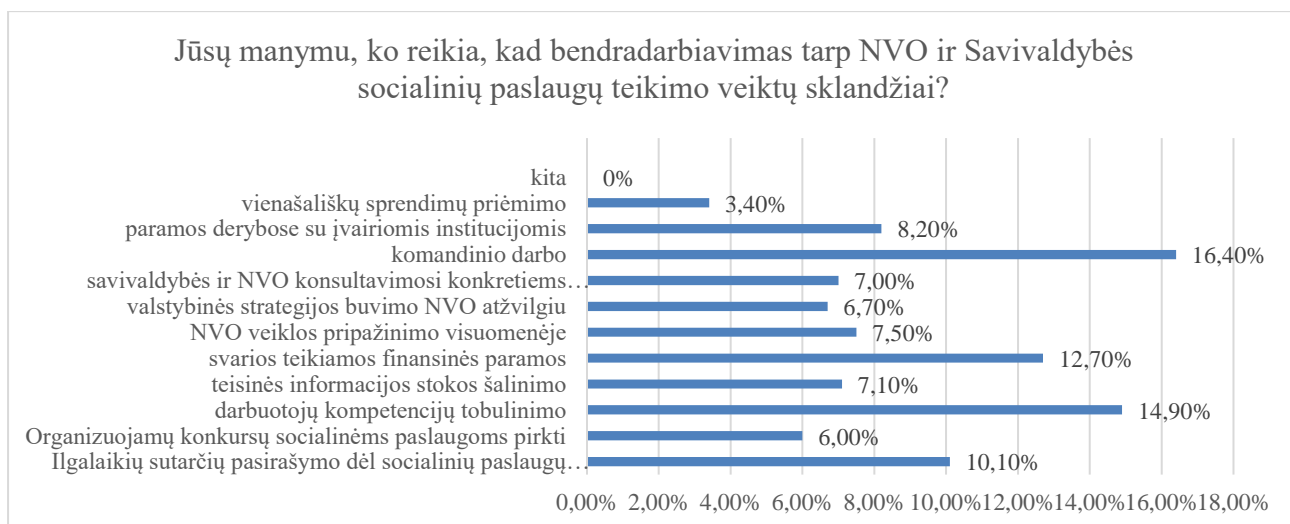
Siekiant išsiaiškinti socialinių paslaugų teikimo kokybę, buvo akcentuoti keli NVO principai, padedantys įgyvendinti, kad socialinės paslaugos Utenos rajono savivaldybėje būtų tinkamai įgyvendintos. Daugiausia atsakyta taip, kad visi principai padeda ir yra svarbūs, siekiant, kad paslaugos būtų tinkamai įgyvendintos, nemaža dalis pasirinko nei padeda/nei nepadeda. Toks atsakymas greičiausiai pasirinktas todėl, kad kiekvienai skirtingai paslaugai derinama skirtingas principas. Visgi svarbiausiu principu laikoma žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimas ir gerbimas – atsakė 38 proc. apklaustųjų, kuris labai padeda įgyvendinti, kad socialinės paslaugos Utenos rajono savivaldybėje būtų tinkamai įgyvendinamos. 37,3 proc. atsakė, kad reagavimas į savivaldybės gyventojų nuomonę irgi padeda.

Kaip manote, kokie NVO principai padeda įgyvendinti, kad socialinės paslaugos Utenos rajono savivaldybėje būtų tinkamai įgyvendinamos:

Teiginiai	Visiškai nepadeda	Nepadeda	Nei padeda, nei nepadeda	Padeda	Labai padeda
Reagavimas į savivaldybės gyventojų nuomonę	5.5 %	11.0 %	35.2 %	37.3 %	11.0 %
Žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimas ir gerbimas	1.3 %	22.8 %	26.6 %	38.0 %	11.3 %
Savivaldybės gyventojų dalyvavimas	7.7 %	11.5 %	33.3 %	34.6 %	12.9 %

tvarkant viešuosius savivaldybės reikalus					
Bendruomenės ir atskirų savivaldybės gyventojų interesų derinimas	4.9 %	13.4 %	35.4 %	31.7 %	14.6 %
Veiklos skaidrumas	3.8 %	19.0 %	27.8 %	26.6 %	22.8 %

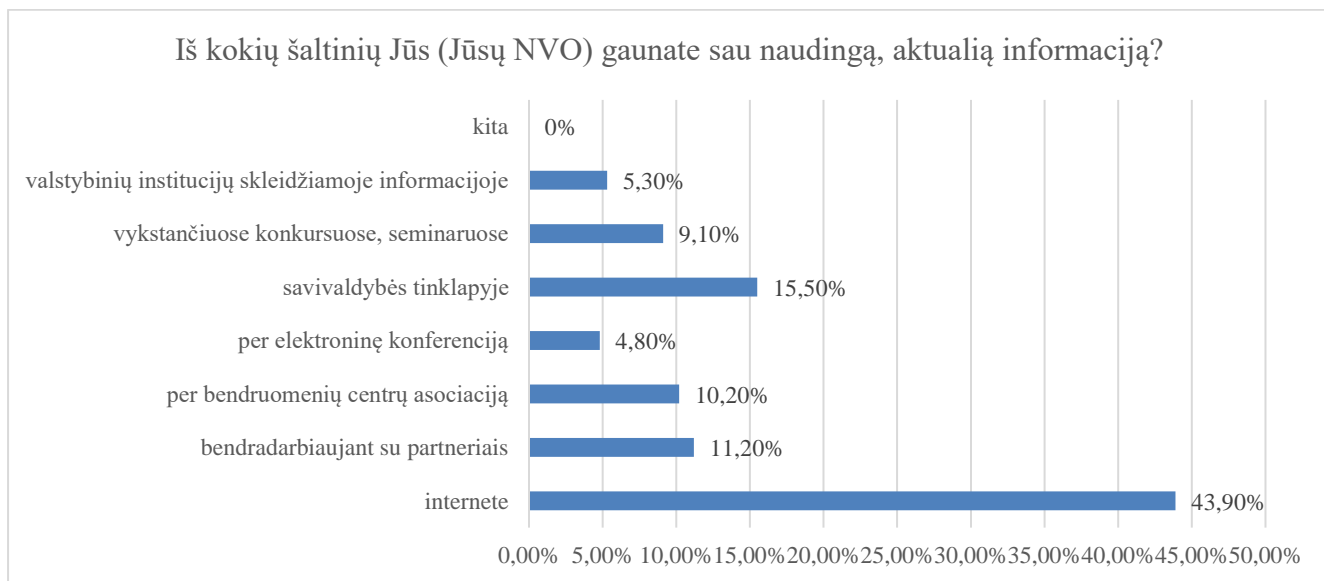
Kad bendradarbiavimas tarp NVO ir savivaldybės socialinių paslaugų teikimo veiktų sklandžiai, svarbu išsiaiškinti, kokie esminiai dalykai tai lemia. Iš išvardintų dalykų, daugiausia – 16,4 proc. surinko tai, kad reikia komandinio darbo, 14,9 proc. – darbuotojų kompetencijos tobulinimo, 12,7 proc. – svarios teikiamos finansinės paramos, 10,10 proc. - ilgalaikių sutarčių pasirašymo dėl socialinių paslaugų teikimo. Visi kiti išvardinti dalykai surinko panašius procentus, taigi galima teigti, kad tikrai nėra vieno pagrindinio punkto, kaip bendradarbiavimui būtų galima veikti sklandžiai, turi būti ne vienas sprendimas, dalykas, kad viskas vyktų sklandžiai.

Įdomu ir tikslinga žinoti, iš kokių šaltinių NVO gauna sau naudingą, aktualią informaciją, padedančią veikti sklandžiai, užtikrinti prieinamumą ir kt. Kaip ir tikėtina, daugiausia informacijos ieškoma ir randama internete, net 43,9 proc. apklaustųjų teigia. Ieškoma ir randama savivaldybės tinklapyje – atsakė 15,5 proc. , informacija gaunama ir bendradarbiaujant su partneriais – 11,20 proc. apklaustųjų atsakė. Mažiausiai surinko elektroninė konferencija – pasirinko 4,8 proc. apklaustųjų, galbūt todėl, kad per mažai

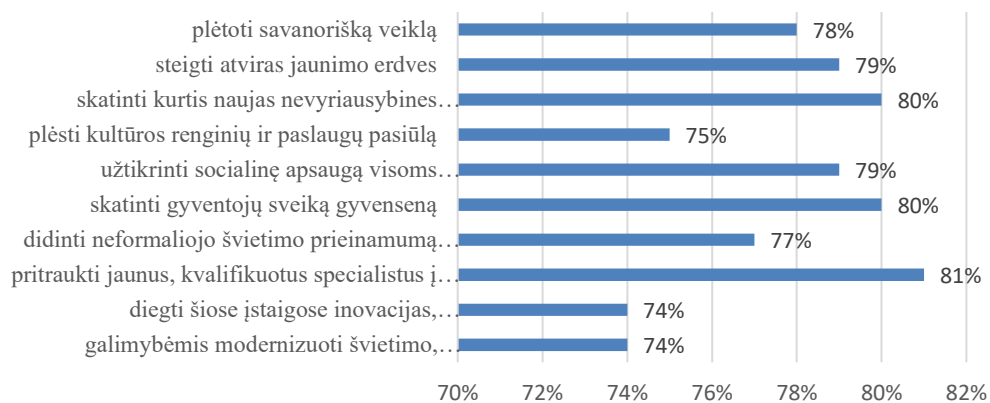

rengiama elektroninių konferencijų. Apibendrinant galima teigti, kad informacijos šaltinių pasirinkimas yra pakankamas, kur jos ieškoti yra, reikia tik domėtis.

Respondentų buvo klausiami, kokiomis galimybėmis Utenos raj. savivaldybė turėtų pasinaudoti, siekiant Utenos raj. bendruomenės socialinės gerovės. Buvo pateikta 10 galimybių, ir visos galimybės įvertintos labai panašiu aukštu procentu. Daugiausia surinko tai, kad reikia pritraukti jaunos, kvalifikuotus specialistus į rajoną, net 81 proc., ne kuo mažiau atsilieka ir galimybės skatinti gyventojų sveiką gyvenseną bei skatinti kurtis naujas nevyriausybines organizacijas, bendruomenes, jaunimo organizacijas, jaunimo neformalias grupes, plėtoti mobilų darbą su jaunimu – po 80 proc., likusių išvardintų galimybių taipogi aukšti procentai, todėl galima teigti, kad galimybių yra daug, tik tereikia jas visas įgyvendinti, kad Utenos rajono bendruomenės socialinė gerovė būtų įgyvendinta.

Siekiant Utenos rajono bendruomenės socialinės gerovės,
Utenos rajono savivaldybė turėtų pasinaudoti šiomis
galimybėmis?

Kokybinio tyrimo duomenų analizė. Atlikus kiekybinio tyrimo duomenų analizę, kaip ir buvo minėta, kad darbas būtų išsamiai atliktas, bei siekiant gauti patikimesnę ir išsamesnę informaciją, tyrimo metodu buvo panaudotas ir kokybinis tyrimas, naudojant pusiau struktūruotą interviu su savivaldybės atstovais, dirbančiais socialinėje srityje bei kuruojančiais NVO. Išanalizavus interviu ir apibendrinant kiekvieną užduotą klausimą galima daryti tokias išvadas:

Į klausimą koks darbo stažas viešajame sektoriuje, iš 7 apklaustųjų, tik vienas asmuo nurodė, kad dirba 2 metus (R6), du asmenys dirba po 4 metus (R1, R4), vienas asmuo 5 metus (R5), likusieji trys dirba 8, 22 ir 30 metų (R2, R3, R7). Kadangi darbo stažo skirtumas tarp atsakiusių tikrai didelis, nuo 2 iki 30 metų, (R6 – 2 m., R3- 22 m., R7 – 30 m.) tyrimo duomenys išanalizuoti išsamiai, gauta nuomonė prasminga ir išsami, nes yra ir tik pradėjusių ir ilgą laiką dirbančių darbuotojų.

Siekiant užtikrintų, kokybiškų paslaugų, Savivaldybė turi turėti tam tikslus, kaip jų siekti ir kokiais būdais įgyvendinti. Apibendrinant apklaustųjų narių svarbiausius Savivaldybės tikslus, teikiant socialines paslaugas, buvo minima kaip paslaugų prieinamumas (R1, R2), tiems gyventojams, kuriems tikrai reikia pagalbos. Socialinės paslaugos teikiamos tik tiems gyventojams, kam jų reikia, todėl svarbiausias tikslas, kad socialines paslaugas gautų visi tie gyventojai, kuriems jų reikia ir tokias – kokios reikalingos (R7). Ne kuo mažiau svarbu sudaryti sąlygas asmeniui (šeimai) ugdyti ar stiprinti gebėjimus ir galimybes spręsti savo socialines problemas namuose, palaikyti socialinius ryšius su visuomene, taip pat padėti įveikti socialinę atskirtį (R3).

NVO teikiamų paslaugų kokybė, išanalizavus apklaustųjų nuomonę, vertinama įvairiapusiškai: NVO paslaugos kuo toliau, tuo labiau reikalingesnės, atsiranda vis daugiau gyventojų, kuriems reikalinga pagalba, o kai NVO paslaugų poreikis didelis, kam jas teikti yra labai daug žmonių, o teikiančių paslaugas palyginti mažuma, tai paslaugos suprastėja (R5). Kadangi gyventojams reikalinga įvairi pagalba, tiek apgyvendinimo, tiek maitinimo, tiek pagalbos namų ūkyje, respondentė (R6) NVO teikiamų paslaugų kokybę vertina labai gerai, anot respondentės (R6), paslaugos yra teikiamos tam tikrose savose teritorijose, samdomi savi gyventojai, kurie paslaugas teikia savo kaimynui, pažįstamui ir pan. Tad tokia paslaugos kokybė automatiškai išauga. Nors kitų respondentų teigimu, NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybei yra kur tobulėti (R2).

Savivaldybės ir NVO bendradarbiavimas teikiant socialines paslaugas yra sklandus (R4), vertinamas teigiamai (R1, R4, R5), kiekvienais metais NVO teikia paraiškas ir dalyvauja projektuose, teikiant socialines paslaugas senyvo amžiaus ir neįgaliems darbingo amžiaus bendruomenių nariams. Tačiau, kad ir vyksta sklandus bendradarbiavimas, vis tiek trūksta susikalbėjimo (R2), kad sprendimai būtų priimti

vienareikšmiškai, ne į visus klausimus prieinama vieninga nuomonė, kuri padėtų išspręsti susiklosčiusias problemas.

Kad bendradarbiavimas tarp NVO ir Savivaldybės socialinių paslaugų teikimo veiktų sklandžiai, Utenos rajone NVO sektoriui trūksta pajėgų ir pasiruošimo pilnai perimti socialinių paslaugų teikimą, kadangi nėra tiek aktyviai veikiančių NVO, mažai turi savanorių, specialistų (R.7). Socialinės priežiūros paslaugų teikimui yra numatyti reikalavimai, numatytas akreditavimas, todėl ne visos NVO tam pasiruošę. Savivaldybė iš NVO nelabai sulaukia konstruktyvių pasiūlymų, trūksta aktyvumo dėl socialinių paslaugų plėtros ir jų įsitraukimo. Problemų sprendimams trūksta abipusio susikalbėjimo (R2, R5, R6), dažnai nesurandamas konsensusas tarp abiejų pusių. Tačiau būtinas ir pačių bendruomenių aktyvumas, vertinant vietos bendruomenės poreikius ir ieškant papildomų finansavimo šaltinių tų poreikių tenkinimui. Sklandžiam bendradarbiavimui reikalingos ir papildomos lėšos (R4), pagal poreikį trūksta darbuotojų etatų, teikiančių šias paslaugas, o jų trūkumas įtakoja neigiamai atliekamų paslaugų kokybę.

NVO aktyvumas, teikiant socialines paslaugas, priklauso nuo tos organizacijos lyderio, savanorių pritraukimo, naujoviško požiūrio į organizacijos veiklos tikslus, inovatyvių darbo metodų taikymo, aktyvios veiklos teikiant pasiūlymus dėl paslaugų teikimo (R7), nuo vadovaujančio asmens požiūrio, pozicijos ir charakterio ypatybių (R2). Bet kokiam aktyvui reikalingi energingi, ištvėringi, tikslo siekiantys žmonės. Taip pat ir NVO aktyvumas priklauso nuo jos narių aktyvumo (R3), kuomet bus kūrybingų asmenybių, tuomet bus lengviau siekti tikslų, gauti norimus rezultatus.

Į klausimą, kokiomis galimybėmis turėtų pasinaudoti Utenos rajono savivaldybė, siekiant Utenos rajono bendruomenės socialinės gerovės (pvz. galimybėmis modernizuoti švietimo, kultūros, socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros įstaigas; diegti šiose įstaigose inovacijas, informacines bei elektronines sistemas; pritraukti jaunos, kvalifikuotus specialistus į rajoną; didinti neformaliojo švietimo prieinamumą kaimiškosiame vietovėse; skatinti gyventojų sveiką gyvenseną; užtikrinti socialinę apsaugą visoms pažeidžiamiausioms gyventojų grupėms; plėsti kultūros renginių ir paslaugų pasiūlą; skatinti kurtis naujas nevyriausybinės organizacijas, bendruomenės, jaunimo organizacijas, jaunimo neformalias grupes, plėtoti mobilų darbą su jaunimu; steigti atviras jaunimo erdves; plėtoti savanorišką veiklą) kalbinti darbuotojai sutiko su visomis išvardintomis galimybėmis, visos jos yra svarbios. Itin svarbu į veiklas įtraukti kuo daugiau savanorių (R2), pritraukti jaunos, kvalifikuotus specialistus į rajoną, kurie atneštų naujų idėjų, o NVO turėtų mokėti, nebijoti ir galėti prisitaikyti prie pokyčių. Visoms pažeidžiamiausioms gyventojų grupėms reikalinga užtikrinti socialinę apsaugą. NVO nariai turi būti lankstūs gyventojams, ir atitinkamai reaguoti į jų poreikius. Utenos rajono savivaldybė, siekdama Utenos rajono bendruomenės socialinės gerovės, galėtų pasinaudoti visomis išvardintomis galimybėmis, jei tik būtų pasiūla iš NVO (R7). Aišku

dalį šių sričių jau ir dabar remiama per projektinį finansavimą. Kiekviena rimtas pasiūlymas, naudingas Utenos rajono gyventojams, svarstomas rajono vadovų, specialistų, rajono tarybos narių ir pan. (R7). Socialinė gerovė būtų daug stipresnė ir lankstesnė ((R1), jei visos galimos ir esamos galimybės būtų tinkamai išnaudojamos.

Į klausimą, kokie NVO principai (pvz. reagavimas į savivaldybės gyventojų nuomonę; žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimas ir gerbimas; savivaldybės gyventojų dalyvavimas tvarkant viešuosius savivaldybės reikalus; bendruomenės ir atskirų savivaldybės gyventojų interesų derinimas; kita...), padeda įgyvendinti, kad socialinės paslaugos Utenos rajono savivaldybėje būtų tinkamai įgyvendinamos, kalbinti savivaldybės atstovai sutinka su išvardintais principais. Betarpiškas bendradarbiavimas su paslaugos gavėju, buitinių paslaugų teikimas, psichologinė parama (paguodimas, nuraminimas, paskatinimas), bendradarbiavimas (R6), padeda įgyvendinti, kad socialinės paslaugos Utenos rajono savivaldybėje būtų tinkamai įgyvendinamos. Be artimo kontakto tarp bendruomenės gyventojų ir NVO, neįmanoma teikti pačių reikalingiausių socialinių paslaugų (R2). NVO dalyvavimo ir atskirų socialinių grupių interesų bei teisių atstovavimo principas užtikrina būtinų paslaugų prieinamumą ir kokybę tikslinėms grupėms (R1). NVO ir savivaldybės bendradarbiavimo principas užtikrina paslaugų teikimo kompleksiskumą ir veiksmingumą bei racionalų turimų išteklių panaudojimą (R1). Socialinės paslaugos valdomos, skiriamos ir teikiamos vadovaujantis 8 principais: bendradarbiavimo, dalyvavimo, kompleksiskumo, prieinamumo, socialinio teisingumo, tinkamumo, veiksmingumo, visapusiškumo (R7), todėl šie principai atitinka NVO principus ir socialinės paslaugos Utenos rajono savivaldybėje įgyvendinamos tinkamai.

Apibendrinant gautus atsakymus, galima teigti, kad viešajame sektoriuje dirbančių darbuotojų amžius yra įvairus, todėl darbo kokybė vertinama teigiamai, jaunesni imasi iniciatyvos, mokosi, semiasi naujų žinių, vyresnio amžiaus darbuotojai sėkmingai išnaudoja savo turimą ilgą patirtį, taip rodydami pavyzdį jaunesniems. Kad Utenos rajono Savivaldybėje būtų teikiamos tik užtikrintos, kokybiškos paslaugos, Savivaldybė turi tikslus, kaip jų siekti ir kokiais būdais įgyvendinti. Kaip svarbiausią apibendrintą tikslą galima išskirti tai, kad socialines paslaugas gautų visi gyventojai, kuriems jų reikia ir tokias – kokios reikalingos. Tiek NVO teikiamų paslaugų kokybę Utenos rajono Savivaldybėje, tiek Savivaldybės ir NVO bendradarbiavimas vertinamas pozityviai, nors dar ir trūksta susikalbėjimo, bet visumoj bendradarbiavimas sklandus, paslaugų teikimas vis tobulinamas. Siekiant geresnės kokybės aptarnavime, bendradarbiavime reikia sugebėti išgirsti vienas kitą, NVO reikalingas Savivaldybės palaikymas. Kad NVO teikiamas socialines paslaugas teiktų aktyviai, reikalingi aktyvūs organizacijos lyderiai, motyvacija darbuotojams, stiprus organizacijos vadovas ir komanda. Siekiant Utenos rajono bendruomenės socialinės gerovės, Utenos rajono savivaldybė turi mokėti pasinaudoti esamomis galimybėmis (pvz. galimybėmis modernizuoti

socialinės apsaugos įstaigas; diegti šiose įstaigose inovacijas, informacines bei elektronines sistemas; pritraukti jaunos, kvalifikuotus specialistus į rajoną ir kt.), kurti ir diegti naujas galimybes. Tam, kad socialinės paslaugos Utenos rajono Savivaldybėje būtų tinkamai įgyvendintos, turi būti reaguojama į gyventojų nuomonę; turi vykti sklandus bendradarbiavimas; asmenims, kuriems reikalingos paslaugos turi būti prieinamos kuo arčiau gyvenamosios vietos; socialinės paslaugos turi būti skiriamos ir teikiamos derinant jas su pinigine socialine parama, vaiko teisių apsauga, užimtumu, sveikatos priežiūra, švietimu ir ugdymu, socialinio būsto suteikimu, specialiosios pagalbos priemonėmis.

IŠVADOS

1. NVO - tai savanoriškos organizacijos, organizuotos pelno nesiekiančios piliečių iniciatyvos, įsteigtos laisva žmonių valia, kur į šias organizacijas žmonės buriasi ir jas remia savanoriškai, veikiančios įvairiose srityse, įgyvendinančios socialinius tikslus. NVO gina asmenų interesus, kurie patys negali to padaryti ir jos tam puikiai tinka, kadangi tai yra ne pelno siekimas, o savanoriška gera valia vykdoma veikla. Jos teikia įvairias paslaugas atskiroms žmonių grupėms, suteikia galimybę piliečiams dalyvauti visuomenei reikšmingoje veikloje, skatina socialinį atsakingumą, demokratijos procesus. NVO vykdoma veiklos sukuriama vertės: tiesioginė ar netiesioginė, trumpalaikė ar ilgalaikė.

NVO teikia būtinas paslaugas, nei yra reglamentuota teisės aktuose. Pavyzdžiui, psichosocialinė rehabilitacija diagnozę išgirdusiems žmonėms su negalia ir šeimoms, auginančioms neįgalius bei onkologinėmis ligomis sergančius vaikus. Tai padeda patiems neįgaliesiems ir jų šeimoms gauti visą reikiamą informaciją bei lengviau prisitaikyti prie naujų gyvenimo sąlygų.

2. Socialinės paslaugos – tai tokios paslaugos, kuriomis suteikiama pagalba asmeniui ar šeimai, jei asmuo ar šeima prarado gebėjimus ar galimybes savarankiškai rūpintis asmeniniu ar šeimos gyvenimu, taip pat dalyvauti visuomenės gyvenime, dėl neįgalumo, amžiaus ar socialinių problemų.

Socialinių paslaugų teikimo svarba yra kiek įmanoma padėti užkirsti kelią asmens ar šeimos socialinėms problemoms kilti, užtikrinti visuomenės saugumą, sudaryti sąlygas asmeniui ar šeimai mokytis ar ugdytis spręsti savo socialines problemas, padėti įveikti socialinę atskirtį, padėti susigrąžinti orumą, įsilieti į visuomeninį gyvenimą, prisidėti prie visuomenės ir visos šalies gerovės, suteikti savalaikę, kvalifikuotą pagalbą. Socialinių paslaugų teikimas yra labai svarbi socialinė parama žmonėms.

3. NVO ir vietos valdžios institucijų bendradarbiavimas teikiant socialines paslaugas yra labai svarbus. Augantis poreikis NVO sektoriaus veiklai socialinių paslaugų srityje inspiruoja vietos valdžios įsitraukimą bei bendruomeninės veiklos aktyvinimą.

Bendradarbiavimas turi būti pagrįstas NVO sektoriaus įtraukimu į tam tikrų sprendimų priėmimo procesą, glaudų bendradarbiavimą, teikiant socialines paslaugas gyventojams. NVO veikla yra lankstesnė ir gali būti pigesnė nei viešojo sektoriaus institucijų, todėl kai kurias paslaugas NVO teikia sėkmingiau nei valstybinės institucijos. NVO ir valdžios institucijų bendradarbiavimas, piliečių dalyvavimas politiniame gyvenime didina valdžios institucijų veiklos teisėtumą, gerina piliečių interesų atstovavimą, užtikrina geresnę išleidžiamų teisės aktų kokybę ir, taip pat gali būti tiksliau nustatomi finansavimo prioritetai, geriau išaiškinamos opiausios gyventojų problemos. Valdžios institucijų bendradarbiavimu yra atstovaujami NVO interesai, teikiama NVO finansinė ir nefinansinė parama.

4. Plėtojant socialines paslaugas Utenos rajone prioritetu išlieka nestacionarių paslaugų plėtra kaime bei teikiamų paslaugų kokybė, nes šios paslaugos yra žymiai pigesnės nei stacionarios paslaugos, teikiamos socialinės globos įstaigose. NVO sprendžiamų socialinių problemų sėkmę lemia tai, kad jų struktūra yra lankstesnė, mažesnis reikalingos dokumentacijos kiekis. Visa tai leidžia greičiau reaguoti į klientų pageidavimus. NVO Socialinių paslaugų teikimas Utenos miesto savivaldybėje padeda išspręsti iškilusias socialines problemas ir užtikrina žmonių socialinę integraciją, socialinės atskirties mažinimą, siekia užtikrinti socialinę apsaugą visoms pažeidžiamiausioms gyventojų grupėms.

5. Utenos rajone veikiančios NVO pakankamai aktyviai bendradarbiauja su vietos savivalda, tokiu būdu užmegzdamos glaudesnius ryšius, dalijimąsi patirtimi, ateities perspektyvomis tolimesniam bendradarbiavimui, ko pasekoje sudaromos prielaidos nepertraukiamam ir kokybiškam socialinės vertės sukūrimui. Efektyviam bendradarbiavimui svarbūs bendri pasitarimai darbo grupėse ar posėdžiuose. Utenos rajone veikiančios savivaldybės Socialinės paslaugas teikia tik tiems gyventojams, kam jų reikia, todėl svarbiausias tikslas, kad socialines paslaugas gautų visi tie gyventojai, kuriems jų reikia ir tokias – kokios reikalingos. NVO turi galimybes dalyvauti Utenos rajono savivaldybės sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo procese, gauti dalinį finansavimą, padedantį efektyviai veikti ir kurti socialinę vertę, tačiau jos pačios turi suvokti save, kaip visuomenės interesams atstovaujančią ir visuomenei atskaitingą organizaciją.

REKOMENDACIJOS

Nevyriausybiniams organizacijoms

1. Viešai pristatyti iškilusias sudėtingesnes problemas bendruomenei ar jos grupei bei inicijuoti klausimų sprendimą, teikti pasiūlymus savivaldybei dėl tam tikros veiklos vykdymo.
2. Organizuoti NVO vadovų ar pirmininkų pasitarimus, aktyviau bendradarbiauti tarpusavyje ir sudaryti NVO grupes, veikiančias socialinėje srityje, kuriose būtų tiksliai apibūdinamos kiekvienos NVO atsakomybės, tikslai, siekiai.
3. Palaikyti ryšius su privataus sektoriaus organizacijomis, kartu siekti įgyvendinti bendrus projektus bei efektyviau vykdyti veiklą.
4. Domėtis ir sekti valstybės teikiamus pasiūlymus, nutarimus apie NVO vykdomą veiklą.

Utenos rajono savivaldybei

1. Užtikrinti projektų finansavimo tęstinumą, numatyti atskirą finansavimą NVO sektoriui remti, biudžeto lėšas už suteiktų paslaugų kiekį paskirstyti vienodu principu ir biudžetinėms, ir NVO.
2. Skatinti kurtis naujas NVO, bendruomenes, jaunimo organizacijas, plėtoti savanorišką veiklą.
3. Sudaryti kuo palankesnes sąlygas, kad jauni, kvalifikuoti specialistai būtų pritraukiami į rajonus, kaimus, skatinti gyventojų sveiką gyvenseną, užtikrinti socialinę apsaugą visoms pažeidžiamiausioms gyventojų grupėms.
4. Inicijuoti ir plėtoti transporto organizavimo paslaugos teikimą.
5. Plėtoti asmeninio asistento paslaugas.
6. Tobulinti teikiamų socialinių paslaugų kokybę, atsakingai paskirstant lėšas socialinių paslaugų sektoriaus finansavimui, bei užtikrinti informacijos apie socialines paslaugas prieinamumą gyventojams.
7. Modernizuoti socialinės apsaugos įstaigas, įdiegti šiose įstaigose informacines bei elektronines sistemas.

LITERATŪRA

1. Anheier H. K., Salamon L. M. (1997) Defining the nonprofit sector. A cross-national analysis. The Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project. P. 16, 30–33. Baltimore.
2. Banks N., Hulme D. (2012) The role of NGOs and civil society in development and poverty reduction. BWPI Working Paper. P. 24. Prieiga per internetą: <http://www.bwpi.manchester.ac.uk/resources/Working-Papers/bwpiwp-17112.pdf> [žiūrėta].
3. Baršauskienė, V., Butkevičienė, E., Vaidelytė, E. (2008) Nevyriausybių organizacijų veikla. Kaunas KTU
4. Baršauskienė, V., Janulevičiūtė-Ivaškevičienė, B. (2005). Komunikacija: teorija ir praktika. Kaunas: Technologija.
5. Bernotas, D., Guogis, A. (2003). Socialinės politikos modeliai: dekomodifikacijos ir savarankiškai dirbančiųjų problemos. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.
6. Bileišis M., Gudelis D., Brainard Guy Peters, Smalskys V., Stasiukynas A., Stankevič B., Urbanovič J., de Vries, M. S. (2015) “Viešojo administravimo teorijos”. Vadovėlis. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
7. Bitinas, A., Cirtautaitė – Kaminskienė, S., Petrylaitė, V. (2020) Socialinės apsaugos teisė, VU leidykla
8. Bitinas, A., Tartilas, J., Litvaitienė, J. (2011) Socialinės apsaugos teisė. Vadovėlis. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras.
9. Bivainis, J., Tučikienė, Ž. (2009) Viešojo sektoriaus institucijų strateginis planavimas. Vilnius „Technika“
10. Brandsen, T., Cattacin, S., Annette Zimmer, A.E. (2016) ” Social Innovations in the Urban Context”
11. Burkšienė, V., Dvorak, J., Burbulytė- Tsiskarishvili, Normantė, I., Dūda, M. ir Civinskas, R. (2017) “ Viešosios paslaugos: iššūkiai kuriant gerovės visuomenę. Klaipėdos Universiteto leidykla.
12. Čekanavičius, V., Murauskas, G. (2008). Statistika ir jos taikymai II. Vilnius: TEV.
13. Čepienė, A. (2011) „Kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo teorinės įžvalgos“. Profesinės studijos: teorija ir praktika 8: 124-130.
14. Dicter, N. *Globalization and its effects on NGOs; efflorescence or a Blurring of Roles and Relevance? Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*,(1999) No. 28, p. 38-58.
15. Dodds, Klaus, M. Kuus ir J. Sharp. (2013) The ashgate research companion to critical geopolitics. New York: Routledge;

16. Domarkas, V., Gineitienė, D. (2002) Viešojo sektoriaus institucijų administravimas. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.
17. Domarkas, V. (2007) Naujųjų viešojo administravimo raidos tendencijų kritinė analizė. Kn.: A. Raipa (ats. red.). Naujoji viešoji vadyba. Kaunas: Technologija, p. 20
18. Dromantienė, L. (2003) “Nevyriausybinių organizacijų vaidmuo stiprinant socialinę sanglaudą.“ Mokslo darbai 2 (4): 15-24
19. Dromantienė, L., Česnuitytė, V. (2011) Europos Sąjungos Socialinė politika. Vilnius. MRU
20. Evers A., Laville J. L., (2004) The Third Sector in Europe. P. 11–12. Cheltenham; Northampton Mass: Edward Elgar.
21. Gineitienė D., Domarkas V. (2000) Visuomeninių organizacijų įtaka viešojo administravimo institucijoms. Kaunas: Technologija, p. 34.
22. Gineitienė D., Domarkas V. (2002) Visuomeninių organizacijų ir administravimo institucijų sąveika. Kn.: Puškorius S. (Red.). Viešojo sektoriaus institucijų administravimas. Vilnius: LTU Leidybos centras, p. 199 – 244, p.
23. Gineitienė D., Vaidelytė E., Vaisvalavičiūtė A. (2009), Nevvyriausybinių organizacijų ir viešojo sektoriaus sąveika. Kn.: A. Raipa (ats. red.). Įvadas į viešąjį valdymą. Kaunas: Technologija p. 188 – 202.
24. Guogis A., Gudelis D., Stasiukynas A. (2007) Nevvyriausybinių organizacijų ir savivaldybių santykių reikšmė, plėtojant vietinę demokratiją: atvejo tyrimai dviejose Lietuvos savivaldybėse, Viešoji politika ir administravimas, Nr. 22, p. 47 – 56
25. Guogis, A. ir Šilinskytė, A. (2013) „Naujasis viešasis valdymas“ kaip pilietinė vertybė: Lietuvos bendruomenių aktyvumo atvejis“. Tiltai (1): 27 – 37.
26. Hemerijck, A. (2017): *The uses of Social Investment*. Oxford: Oxford University Press
27. Henderson K., (2002) Alternative service Delivery in Developing Countries: NGOs and Other Non-Profits in Urban Areas. Public Organization Review: A Global Journal 2. P. 101. Springer US, The Netherlands: Kluwer Academic Publishers
28. Hulst., R., Van Montfort, A., Haveri, A., Airaksinen, J., Kelly, J., (2009) Institutional Shifts in Inter – Municipal Service Delivery: an analysis of developments in eight Western European countries. Public Organizations Review, Vol.9, p. 263-285.
29. Ilgis V. Konferencijos “Filantropija – nuo išimčių prie tradicijos” medžiaga, 1999.

30. Informacija apie Utenos rajono savivaldybės Nevyriausybinės organizacijos/Utenos rajono savivaldybė. Prieiga per internetą: <http://www.utena.lt/index.php/lt/utenos-r-savivaldybes-nvo>. Žiūrėta 2021 01 22
31. Islam, M. R. (2015) “NGOs’ Social Capital Development Initiatives for Social Welfare: Bangladesh Experience.” *Global Social Welfare* 2: 167–176.
32. Johnson L.C. (2003) *Socialinio darbo praktika. Bendrasis požiūris*. Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija
33. Jucevičius, R., Šiugždiniene, J. (2017) *Sumanioji socialinė sistema*. KTU
34. Juzekevičiūtė, D. (2014) “Jaunimo verslios aplinkos plėtra: viešojo ir NVO sektorių bendradarbiavimas Kaune.” *Socialinis ugdymas* 38 (2): 145-159;
35. Kaliatkaitė, J., Bulotaitė, L. (2014) „Gerovės samprata sveikatos moksluose ir psichologijoje: tyrimai, problemos ir galimybės.“ *Visuomenės sveikata* 1 (64): 9–2
36. Kardelis, K. (2007). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai: (edukologija ir kiti socialiniai mokslai): vadovėlis. 4-asis leidimas*. Šiauliai: Lucilijus
37. Kickbusch, I. Gleicher, D. (2014) *Smart Governance for Health*. In I. Kickbusch and D. Gleicher (eds.). *Smart Governance for Health and Well – being: The Evidence*. Denmark: World Health Organizations.
38. Korten D. C., (1987) *Third Generation NGO Strategies: A Key to People-centered Development*. *World Development*. Vol. 15. Supplement 1. P. 145–159.
39. Korten D. C., (1990) *Getting to the 21st Century – voluntary action and the global agenda*, Bookmark. Prieiga per internetą: <http://www.srds.co.uk/slrc/slrc004.htm> [žiūrėta].
40. Kozlovas, A. A. (2007) *Socialinis darbas. Profesinės veiklos įvadas*. VU: Specialiosios psichologijos laboratorija
41. Lane, J. E. (2001) *Viešasis sektorius*. Vilnius: Margi raštai.
42. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.270342>. Žiūrėta 2020 12 14
43. Lietuvos Respublikos Vietos Savivaldos Įstatymas/Teisės aktų registras. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D0CD0966D67F/asr>. Žiūrėta 2020 06 06
44. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. sausio 20 d. nutarimas Nr. 85 Dėl nevyriausybių organizacijų plėtros koncepcijos patvirtinimo/Valstybės žinios, 2010, Nr. 12 – 566. Prieiga per internetą: <https://lrv.lt/>. Žiūrėta 2020 12 03

45. Liobikienė, T. N. (2016) Krizių intervencija socialinio darbo praktikoje. Vytauto Didžiojo Universitetas. Versus Aureus
46. Luobikienė I. (2001) Kokybiniai ir kiekybiniai tyrimo metodai. Socialinių tyrimų metodika. Kaunas, p. 121
47. Matonytė I. (2002). Žmogaus socialinė raida ir pilietinė visuomenė. Viešosios politikos studijos. Vilnius: Knygiai. Nr. 1(2).
48. Mauricienė, I. ir Paužuolienė, J. (2014) “Įmonių socialinės atsakomybės svarba: visuomenės požiūris.“ Regional Formation and Development Studies 2 (10): 123-132;
49. Mikolaitytė, J. ir Mejerė, O. (2012) “NVO valdymo konceptas: samprata, principai ir modeliai.“ Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos 2 (26): 56-64;
50. Nevyriausybinių organizacijos ir bendruomenės/Socialinė apsauga/Utenos rajono savivaldybės taryba. Prieiga per internetą:
https://www.utena.lt/images/Administracine_informacija/Planavimo_dokumentai/2018_03_29_TS-64_priedas.pdf. Žiūrėta 2021 02 12
51. Nevyriausybinių organizacijų politika/Mano vyriausybė. Prieiga per internetą: [Nevyriausybinių organizacijų sektorius | Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija \(lrv.lt\)](#) Žiūrėta 2021 03 12
52. Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras. (2006) Lietuvos nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas su valstybės ir savivaldybių institucijomis bei įstaigomis. Vilnius: Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras;
53. NVO teisės institutas. (2015) NVO ir valdžios sektorių bendradarbiavimas: Geroji Europos praktika ir pilotinis modelis Lietuvai. Vilnius.
54. Petrauskienė R., Raipa A. (2007) Partnerystės principo taikymas įgyvendinant „naująją viešąją vadybą“. Kn.: Raipa A. (ats. red.). Naujoji viešoji vadyba. Kaunas: Technologija, p. 245.
55. Petronytė I, Šupa M, Markauskaitė A. (2015) Valdžios ir nevyriausybinių sektorių bendradarbiavimo viešosios politikos sprendimų priėmimo procese stiprinimas. Vilnius
56. Pollitt, Ch., Bouckaert, G. (2003) „Viešojo valdymo reforma“. Algarvė
57. Raipa, A. (2000) “Viešojo administravimo efektyvumas”, Kaunas, technologija,
58. Raišienė, A.G. (2006), p.49 Teoriniai vietos savivaldos institucijų bendradarbiavimo aspektai. Kn.: Puškorius S. (ats. red.). Savivaldos institucijų socialinis politinis veiksmingumas. Vilnius: Baltijos kopija.

59. Rhoden, L. (2014) "The Capacity of NGOs to Become Sustainable by Creating Social Enterprises." *Journal of Small Business and Entrepreneurship Development* 2 (2): 1-36.
60. Rimkutė, J. (2001) *Žmogaus socialinė raida*. Vilnius: Homo liber, , p. 206
61. Shachar, I. Y. (2013) "The White Management of "Volunteering": Ethnographic Evidence from an Israeli NGO." *Voluntas* 25 (6): 1417–1440.
62. Skučienė, D, Lazuta, R., Čižauskaitė, A. ir Markevičiūtė, J. (2018) Socialinių išmokų vaidmuo mažinant skurdą ir pajamų nelygybę "naujų" socialinės rizikos grupių gyvenimo kelyje. VU leidykla
63. Socialinės apsaugos paslaugos/Utenos apskrities archyvas/Lietuvos paslaugų katalogas. Prieiga per internetą: <http://www.lietuva.gov.lt>. Žiūrėta 2021 02 12
64. Socialinių paslaugų teikimo ir plėtros tikslai/ Savivaldybės socialinės ekonominės ir demografinės situacijos įvertinimas/Nevyriausybines organizacijos Utenos rajone 2020 m./ Utenos rajono savivaldybės taryba. Prieiga per internetą:
https://www.utena.lt/images/Socialine_apsauga/Socialiniu_paslaugu_planas_2021_2.pdf. Žiūrėta 2021 02 25
65. Šimašius R. (2003) Ne pelno organizacijų ekonominės veiklos teisinio reglamentavimo problemos, *Teisės problemos*, /2, Nr. 40, p. 5.
66. Šimašius R. (2007) *Ne pelno organizacijos: prigimtis ir reikalavimai*. Vilnius: Eugrimas.
67. Šimašius R. (2007) *Nevyriausybinių organizacijų aplinkos Lietuvoje apžvalga*.
http://www.lrinka.lt/index.php/pranesimai_prezentacijos/neyryiausybinu_organizaciju_aplinkos_lietuvoje_apzvalga/21_74. Žiūrėta 2021 01 22
68. Štuopytė, E. (2018) *Nevyriausybinių organizacijų socialinė edukacinė veikla su pagyvenusiais žmonėmis*. KTU. Technologija
69. Tidikis R. (2009). *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*, Vilnius. p. 357. 182
70. Trečiasis sektorius/Nevyriausybinių organizacijų ir informacijos paramos centras. Prieiga per internetą: <http://www.3sektorius.lt/trecias-sektorius/kas-yra-nvo/neyryiausybinis-organizacijos-samprata>. Žiūrėta 2020 06 06
71. Utenos regiono 2014-2020 metų plėtros plano aktuali redakcija patvirtinta Utenos regiono plėtros tarybos/Regioninės plėtros departamentas prie Vidaus Reikalų Ministerijos. Prieiga per internetą: <https://www.lietuvosregionai.lt/lt/8/regiono-pletros-planas-263;119;329;330.html>. Žiūrėta 2021 02 01

72. Vasconcellos, A. M. A., Sobrinho, M. V. 2015. "Institutional Development for Good Governance: the Role of Intermediary NGOs in Pará State, Amazonia." *Revista de Administração Pública* 49 (3): 793–815.
73. Viešosios politikos tyrimų centras/Prieinamų ir įgalinančių socialinių paslaugų teikimo užtikrinimas/ Pilietinės visuomenės problemos/Atvejo studija/Kauno regiono nevyriausybinių organizacijų/ Viešosios politikos studijos, 2002, Nr. 2/3, p. 19. Prieiga per internetą: <https://www.fsf.vu.lt/naujienos/fakulteto-ivykiai/2925-nevyriausybininkai-ir-mokslininkai-paramos-reikia-ne-tik-verslui>. Žiūrėta 2021 02 22
74. Vorevičienė, J. (2016) "Trečiasis sektorius ir socialinė gerovė: nevyriausybinių organizacijų vaidmuo gerovės valstybėje." *Kultūra ir visuomenė* 7 (2): 49-71;
75. Weber, M. (1978) *Economy and Society*. Vols I-II. Berkeley: University of California Press.
76. Wejcmanas Z. (2001) Vietos valdžios institucijų bendradarbiavimas su nevyriausybėmis organizacijomis – galimybės ir barjerai. Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras. Savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų partnerystė. Vilnius: NIPC, p. 16-29.
77. Zaicev, S. (2007) *Socialinio sektoriaus ekonomika*. Vilnius: Leidykla Technika
78. Zaleskienė, I., Rutkauskienė, L. (2003) „Nevyriausybinių organizacijų vaidmuo teikiant socialines paslaugas“. *Socialinis darbas* 1(3): 87-96.
79. Zeleniūtė, J. ir Aleksienė, V. (2017) Užimtumas gerontologijos įstaigoje kaip sėkmingo senėjimo sąlyga. Lietuvos edukologijos universiteto leidykla. Vilnius.: 25-26
80. Žalimienė, L, Skučienė, D., Junevičienė, J ir Gataūlinas, A. (2013) Profesinė gerovė socialinio darbo paslaugų sektoriuje Lietuvoje
81. Žalimienė, L. (2003) *Socialinės paslaugos*. Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija
82. Žalimienė, L, Rimšaitė, E. (2007) "Nevyriausybinių organizacijų metamorfozės – nuo labdaringos pagalbos vargšams XVIII amžiuje iki socialinių paslaugų rinkos dalyvio šiuolaikinėje visuomenėje." *Socialinis darbas: mokslo darbai* 6 (1): 83-95;
83. Žydžiūnaitė, V. (2011). *Baigiamojo darbo rengimo metodologija*. Klaipėda: Klaipėdos valstybinė kolegija.
84. Žiliukaitė, R. (2006). *Ką renkamės – laisvę telktis ar likti nuošalyje*. Vilnius; versus Aurius, p.20-42

Ingrida Matelionienė. Nevyriausybių organizacijų bendradarbiavimo su Utenos miesto savivaldybe, teikiant socialines paslaugas, analizė. Viešojo administravimo studijų programos studentės baigiamasis darbas. Vadovė dr. Aušra Šukvietienė. Mykolo Romerio Universiteto Viešojo valdymo ir verslo fakultetas. Viešojo administravimo institutas. Utena, 2021.

SANTRAUKA

Temos aktualumas. Vietos savivaldybių ir nevyriausybių organizacijų (NVO) bendradarbiavimo visumos pagrindas yra siekis padėti sukurti efektyvų bendradarbiavimo mechanizmą vietos valdžios institucijoms (savivaldybių administracijoms, savivaldybių tarybų bei politinių partijų nariams) ir NVO sektoriaus atstovams. Tiek NVO veikla, tiek jos vaidmuo yra svarbūs bei aktualūs valstybiniame gyvenime. Šio sektoriaus organizacijos padeda atskleisti visuomenės interesus, tikslus, poreikius ir norus. Kad socialinių paslaugų teikimas būtų sklandus reikalingas viešojo ir trečiojo sektoriaus bendradarbiavimas. Valstybinėms įstaigoms vienoms spręsti visuomenės problemas yra ganėtinai sudėtinga ir tam reikalinga NVO socialinių paslaugų teikimo pagalba, tik kartu bendradarbiaujant, galima pasiekti efektyvių rezultatų.

Šiame darbe nagrinėjama tema aktuali, nes piliečių dalyvavimas valstybės valdyme yra vienas iš svarbiausių demokratijos bei laisvos ir atviros visuomenės bruožų, tačiau tuo pat metu sukeltas problemų ir diskusijų ne tik ideologinių ar mokslinių, bet ir praktinių dalyvavimo sąlygų taikymo galimybių visumoje.

Baigiamojo **darbo objektas** – NVO bendradarbiavimo poveikis Utenos rajono savivaldybei, teikiant socialines paslaugas. **Darbo tikslas** – Atskleisti NVO bendradarbiavimo su Utenos miesto savivaldybe problematiką teikiant socialines paslaugas. Pirmojoje darbo dalyje apibūdinama nevyriausybių organizacijų samprata, apžvelgiamos funkcijos bei veiklos principai. Antroje dalyje analizuojamas NVO bei vietos valdžios institucijų bendradarbiavimas. Trečioje dalyje analizuojama socialinių paslaugų samprata, organizavimas. Ketvirtoje dalyje nagrinėjami NVO bendradarbiavimo su Utenos miesto savivaldybe, teikiant socialines paslaugas, tyrimo rezultatai.

Tyrimo charakteristika. NVO bendradarbiavimui su Utenos miesto savivaldybe, teikiant socialines paslaugas, nustatyti buvo pasirinktas kiekybinis tyrimo metodas bei kokybinio metodo pusiau struktūrizuotą interviu, kuriuo siekiama įvertinti NVO bendradarbiavimo vaidmenį su Utenos miesto savivaldybe, teikiant socialines paslaugas, siekiant apklausti Utenos miesto savivaldybės NVO skyriaus, socialinio skyriaus darbuotojus.

Duomenų rinkimui buvo naudojama anketinė apklausa naudojant anketą. Į anketos klausimus atsakė 103 respondentai. Kokybinio pusiau struktūrizuoti interviu gauti 7 atsakymai.

Praktinį darbo rezultatų reikšmingumą ir pritaikymo galimybes nusako tai, kad pagal šiame darbe atliktą kiekybinio tyrimo anketą bei kokybinio metodo pusiau struktūrizuotą interviu, NVO bendradarbiavimo su Utenos miesto savivaldybe, teikiant socialines paslaugas, gali būti nustatytas bet kurioje veiklą vykdančioje savivaldybėje. Tyrime gauti rezultatai gali būti naudingi toms savivaldybėms, kurios savo darbe daug dėmesio skiria socialinėms paslaugoms.

Raktiniai žodžiai: nevyriausybinė organizacija, savivaldybė, viešasis sektorius, socialinės paslaugos.

Ingrida Matelionienė. The analysis of non-governmental organisations collaboration with Utena city municipality in providing social services. Public administration study programme thesis. Supervisor dr. Aušra Šukvietienė, Mykolas Romeris University Public governance and business faculty. Public administration institute. Utena, 2021.

SUMMARY

Topic relevance. Local governmental and non-governmental organisations (NVO) collaboration basis is the aim to build effective collaboration device for local governmental institutions (municipality administrations, municipality councils and members of political parties) and for NVO representatives. Both NVO activity and its role are very important and relevant in government's existence. This sector's organisations help to reveal society's interests, aims, needs and intentions. In order to provide fluent social services' distribution the communication between public and third sector is crucial. Society's problem solution for only governmental organisations is quite complicated, therefore there is a need for NVO social services' approach, only working together an effective result can be obtained.

The topic analysed in this thesis is relevant because citizens' attendance in the administration of a state is one of the most important features for democratic, free and honest society, hence at the same time causing problems and discussions on the ideological and scientific levels, as well as practical application of participation as a whole.

Thesis subject – NVO collaboration's influence on Utena district municipality in providing social services. **Aim** – to reveal NVO collaboration's problematics with Utena city municipality in providing social services. In the first part of this thesis the concept of non-governmental organisation is described, also functions and practise principles are reviewed. In the second part of this thesis NVO and local government institutions' collaboration is analysed. In the third part social service concept and organisation are analysed. In the fourth part the results of a survey about collaboration between NVO and Utena city municipality in providing social services are analysed.

Survey characteristics. A quantitative survey method has been chosen to determine NVO collaboration with Utena city municipality in providing social services, as well as qualitative method's half-structured interview that aims at evaluation of NVO collaboration with Utena city municipality in providing social services role in order to interview Utena city municipality NVO department's social workers.

In order to obtain data a questionnaire form has been chosen. 103 respondents filled in the questionnaire. 7 answers were received from a qualitative half structured interview .

The practical meaning of this thesis results and opportunities for application are determined by the fact, that according to the quantitative survey and qualitative half structured interview method, NVO collaboration with Utena city municipality in providing social services might be established in any municipality. The results obtained in this thesis might be valuable for those municipalities that aim at social services.

Key words: non-governmental organisation, municipality, public sector, social services.

PRIEDAI

ANKETA

Esu Mykolo Romerio Universiteto, Viešojo valdymo fakulteto, Viešojo administravimo instituto, magistrantūros studentė Ingrida Matelionienė. Rengiu baigiamąjį darbą, kurio tema yra „Nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas su Utenos miesto savivaldybe, teikiant socialines paslaugas. Man labai svarbi Jūsų nuomonė žemiau išdėstytais klausimais.

Pasirinkite vieną ar kelis variantus iš galimų atsakymo alternatyvų. Apklausa anoniminė. Gauti rezultatai bus apibendrinami kaip bendros tyrimo išvados.

Dėkojame už Jūsų atsakymus ir anketai pildyti sugaištą laiką.

1. Jūsų darbo stažas nevyriausybiniam sektoriuje:

- iki 1 metų;
- 1-3;
- 3-6;
- 6 ir daugiau metų.

2. Amžius:

- iki 25m;
- nuo 25 m iki 35 m;
- nuo 36 m iki 45 m;
- nuo 46 m iki 55 m;
- nuo 56 m iki 65 m;
- virš 65 m.

3. Išsilavinimas:

- nebaigtas vidurinis;
- vidurinis;
- nebaigtas aukštesnysis;
- aukštesnysis;
- nebaigtas aukštasis;
- aukštasis.

4. Kokiai NVO Utenos rajone priklausote:

- Asociacija „Erelgymas“;
- Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Utenos viltis“;
- Utenos rajono neįgaliųjų draugija;
- Utenos krašto žmonių su negalia sąjunga;
- Utenos rajono kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų draugija;
- VšĮ Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos Šiaurės rytų centras;
- VšĮ „Nacionalinis socialinės integracijos institutas“.

5. Kurie iš išvardintų socialinių paslaugų teikėjai Jums žinomi ir teko bendradarbiauti:

Organizacijos pavadinimas
Asociacija SK „EVAXIS“
Asociacija Sudeikių bendruomenė
Bendrija „Tėviškės pastogė“
Juknėnų kaimo bendruomenė
Kuktiškių moterų klubas „Kuksa“

Kuktiškių seniūnijos bendruomenė
Leliūnų bendruomenė
Leliūnų moterų bendrija „Leliūna“
Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga, Utenos filialas
Lietuvos šaulių sąjunga plk. Prano Saladžiaus šaulių 9-oji rinktinė
LPS Bočiai Utenos bendrija
Maltos ordino pagalbos tarnyba
Moterų centras „Ievos namai“
Medenių krašto bendruomenė
Nemeikščių bendruomenė
Pačkėnų krašto bendruomenė
Pagyvenusių žmonių ansamblis „Utenos Radasta“
Radeikių krašto bendrija
Šv. Kazimiero ordinas Utenos apskrities komtūrija
Tauragnų krašto bendruomenė
Uteniškių kraštiečių klubas „Indraja“
Utenos Kristaus Žengimo į dangų parapija

Utenos etninės kultūros centras
Utenos krašto žmonių su negalia sąjunga
Utenos lietuvių ir švedų draugija
Utenos rajono Daugailių bendruomenė
Utenos rajono kurčiųjų ir neprigirdinčių draugija
Utenos rajono neįgaliųjų draugija
Utenos rajono pagyvenusių pedagogų draugija „Atgaiva“
Utenos rajono tautodailininkų klubas „Svirnas“
Utenos seniūnijos bendruomenė
Utenos trečiojo amžiaus universitetas
Užpalių LIONS klubas
Vaikutėnų krašto bendruomenė
Vilutiškių bendrija
VšĮ „Aukštyn galvą“
VšĮ Panevėžio ir Utenos regionų aklųjų centras
VšĮ „Ramūno ateljė“ filialas

6. Kaip vertinate Savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo patirtį socialinių paslaugų teikime?

- gerai
- patenkinamai
- blogai
- kita: .....

7. Utenos rajono savivaldybės 2018-2024 metų strateginiame plėtros plane, socialiai saugios visuomenės formavimui iškeliami išvardyti tikslai. Kaip manote, kuris iš jų reikšmingiausias:

- Skatinti socialinę integraciją;
- Modernizuoti socialinių paslaugų įstaigų infrastruktūrą;
- Gerinti socialinių paslaugų kokybę ir prieinamumą, didinti jų įvairovę.

8. Bendradarbiaudamos su Utenos rajono savivaldybe, neįgaliųjų organizacijos palengvina negalią turinčių gyventojų socialines problemas. Kas Jūsų nuomone lemia NVO veiklos sėkmę? (Galimi keli atsakymų variantai)

- jų struktūra yra lankstesnė;
- geriau žinomi narių poreikiais;
- plačiau išnagrinėtos narių galimybės;
- mažesnis reikalingos dokumentacijos kiekis.

9. Ar sutampa Jūsų organizacijos ir Savivaldybės tikslai, požiūriai, užtikrinant socialinių paslaugų teikimą?

- Taip;
- Ne;
- Dalinai;

Nežinau.

10. Kokias socialines paslaugas teikia/neteikia Jūsų organizacija, užtikrinant socialinių paslaugų prieinamumą? (Galimi keli atsakymų variantai)

Socialinės paslaugos	Teikia	Neteikia
Ilgalaikė socialinė globa		
Trumpalaikė socialinė globa		
Integrali pagalba į namus		
Apgyvendinimas savarankiško gyvenimo namuose		
Intensyvi krizių įveikimo pagalba		
Maitinimo organizavimas		
Psichosocialinis palaikymas asmens (šeimos) namuose		
Konsultavimas, tarpininkavimas, informavimas		
Apgyvendinimas krizių centre ir nakvynės namuose paslaugas bei laikino apnakvindinimo		
Dienos socialinės globos paslaugas asmens namuose		

11. Kaip manote, ar Jūsų organizacija geba tinkamai optimizuoti išteklius, idėjas, pasiekti užsibrėžtus tikslus?

Taip;

Ne;

Nežinau.

12. Kaip manote, kokie NVO principai padeda įgyvendinti, kad socialinės paslaugos Utenos rajono savivaldybėje būtų tinkamai įgyvendinamos:

Teiginiai	Visiškai nepadeda	Nepadeda	Nei padeda, nei nepadeda	Padeda	Labai padeda
Reagavimas į savivaldybės gyventojų nuomonę					
Žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimas ir gerbimas					
Savivaldybės gyventojų dalyvavimas tvarkant viešuosius savivaldybės reikalus					
Bendruomenės ir atskirų savivaldybės gyventojų interesų derinimas					
Veiklos skaidrumas					

13. Jūsų manymu, ko reikia, kad bendradarbiavimas tarp NVO ir Savivaldybės socialinių paslaugų teikimo veiktų sklandžiai: (Galimi keli atsakymų variantai)

- ilgalaikių sutarčių pasirašymo dėl socialinių paslaugų teikimo;
- organizuojamų konkursų socialinėms paslaugoms pirkti;
- darbuotojų kompetencijų tobulinimo;
- teisinės informacijos stokos šalinimo;
- svarios teikiamos finansinės paramos;
- NVO veiklos pripažinimo visuomenėje;
- valstybinės strategijos buvimo NVO atžvilgiu;

- savivaldybės ir NVO konsultavimosi konkrečioms klausimams spręsti;
- komandinio darbo;
- paramos derybose su įvairiomis institucijomis;
- vienašališkų sprendimų priėmimo;
- kita.....

14. Iš kokių šaltinių Jūs (Jūsų NVO) gaunate sau naudingą, aktualią informaciją: (Galimi keli atsakymų variantai)

- internete;
- bendradarbiaujant su partneriais;
- per bendruomenių centrų asociaciją;
- per elektroninę konferenciją;
- savivaldybės tinklapyje;
- vykstančiuose konkursuose, seminaruose;
- valstybinių institucijų skleidžiamoje informacijoje;
- kita.....

15. Siekiant Utenos rajono bendruomenės socialinės gerovės, Utenos rajono savivaldybė turėtų pasinaudoti šiomis galimybėmis: (pažymėkite pagal svarbumą nuo 1 iki 10)

- galimybėmis modernizuoti švietimo, kultūros, socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros įstaigas;
- diegti šiose įstaigose inovacijas, informacines bei elektronines sistemas;
- pritraukti jaunos, kvalifikuotas specialistus į rajoną;
- didinti neformaliojo švietimo prieinamumą kaimiškiose vietovėse;
- skatinti gyventojų sveiką gyvenseną;
- užtikrinti socialinę apsaugą visoms pažeidžiamiausioms gyventojų grupėms;

- plėsti kultūros renginių ir paslaugų pasiūlą;
- skatinti kurtis naujas nevyriausybinės organizacijas, bendruomenes, jaunimo organizacijas, jaunimo neformalias grupes, plėtoti mobilų darbą su jaunimu;
- steigti atviras jaunimo erdves;
- plėtoti savanorišką veiklą.

INTERVIU

2021 m.   d.

Pareigos.....

1. Jūsų darbo stažas viešajame sektoriuje?
2. Kokį svarbiausią Savivaldybės tikslą išskirtumėte, teikiant socialines paslaugas?
3. Kaip vertinate NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybę?
4. Kaip vertinate Savivaldybės ir NVO bendradarbiavimą socialinių paslaugų teikime?
5. Jūsų manymu, ko reikia, kad bendradarbiavimas tarp NVO ir Savivaldybės socialinių paslaugų teikimo veiktų sklandžiai?
6. Kaip manote, nuo ko priklauso nevyriausybines organizacijos aktyvumas, teikiant socialines paslaugas?
7. Kokiomis galimybėmis, Jūsų nuomone, turėtų pasinaudoti Utenos rajono savivaldybė, siekiant Utenos rajono bendruomenės socialinės gerovės (pvz. galimybėmis modernizuoti švietimo, kultūros, socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros įstaigas; diegti šiose įstaigose inovacijas, informacines bei elektronines sistemas; pritraukti jaunus, kvalifikuotus specialistus į rajoną; didinti neformaliojo švietimo prieinamumą kaimiškosiame vietovėse; skatinti gyventojų sveiką gyvenimą; užtikrinti socialinę apsaugą visoms pažeidžiamiausioms gyventojų grupėms; plėsti kultūros renginių ir paslaugų pasiūlą; skatinti kurtis naujas nevyriausybines organizacijas, bendruomenes, jaunimo organizacijas, jaunimo neformalias grupes, plėtoti mobilų darbą su jaunimu; steigti atviras jaunimo erdves; plėtoti savanorišką veiklą) ?
8. Kaip manote, kokie NVO principai (pvz. reagavimas į savivaldybės gyventojų nuomonę; žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimas ir gerbimas; savivaldybės gyventojų dalyvavimas tvarkant viešuosius savivaldybės reikalus; bendruomenės ir atskirų savivaldybės gyventojų interesų derinimas; kita...), padeda įgyvendinti, kad socialinės paslaugos Utenos rajono savivaldybėje būtų tinkamai įgyvendinamos?

NR. R1 „TBK“**2021m. vasario 06 d.**

- 1. Jūsų darbo stažas viešajame sektoriuje? 4 m.**
- 2. Kokį svarbiausią Savivaldybės tikslą išskirtumėte, teikiant socialines paslaugas?** Paslaugų prieinamumas ir kokybė.
- 3. Kaip vertinate NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybę?** Gerai. Dėka bendruomenių teikiamų paslaugų atskirų socialinių grupių asmenys turi galimybę integruotis į visuomenę, sugrįžti į darbo rinką, dalyvauti visuomenės gyvenime. Ypač negalią turintys ar senyvo amžiaus asmenys. Bendruomenių teikiamų paslaugų poreikis tiesiogiai susijęs su jų teikiamų paslaugų kokybe.
- 4. Kaip vertinate Savivaldybės ir NVO bendradarbiavimą socialinių paslaugų teikime?** Gerai. Savivaldybė yra paslaugų užsakovas, bendruomenės - jų teikėjos. Bendruomenės greičiau reaguoja į atskirų tikslinių grupių poreikius, pvz. neįgaliuosius, senyvo amžiaus asmenis, vaikus. Bendruomenių dalyvavimas paslaugų teikime užtikrina mažesnius paslaugų kaštus, priartina pasaugas arčiau asmens gyvenamosios vietos.
- 5. Jūsų manymu, ko reikia, kad bendradarbiavimas tarp NVO ir Savivaldybės socialinių paslaugų teikimo veiktų sklandžiai?** Būtinai savivaldybės palaikymas bendruomenių iniciatyvoms. Tačiau būtinai ir pačių bendruomenių aktyvumas, vertinant vietos bendruomenės poreikius ir ieškant papildomų finansavimo šaltinių tų poreikių tenkinimui. Daugumą bendruomenių teikia tik valstybės biudžeto ar savivaldybės biudžeto lėšomis finansuojamas paslaugas ir nedalyvauja ES projektuose dėl naujų socialinių paslaugų teikimo. Savivaldybės prisidėjimas lėšomis, pagalba rengiant ES projektus padėtų bendruomenėms aktyviau dalyvauti socialinių paslaugų teikime.
- 6. Kaip manote, nuo ko priklauso nevyriausybinių organizacijų aktyvumas, teikiant socialines paslaugas?** Nevyriausybinių organizacijų aktyvumas priklauso tik nuo jos vadovo ir jo suburtos komandos.
- 7. Kokiomis galimybėmis, Jūsų nuomone, turėtų pasinaudoti Utenos rajono savivaldybė, siekiant Utenos rajono bendruomenės socialinės gerovės (pvz. galimybėmis modernizuoti švietimo, kultūros, socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros įstaigas; diegti šiose įstaigose inovacijas, informacines bei elektronines sistemas; pritraukti jaunus, kvalifikuotus specialistus į rajoną; didinti neformaliojo**

švietimo prieinamumą kaimiškiose vietovėse; skatinti gyventojų sveiką gyvenseną; užtikrinti socialinę apsaugą visoms pažeidžiamiausioms gyventojų grupėms; plėsti kultūros renginių ir paslaugų pasiūlą; skatinti kurtis naujas nevyriausybinės organizacijas, bendruomenes, jaunimo organizacijas, jaunimo neformalias grupes, plėtoti mobilų darbą su jaunimu; steigti atviras jaunimo erdves; plėtoti savanorišką veiklą) ? Visos išvardintos priemonės tikslingos ir, jas realizavus, socialinė gerovė būtų daug stipresnė, lankstesnė.

8. Kaip manote, kokie NVO principai (pvz. reagavimas į savivaldybės gyventojų nuomonę; žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimas ir gerbimas; savivaldybės gyventojų dalyvavimas tvarkant viešuosius savivaldybės reikalus; bendruomenės ir atskirų savivaldybės gyventojų interesų derinimas; kita...), padeda įgyvendinti, kad socialinės paslaugos Utenos rajono savivaldybėje būtų tinkamai įgyvendinamos?

NVO dalyvavimo ir atskirų socialinių grupių interesų bei teisių atstovavimo principas užtikrina būtinų paslaugų prieinamumą ir kokybę tikslinėms grupėms.

NVO ir savivaldybės bendradarbiavimo principas užtikrina paslaugų teikimo kompleksiskumą ir veiksmingumą bei racionalų turimų išteklių panaudojimą.

**NR. R2 „UTENOS RAJONO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS
SOCIALINIŲ REIKALŲ IR SVEIKATOS SKYRIAUS VYRIAUSIOJI
SPECIALISTĖ“**

2021 m. balandžio 7 d.

1. Jūsų darbo stažas viešajame sektoriuje?

8 metai

2. Kokį svarbiausią Savivaldybės tikslą išskirtumėte, teikiant socialines paslaugas?

Visuomenės narių poreikius atitinkančių paslaugų teikimas ir prieinamumas.

3. Kaip vertinate NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybę?

Įvairiapusiškai. Yra kur tobulėti.

4. Kaip vertinate Savivaldybės ir NVO bendradarbiavimą socialinių paslaugų teikime?

Bendradarbiavimas vyksta, tačiau trūksta susikalbėjimo.

5. Jūsų manymu, ko reikia, kad bendradarbiavimas tarp NVO ir Savivaldybės socialinių paslaugų teikimo veiktų sklandžiai?

Svarbiausia išgirsti vienas kitą. Sprendžiant problemas, dažnai nesurandamas konsensusas tarp abiejų pusių. Reikia dažnesnių susitikimų, vyraujančių problemų aptarimų, iš NVO pateikiamų siūlomų problemų sprendimo būdų.

6. Kaip manote, nuo ko priklauso nevyriausybinės organizacijos aktyvumas, teikiant socialines paslaugas?

Nuo NVO vadovaujančio asmens požiūrio, pozicijos ir charakterio ypatybių.

7. Kokiomis galimybėmis, Jūsų nuomone, turėtų pasinaudoti Utenos rajono savivaldybė, siekiant Utenos rajono bendruomenės socialinės gerovės (pvz. galimybėmis modernizuoti švietimo, kultūros, socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros įstaigas; diegti šiose įstaigose inovacijas, informacines bei elektronines sistemas; pritraukti jaunus, kvalifikuotus specialistus į rajoną; didinti neformaliojo švietimo prieinamumą kaimiškosiame vietovėse; skatinti gyventojų sveiką gyvenimą; užtikrinti socialinę apsaugą visoms pažeidžiamiausioms gyventojų grupėms; plėsti kultūros renginių ir paslaugų pasiūlą; skatinti kurtis naujas nevyriausybinės organizacijas, bendruomenes, jaunimo

organizacijas, jaunimo neformalias grupes, plėtoti mobilų darbą su jaunimu; steigti atviras jaunimo erdves; plėtoti savanorišką veiklą) ?

Svarbu kuo daugiau įtraukti savanorių į veiklas. Taip pat reikia pritraukti jaunus, kvalifikuotus specialistus į rajoną, kurie atneštų naujų idėjų, o NVO turėtų mokėti, nebijoti ir galėti prisitaikyti prie pokyčių. Būtina užtikrinti socialinę apsaugą visoms pažeidžiamiausioms gyventojų grupėms. NVO turi būti lankstūs ir reaguoti į visuomenės poreikius. Reikia skatinti kurtis naujas nevyriausybinės organizacijas, bendruomenes. Kuo daugiau konkurencijos, tuo didesnis stimulas pasitempti jau veikiančioms organizacijoms.

8. Kaip manote, kokie NVO principai (pvz. reagavimas į savivaldybės gyventojų nuomonę; žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimas ir gerbimas; savivaldybės gyventojų dalyvavimas tvarkant viešuosius savivaldybės reikalus; bendruomenės ir atskirų savivaldybės gyventojų interesų derinimas; kita...), padeda įgyvendinti, kad socialinės paslaugos Utenos rajono savivaldybėje būtų tinkamai įgyvendinamos?

Visi principai yra svarbūs, nes be artimo kontakto tarp bendruomenės gyventojų ir NVO neįmanoma teikti pačias reikalingiausias socialines paslaugas.

NR. R3 „PAREIGOS SOCIALINIO DARBO SPECIALISTĖ“**2021 m. balandžio 07 d.****1. Jūsų darbo stažas viešajame sektoriuje?**

22 m.

2. Kokį svarbiausią Savivaldybės tikslą išskirtumėte, teikiant socialines paslaugas?

Sudaryti sąlygas asmeniui (šeimai) ugdyti ar stiprinti gebėjimus ir galimybes spręsti savo socialines problemas namuose, palaikyti socialinius ryšius su visuomene, taip pat padėti įveikti socialinę atskirtį. Socialinės paslaugos teikiamos siekiant užkirsti kelią asmens, šeimos, bendruomenės socialinėms problemoms kilti, taip pat visuomenės saugumui užtikrinti.

3. Kaip vertinate NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybę?

Dešimbalėje sistemoje vertinu septintukui.

4. Kaip vertinate Savivaldybės ir NVO bendradarbiavimą socialinių paslaugų teikime?

Pakankamai teigiamai. Yra privalumu šio bendradarbiavimo srityje. Plačiu tikslų apibrėžimu. Konkrečiu prioritetu nustatymu.

5. Jūsų manymu, ko reikia, kad bendradarbiavimas tarp NVO ir Savivaldybės socialinių paslaugų teikimo veiktų sklandžiai?

Vieningos atskaitomybės visų projektų vykdymui.

6. Kaip manote, nuo ko priklauso nevyriausybinės organizacijos aktyvumas, teikiant socialines paslaugas?

Nevyriausybinės organizacijos aktyvumas priklauso nuo jos narių aktyvumo. Reikia iniciatyvių, galinčių veikti kūrybingai tik tada, kuomet yra kūrybiškų asmenybių bus ir pasiektas tikslas ir gautas norimas rezultatas. Manychiau nuo NVO branduolio gebėjimo įžvelgti savo bendruomenės poreikius jų silpnąsias vietas jas bendrinti, komunikuoti.

7. Kokiomis galimybėmis, Jūsų nuomone, turėtų pasinaudoti Utenos rajono savivaldybė, siekiant Utenos rajono bendruomenės socialinės gerovės (pvz. galimybėmis modernizuoti švietimo, kultūros, socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros įstaigas; diegti šiose įstaigose inovacijas, informacines bei elektronines sistemas; pritraukti jaunos, kvalifikuotus specialistus į rajoną; didinti neformaliojo švietimo prieinamumą kaimiškosiiose vietovėse; skatinti gyventojų sveiką gyvenimą; užtikrinti

socialinę apsaugą visoms pažeidžiamiausioms gyventojų grupėms; plėsti kultūros renginių ir paslaugų pasiūlą; skatinti kurtis naujas nevyriausybinės organizacijas, bendruomenes, jaunimo organizacijas, jaunimo neformalias grupes, plėtoti mobilų darbą su jaunimu; steigti atviras jaunimo erdves; plėtoti savanorišką veiklą) ?

„Aš nesu stipri ir nesigilinau, kuom gali pasinaudoti savivaldybės siekiant socialinės gerovės, Tačiau manau kad labai svarbu, nustatyti prioritetus NVO. Būtina atsižvelgti į NVO vietą, į materialinius išteklius, jos veiklą ilgaamžiškumą. ar toms organizacijoms yra patogų veikti. Svarbu išvelgti kokius turi NVO tikslus, uždavinius. Manau, kad reikalinga stipri kontrolė ir NV organizacijoms. Nes daugelis NVO dubliuoja, bet ne konkuruoja savo veiklose. Dar tebegyvena asmens ar mažos grupės interesų tenkinimo per NVO visomis prasmėmis.

8. Kaip manote, kokie NVO principai (pvz. reagavimas į savivaldybės gyventojų nuomonę; žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimas ir gerbimas; savivaldybės gyventojų dalyvavimas tvarkant viešuosius savivaldybės reikalus; bendruomenės ir atskirų savivaldybės gyventojų interesų derinimas; kita...), padeda įgyvendinti, kad socialinės paslaugos Utenos rajono savivaldybėje būtų tinkamai įgyvendinamos?

Savanoriška ir atvira narystė. NVO– savanoriškos organizacijos, atviros visiems žmonėms, galintiems teikti savo paslaugas ir prisiimti su naryste susijusią atsakomybę.

Demokratiški narių sprendimai. Tai demokratiškos organizacijos, kontroliuojamos jų narių, aktyviai dalyvaujančių priimant sprendimus.

Rūpinasi bendruomene. NVO veikia savo vietinės bendruomenės labui, stiprina tvarią plėtrą bendruomenėje..

NR. R4 „SOCIALINĖ DARBUOTOJA“**2021 vasario 02 d.**

- 1. Jūsų darbo stažas viešajame sektoriuje? 4 metai**
- 2. Kokį svarbiausią Savivaldybės tikslą išskirtumėte, teikiant socialines paslaugas?** Visapusiškos, kompleksiškos pagalbos organizavimas ir teikimas Utenos rajono gyventojams.
- 3. Kaip vertinate NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybę?** Gerai. NVO teikiamos paslaugos atlieka žymų vaidmenį deinstitutionalizacijos procese. Dauguma paslaugų gavėjų teigiamai vertina NVO teikiamas paslaugas, džiaugiasi turėdami galimybę gauti paslaugas į namus, išvengdami apgyvendinimo socialinės globos namuose.
- 4. Kaip vertinate Savivaldybės ir NVO bendradarbiavimą socialinių paslaugų teikime?** Mano nuomone, vyksta sklandus bendradarbiavimas. Kiekvienais metais NVO teikia paraišką ir dalyvauja projektuose teikiant socialines paslaugas senyvo amžiaus ir neįgaliems darbingo amžiaus bendruomenių nariams.
- 5. Jūsų manymu, ko reikia, kad bendradarbiavimas tarp NVO ir Savivaldybės socialinių paslaugų teikimo veiktų sklandžiai?** Manau, trūksta teikiamų paslaugų kokybės kontrolės mechanizmo, bei papildomų lėšų, nes akivaizdžiai pagal poreikį trūksta darbuotojų etatų, teikiančių šias paslaugas, be to, atlygis už teikiamas paslaugas labai mažas ir daugumai darbuotojų yra nepatrauklus, dažnai darbuotojai išeina iš darbo.
- 6. Kaip manote, nuo ko priklauso nevyriausybinių organizacijų aktyvumas, teikiant socialines paslaugas?** Manau, NVO aktyvumas teikiant socialines paslaugas priklauso nuo darbuotojų kompetencijų ir motyvacijos.
- 7. Kokiomis galimybėmis, Jūsų nuomone, turėtų pasinaudoti Utenos rajono savivaldybė, siekiant Utenos rajono bendruomenės socialinės gerovės (pvz. galimybėmis modernizuoti švietimo, kultūros, socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros įstaigas; diegti šiose įstaigose inovacijas, informacines bei elektronines sistemas; pritraukti jaunos, kvalifikuotus specialistus į rajoną; didinti neformaliojo švietimo prieinamumą kaimiškose vietovėse; skatinti gyventojų sveiką gyvenseną; užtikrinti socialinę apsaugą visoms pažeidžiamiausioms gyventojų grupėms; plėsti kultūros renginių ir paslaugų pasiūlą; skatinti kurtis naujas nevyriausybines organizacijas, bendruomenes, jaunimo organizacijas, jaunimo neformalias grupes, plėtoti mobilią darbą su**

jaunimu; steigti atviras jaunimo erdves; plėtoti savanorišką veiklą) ? Mano nuomone, itin svarbu įtraukti kuo daugiau jaunų, energingų žmonių, plėtoti savanorišką veiklą.

- 8. Kaip manote, kokie NVO principai (pvz. reagavimas į savivaldybės gyventojų nuomonę; žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimas ir gerbimas; savivaldybės gyventojų dalyvavimas tvarkant viešuosius savivaldybės reikalus; bendruomenės ir atskirų savivaldybės gyventojų interesų derinimas; kita...), padeda įgyvendinti, kad socialinės paslaugos Utenos rajono savivaldybėje būtų tinkamai įgyvendinamos? Manau, Jūsų išvardinti NVO principai padeda, kad socialinės paslaugos Utenos rajono savivaldybėje būtų tinkamai įgyvendintos.**

**NR. R5 „SANDRA RAGAIŠYTĖ – UTENOS RAJONO NEIĞALIŲJŲ
DRAUGIJOS PIRMININKĖ“**

2021 m. balandžio 5 d.

1. **Jūsų darbo stažas viešajame sektoriuje? 5 metai**
2. **Kokį svarbiausią Savivaldybės tikslą išskirtumėte, teikiant socialines paslaugas?** Suvienyti visas NVO, kad jos dirbtų kaip vienas kumštis.
3. **Kaip vertinate NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybę?** Pakankamai gerai. Tačiau kai poreikis NVO paslaugų didelis, kam jas teikti yra labai daug žmonių, o teikiančių paslaugas palyginti mažuma, tai paslaugos suprastėja.
4. **Kaip vertinate Savivaldybės ir NVO bendradarbiavimą socialinių paslaugų teikime?** Teigiamai.
5. **Jūsų manymu, ko reikia, kad bendradarbiavimas tarp NVO ir Savivaldybės socialinių paslaugų teikimo veiktų sklandžiai?** Vyksta pakankamai sklandžiai Utenos savivaldybė pakankamai atvira, linkusi padėti ir bendradarbiauti, tik NVO nariams reikia mokėti tinkamai priimti, nebūti susireikšminusiems.
6. **Kaip manote, nuo ko priklauso nevyriausybinės organizacijos aktyvumas, teikiant socialines paslaugas?** Turi būti gera stipri jauna komanda.
7. **Kokiomis galimybėmis, Jūsų nuomone, turėtų pasinaudoti Utenos rajono savivaldybė, siekiant Utenos rajono bendruomenės socialinės gerovės (pvz. galimybėmis modernizuoti švietimo, kultūros, socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros įstaigas; diegti šiose įstaigose inovacijas, informacines bei elektronines sistemas; pritraukti jaunos, kvalifikuotus specialistus į rajoną; didinti neformaliojo švietimo prieinamumą kaimiškosiame vietovėse; skatinti gyventojų sveiką gyvenseną; užtikrinti socialinę apsaugą visoms pažeidžiamiausioms gyventojų grupėms; plėsti kultūros renginių ir paslaugų pasiūlą; skatinti kurtis naujas nevyriausybinės organizacijas, bendruomenes, jaunimo organizacijas, jaunimo neformalias grupes, plėtoti mobilų darbą su jaunimu; steigti atviras jaunimo erdves; plėtoti savanorišką veiklą)?** Mano manymu reikia pritraukti kuo daugiau jaunų, aktyvių žmonių, kurie tikrai turi puikių minčių, idėjų, tik reikia jiems suteikti galimybę save realizuoti.
8. **Kaip manote, kokie NVO principai (pvz. reagavimas į savivaldybės gyventojų nuomonę; žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimas ir gerbimas; savivaldybės gyventojų dalyvavimas tvarkant viešuosius savivaldybės reikalus; bendruomenės ir atskirų savivaldybės gyventojų interesų derinimas; kita...),**

padeda įgyvendinti, kad socialinės paslaugos Utenos rajono savivaldybėje būtų tinkamai įgyvendinamos? Manau, Jūsų išvardinti NVO principai padeda, kad socialinės paslaugos Utenos rajono savivaldybėje būtų tinkamai įgyvendintos.

NR. R6 „UTENOS SENIŪNIJOS BENDRUOMENĖS PIRMININKĖ“**2021 m. balandžio 8 d.****1. Jūsų darbo stažas viešajame sektoriuje?**

2 metai

2. Kokį svarbiausią Savivaldybės tikslą išskirtumėte, teikiant socialines paslaugas?

Svarbiausias tikslas- minimalizuoti išlaidas, maksimuoti atliekamų paslaugų kokybę.

3. Kaip vertinate NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybę?

Labai gerai. Kalbant apie savo organizaciją, paslaugos yra teikiamos tam tikrose savose teritorijose, samdomi savi gyventojai, kurie paslaugas teikia savo kaimynui, pažįstamui ir pan. Tad tokia paslaugos kokybė automatiškai išauga.

4. Kaip vertinate Savivaldybės ir NVO bendradarbiavimą socialinių paslaugų teikime?

Savivaldybė dabar NVO perduoda vis daugiau galimybių teikti ne tik socialines paslaugas. Tad manau tai naudinga abiem pusėms. Savivaldybė finansuoja, NVO teikia.

5. Jūsų manymu, ko reikia, kad bendradarbiavimas tarp NVO ir Savivaldybės socialinių paslaugų teikimo veiktų sklandžiai?

Reikia tiesiog paprasto susikalbėjimo ir supratimo kas yra ta paslauga, kiek kainuoja kokybiškas jos teikimas ir kam reikalinga tokia paslauga. Kai abi pusės suras bendrus atsakymus į šiuos klausimus visas bendradarbiavimas manau vyks sklandžiai.

6. Kaip manote, nuo ko priklauso nevyriausybinės organizacijos aktyvumas, teikiant socialines paslaugas?

Aktyvumas priklauso nuo aplinkos veiksnių tokių kaip paslaugos poreikis, galimybės jas teikti, finansavimo galimybės, Savivaldybės palaikymas.

7. Kokiomis galimybėmis, Jūsų nuomone, turėtų pasinaudoti Utenos rajono savivaldybė, siekiant Utenos rajono bendruomenės socialinės gerovės (pvz. galimybėmis modernizuoti švietimo, kultūros, socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros įstaigas; diegti šiose įstaigose inovacijas, informacines bei elektronines sistemas; pritraukti jaunos, kvalifikuotus specialistus į rajoną; didinti neformaliojo švietimo prieinamumą kaimiškosiame vietovėse; skatinti gyventojų sveiką gyvenimą; užtikrinti socialinę apsaugą visoms pažeidžiamiausioms gyventojų grupėms; plėsti kultūros renginių ir

paslaugų pasiūlą; skatinti kurtis naujas nevyriausybinės organizacijas, bendruomenes, jaunimo organizacijas, jaunimo neformalias grupes, plėtoti mobilų darbą su jaunimu; steigti atviras jaunimo erdves; plėtoti savanorišką veiklą) ?

Manau visi Jūsų išvardinti variantai ☺ Kuo daugiau betarpiško bendravimo tarp paslaugos teikėjo ir gavėjo tuo paslaugos kokybiškesnės.

8. Kaip manote, kokie NVO principai (pvz. reagavimas į savivaldybės gyventojų nuomonę; žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimas ir gerbimas; savivaldybės gyventojų dalyvavimas tvarkant viešuosius savivaldybės reikalus; bendruomenės ir atskirų savivaldybės gyventojų interesų derinimas; kita...), padeda įgyvendinti, kad socialinės paslaugos Utenos rajono savivaldybėje būtų tinkamai įgyvendinamos?

Visi išvardinti variantai ir betarpiškas bendravimas su paslaugos gavėju, buitinių paslaugų teikimas, psichologinė parama (paguodimas, nuraminimas, paskatinimas), bendravimas ir viskas kas žmogų daro žmogumi.

**NR. R7 „UTENOS RAJONO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS
SOCIALINIŲ REIKALŲ IR SVEIKATOS APSAUGOS SKYRIAUS
VEDĖJO PAVADUOTOJA“**

2021 m. balandžio 8 d.

1. Jūsų darbo stažas viešajame sektoriuje? 30 metų.

2. Kokį svarbiausią Savivaldybės tikslą išskirtumėte, teikiant socialines paslaugas?

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme savivaldybėms numatytos savarankiškos funkcijos - socialinių paslaugų teikimo užtikrinimas planuojant ir organizuojant socialines paslaugas, kontroliuojant bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros kokybę, taip pat socialinių paslaugų įstaigų steigimas ir išlaikymas, o valstybės perduota savivaldybei funkcija - socialinės globos teikimo asmenims su sunkia negalia užtikrinimas.

Svarbiausias tikslas, kad socialines paslaugas gautų visi gyventojai, kuriems jų reikia ir tokias – kokios reikalingos.

3. Kaip vertinate NVO teikiamų socialinių paslaugų kokybę? NVO sektorius savivaldybėje vis plačiau įtraukiamas į socialinių paslaugų teikimą ir jų teikiamų paslaugų kokybę vertinu teigiamai.

4. Kaip vertinate Savivaldybės ir NVO bendradarbiavimą socialinių paslaugų teikime?

Savivaldybė vis daugiau NVO pasitelkia teikiant bendrąsias ir socialinės priežiūros paslaugas. Savivaldybei yra pigiau pirkti kai kurias paslaugas, o ne steigti savo įstaigas. Bendradarbiaujant su seniūnijose veikiančiomis bendruomenėmis finansuojant jų projektus, kaimo vietovėse smarkiai išplėstos pagalbos į namuose paslaugos. Taip asmenys gauna paslaugas savo namuose ir atokiose vietovėse, bendruomenių teikiamos paslaugos žymiai pigesnės ir teikiamos lanksčiau.

5. Jūsų manymu, ko reikia, kad bendradarbiavimas tarp NVO ir Savivaldybės socialinių paslaugų teikimo veiktų sklandžiai? Mano nuomone, Utenos rajone NVO sektorius nėra pajėgus ir pasiruošęs pilnai perimti socialinių paslaugų teikimą, kadangi nėra tiek aktyviai veikiančių nevyriausybinų organizacijų, mažai turi savanorių, specialistų. Dažniausiai nevyriausybinių organizacijų vienija tam tikros negalios asmenis ir pagalbą teikia savo organizacijos nariams. Socialinės priežiūros paslaugų teikimui yra numatyti reikalavimai, numatytas akreditavimas, todėl ne visos NVO tam pasiruošę. Savivaldybė visada laukia pasiūlymų iš NVO dėl socialinių paslaugų plėtros ir jų įsitraukimo, tačiau nelabai sulaukiama konstruktyvių

pasiūlymų, trūksta aktyvumo. Kasmet rengiamas Utenos rajono socialinių paslaugų planas, teikiamas viešai svarstyti visuomenei, laukiama pasiūlymų, tačiau konkrečių pasiūlymų dėl paslaugų teikimo nesulaukiama.

- 6. Kaip manote, nuo ko priklauso nevyriausybinių organizacijų aktyvumas, teikiant socialines paslaugas?** NVO aktyvumas priklauso nuo tos organizacijos lyderio, savanorių pritraukimo, naujoviško požiūrio į organizacijos veiklos tikslus, inovatyvių darbo metodų taikymo, aktyvios veiklos teikiant pasiūlymus dėl paslaugų teikimo.
- 7. Kokiomis galimybėmis, Jūsų nuomone, turėtų pasinaudoti Utenos rajono savivaldybė, siekiant Utenos rajono bendruomenės socialinės gerovės (pvz. galimybėmis modernizuoti švietimo, kultūros, socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros įstaigas; diegti šiose įstaigose inovacijas, informacines bei elektronines sistemas; pritraukti jaunos, kvalifikuotus specialistus į rajoną; didinti neformaliojo švietimo prieinamumą kaimiškose vietovėse; skatinti gyventojų sveiką gyvenimą; užtikrinti socialinę apsaugą visoms pažeidžiamiausioms gyventojų grupėms; plėsti kultūros renginių ir paslaugų pasiūlą; skatinti kurti naujas nevyriausybines organizacijas, bendruomenes, jaunimo organizacijas, jaunimo neformalias grupes, plėtoti mobilų darbą su jaunimu; steigti atviras jaunimo erdves; plėtoti savanorišką veiklą) ?**

Utenos rajono savivaldybė siekdama Utenos rajono bendruomenės socialinės gerovės, galėtų pasinaudoti visomis išvardintomis galimybėmis, jei tik būtų pasiūla iš NVO. Aišku dalis šių sričių jau ir dabar remiama per projektinį finansavimą. Kiekviena rimtas pasiūlymas, naudingas Utenos rajono gyventojams, svarstomas rajono vadovų, specialistų, rajono tarybos narių ir pan.

- 8. Kaip manote, kokie NVO principai (pvz. reagavimas į savivaldybės gyventojų nuomonę; žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimas ir gerbimas; savivaldybės gyventojų dalyvavimas tvarkant viešuosius savivaldybės reikalus; bendruomenės ir atskirų savivaldybės gyventojų interesų derinimas; kita...), padeda įgyvendinti, kad socialinės paslaugos Utenos rajono savivaldybėje būtų tinkamai įgyvendinamos?**

Socialinės paslaugos valdomos, skiriamos ir teikiamos vadovaujantis šiais principais:

1) bendradarbiavimo. Socialinių paslaugų valdymas, skyrimas ir teikimas remiasi asmens, šeimos, bendruomenės, organizacijų, ginančių žmonių socialinių grupių interesus ir teises, socialinių paslaugų įstaigų, savivaldybės ir valstybės institucijų bendradarbiavimu bei tarpusavio pagalba;

2) dalyvavimo. Socialinių paslaugų valdymo, skyrimo ir teikimo klausimai sprendžiami kartu su socialinių paslaugų gavėjais ir (ar) jų atstovais, organizacijomis, ginančiomis žmonių socialinių grupių interesus ir teises;

- 3) kompleksiškumo. Socialinių paslaugų teikimas asmeniui yra derinamas su socialinių paslaugų teikimu jo šeimai;
- 4) prieinamumo. Socialinės paslaugos valdomos, skiriamos ir teikiamos taip, kad būtų užtikrintas socialinių paslaugų prieinamumas asmeniui (šeimai) kuo arčiau jo gyvenamosios vietos;
- 5) socialinio teisingumo. Asmens (šėimos) finansinės galimybės mokėti už socialines paslaugas neturi įtakos asmens (šėimos) galimybėms gauti socialines paslaugas;
- 6) tinkamumo. Asmeniui (šeimai) skiriamos ir teikiamos tokios socialinės paslaugos, kurios atitinka asmens ir šėimos interesus bei nustatytus poreikius;
- 7) veiksmingumo. Socialinės paslaugos valdomos, skiriamos ir teikiamos siekiant gerų rezultatų ir racionaliai naudojant turimus išteklius;
- 8) visapusiškumo. Socialinės paslaugos valdomos, skiriamos ir teikiamos derinant jas su pinigine socialine parama, vaiko teisių apsauga, užimtumu, sveikatos priežiūra, švietimu ir ugdymu, socialinio būsto suteikimu, specialiosios pagalbos priemonėmis.

Todėl šie principai atitinka NVO principus ir socialinės paslaugos Utenos rajono savivaldybėje įgyvendinamos tinkamai.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2021 – 04 - 30

Utena

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas), viešojo valdymo ir verslo fakulteto, Viešojo administravimo instituto, studentas (-ė) Ingrida Matelionienė, patvirtinu, kad šis magistro baigiamasis darbas „Nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo su Utenos miesto savivaldybe, teikiant socialines paslaugas, analizė“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Žinau, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

_____ Ingrida Matelionienė
(parašas) (vardas, pavardė)